

Alte Drucke

**SVMMA || DOCTRINAE || CHRISTIANAE || In vsum
Christianæ pueritiæ per || qu[a]estiones recens
conscripta, || & nunc denuò ædita. || Iussu & ...**

Bogaert, Jean

Lovanii, 1561

Summa Doctrinae CHRISTIANAE.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150305

1
Summa Doctrinæ
CHRISTIANÆ.

DE FIDE ET SYM-
bolo Fidei. Caput I.

Quis dicendus est Christianus?

VI IESV Actor. 11.

Christi veri 1. Pet. 4.

Dei & homi-
nis salutarem
doctrinam in
eius Ecclesia
profitetur.

Omnes proinde cultus & sectas, quæ
extra Christi doctrinam et ecclesiam,
vbiuis gentium reperiuntur, vt est
Iudaica, Mahometica, Heretica, dā-
nat & detestatur penitus, qui verè
Christianus est: & in ipsa Christi do-
ctrina firmiter acquiescit.

Quo compendio Christianam
doctrinam licet complecti?

C

Vt ni-

DE FIDE ET

VT nimirum Christianus ea norit
& obseruet, quæ tum ad Sapien-
tiam, tum ad Iustitiam spectant. Sa-
pientia, sicut & Augustinus ostēdit,
circa virtutes versatur Theologicas,
Fidem, Spem, & Charitatem: quibus
purè colitur in hac vita mortali Deus
Opt. Max. Iustitia verò duabus par-
tibus absoluitur, declinatione à ma-
lo, & boni operatione: vt Prophetæ
inquit Regius: Declina à malo, & fac
bonū. Iam ex hisce fontibus, Sapiētiæ
scilicet & Iustitiæ, non difficulter
hauriuntur cætera, quæcunque Chris-
tianæ quidem institutioni, atque dis-
ciplinæ congruunt.

Quid primùm traditur in do-
ctrina Christiana?

Fides, ianua illa nostræ salutis, sine
qua Deū inuenire et inuocare, Deo
seruire et placere nullus in hac vita
potest. Credere enī oportet accedentē
ad Deum, inquit Apost. Qui verò non
credis

Lib. 2.
Retract.
cap. 63.
1. Cor. 13.

Psal. 36.
1. Pet. 3.

Rom. 10.
Heb. 11.

crediderit, cōdemnabitur, & iam iudicatus est, ex Christi sententia.

Quid fidei nomine intelligitur?

Fides est Dei donū, quo illustratus Ephe. 1.
homo firmiter adhæret atq; assen- Heb. 12.
titur ijs, quæ ad credēdū diuinitus re-
uelātur. Cuiuscemodi sunt, Deū esse
trinū et vnū, ē nihilo creatū mundū,
Deū factū esse hominē, et pro homini-
bus mortē sustinuisse, Mariā & Vir-
ginē et Dei Matrē existere, mortuos
omneis ad vitā excitādos esse, homi-
nē ex aqua et Spiritu. S. regenerari,
totū Christū in Eucharistia contine-
ri, et id genus alia Religionis nostræ
venerāda mysteria, quæ diuinitus re-
uelata, nō humani sensus captu com-
prehendi, sed fide duntaxat percipi
possunt. Vnde Propheta: Nisi credi- Es4. 7.
deritis, inquit, non intelligetis. Non
enim spectat fides naturæ ordinē, non
sensuum fidit experientiæ, non poten-
tia aut ratione humana, sed virtute

& authoritate diuina nititur, illud
 planè certum habens, summam æter-
 namq; veritatem, quæ Deus est, nec
 falli posse vnquam, nec fallere. Quã-
 obrem id Fidei vel maximè proprium
 est, vt in captiuitatem redigat omnem
 intellectum in obsequiũ Christi: apud
 quem non est difficile, nedum impos-
 sibile, omne verbum. Hæc fides, Chry-
 sostomo teste, lumẽ est animæ, ostium
 vitæ, fundamentum salutis æternæ.

2. Cor. 10
 Luc. 1.

Quæ est simplex Fidei regu-
 la & veluti summa?

SYmbolum Apostolorum, in duode-
 cim distinctum Articulos, quem-
 admodum & XII. extiterunt præci-
 pui illi post Christum Christianæ Fi-
 dei fundatores, sacratissimi Apostoli.

Qui sunt symboli huius
 articuli?

- I. **C**redo in Deum Patrem omni-
 pōtētem, Creatorē cæli & terræ.
- II. Et in Iesum Christum filiū eius vni-
 cum,

SYMBOLO FIDEI. 3

cum, Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, III.

natus ex Maria virgine

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, IIII.

mortuus, & sepultus.

Descendit ad inferna, tertia die res v.

surrexit à mortuis.

Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram VI.

Dei patris omnipotentis.

Inde venturus est iudicare viuos & VII.

mortuos.

Credo in Spiritum sanctum. VIII.

Sanctam Ecclesiam catholicam san- IX.

ctorum communionem.

Remissionem peccatorum. X.

Carnis resurrectionem. XI.

Et vitam æternam, Amen. XII.

Quid sibi vult primus Sym-
boli articulus?

O Stendit nobis primam in Deitate
personam, Patrem scilicet cœle-
stem & æternum, cui nihil factu im- Gene. 1.
possibile sit vel difficile: qui solo ver-

C iij

bo tam

DE FIDE ET

bo tam visibilia, q̄ inuisibilia cūcta produxit ex nihilo: p̄ducta verò vsq; conseruat atq; gubernat summa cū bonitate ac sapiētia: à quo & ad quē oīa: in ipso viuimus, mouemur, et sumus.

Quid habet secundus articulus?

Commonstrat secundā in Deitate personā, Iesum nomine, hoc est,

Matth. 1. Saluatorē populi sui, & Christum, id
 Acto. 10. est, vnctum, scilicet Spiritu sancto, ac
 Ioan. 1. plenū omni gratia & veritate, Mes-
 sia, Regē et Pontificē nostrū, qui pri-
 Colos. 1. matū tenet in omnibus. Ostendit eun-
 dem esse Filiū Dei vnicum, ab aeterno
 genitum, naturalē, consubstātialem,
 Ioan. 10. & prorsus equalē Patri secūdum di-
 Hebr. 1. uinitatē. Dñm verò nostrū, & oīm in
 1. Tim. 4. ipsū credētiū, vt quos ipse p̄ditos vltro
 liberauit, ac liberalissimē redemit.
 Act. 4. Nec enī aliud nomē est sub cælo datū
 hoībus, ī quo nos saluos fieri oporteat.

Quid credendum proponit
tertius articulus?

Eundem

SYMBOLO FIDEI 4

E Vnde testatur dñm, qui ab aeterno
 genit⁹ à Deo Patre sine matre fuit
 ppter nos de cœlis descēdisse, et huma-
 nā assūpsisse naturā, qua tēporaliter
 et cōcept⁹ sit in Nazareth, et sub Au- Lucæ 1,
 gusto nat⁹ in Bethleē, idēq; sine Patre, et 2.
 ex illibata Virgine sic edit⁹, operāte,
 scilicet in illa, virtute Spiritus .S. vt
 Verbū caro, et Deus homo fieret, atq;
 Maria simul Dei mater et virgo esset.
 Hæc incarnatio filij Dei nostra est
 quodāmodo regeneratio, vt maledicti Iob 14.
 Adæ filij, de imūdo cōcepti semine pu- Rom. 8.
 rificemur: tū è carnalibus spirituales,
 ac planè filij Dei efficiamur in Chri-
 sto. Dedit enim potestatem filios Dei Ioan. 1.
 fieri, his qui credunt in nomine eius.

Quid cōtinet articulus quartus?

O Stendit Christum, vt hominem, Isaie 53.
 verè et extrema passum sub Pō- Matt 20.
 tio Pilato, iniquo præside: Crucifixū et 27.
 itē, et mortuū et sepultū, cū esset alio- Ioan. 1.
 quin agn⁹ sine macula innocētissimus. Heb. 7.

C iij

Quæ

DE FIDE ET

Quæ Christi passio, sanguis, crux,
vulnera & mors, peccatoribus conso-
lationem, sanitatem, virtutem & vi-
tam continuè exhibent, si tamen pare-
mus & cōpatimur capiti, vt ita simul
& cōglorificemur. Cōsummatum enim
factū est oībus obtēperātibus sibi, cau-
sa salutis æternæ: vt Scriptura inquit.

Quid credendum profert quintus articulus?

Christū docet, postquā mortuus
esset in cruce, secundum animam
quidem ad inferos vsq; penetrasse, tum
vt mortis ac Sathanæ deuictorē, tum
vt Patrum in limbo sedētium libera-
torem sese declararet. Secundum cor-
pus autem, tertio post die cū Tri-
umphator ex inferis redire vellet, sua
vi resurrexisse de sepulchro eundem,
qui pro nobis pepēdit in ligno, factum
iam immortalem ac gloriosum, primor-
genitum, ex mortuis. Quo admirabili
opere consolatur ac docet, electos libe-
rari,

SYMBOLO FIDEI. 5

rari, de potestate Sathanae, mortis & inferni, eamq; resurgēdi gratiam omnibus offert atq; commendat, vt verē credentes in Christum, resurgant de vitijs ad virtutes, à morte peccati ad vitam gratiæ, in fine porrò seculorum omnium de morte corporis ad vitam immortalem. Si enim Christus resurrexit, & nos resurgemus. Rom. 6. 1. Cor. 15.

Quid adfert sextus articulus?

Absoluto humanæ redemptionis operæ, Dominum Iesum ostendit, postquā rediuiuus ille suis apparuisset, quadragesimo die in cælum ascendisse, vt secundùm carnem exaltaretur super omnia. Sedet igitur Dominus Iesus in cælis ad dexteram virtutis Dei, parem cum Patre potestatem exercens, gubernans omnia, diuina maiestate prorsus resplendens, quod est nimirum ad patris sedere dexteram. Hæc læta Christi ascensio, nostræ fidei ac spei certitudo est, vt quò caput præ

DE FIDE ET

Hebr. 5.
Ioan. 15.

præcessit prostratis semel hostibus,
eodem mēbra etiā, si capiti modò pa-
reant & inhereāt suo, peruētura esse
maximè confidamus. Vado, inquit, pa-
rare vobis locum.

Quid credendum exhibet se-
ptimus articulus?

PROponit extremū Iudicij diē, quā-
do Christus in humana carne rur-
sus descendēs, tremēdū aget Iudicem
totius orbis, & vnicuiq; reddet secūz
dū opera sua, Iudicabit in sede ma-
iestatis suæ ad vnum omnes, probos ac
improbos, siue quos iudicij dies illa vi-
uos adhuc in carne, siue antea mortuos
reperiet. Hic admonemur, vt eo cau-
tius rectiusque viuamus, quò certius
intelligimus, nostras & actiones, &
cogitationes omnes versari semper ob
oculos cuncta cernentis, & æquissimè
iudicantis. Adeò æquus & iustus est
scrutator ille cordium, & vindex ini-
quitatū, ante cuius tribunal manife-
stari

Psal. 61.

Matt. 16.

& 25.

1. Thes. 4.

1. Pet. 17.

1. Thes. 4.

2. Cor. 5.

SYMBOLO FIDEI. 6

stari nos omnes oportet, vt vnusquisq;
prout gessit suo in corpore, siue bonū,
siue malum, ab illo recipiat.

Quæ est summa articulorū de se-
cunda in Deitate persona?

OMnino credi volūt, Christū ve-
rū Deū & hominē esse, qui Re-
dēptionis humanæ opus perfecit, vt
idē sit ipse nobis via, veritas, & vita, Ioan. 14.
per quē saluati & liberati sumus. De
cuius quidē redēptionis beneficio, ita
præclarè scriptū est: Apparuit gratia Tit. 2.
Dei Saluatoris nostri omnibus homi-
nibus: erudiēs nos, vt abnegātes impia
etatē & secularia desideria, sobriē, et
iustē, & piē viuamus in hoc seculo,
expectātes beatā spē, & aduētū glo-
riæ magni Dei, & Saluatoris nostri
Iesu Christi: q̄ dedit semetipsum p̄ no-
bis, vt nos redimeret ab oī iniquitate, et
mundaret sibi populū acceptabilē, se-
ctatorē bonorū operū. Sic Apost. Paul. Ephe. 2.
Et alibi rursus idē: Ipsius (Dei) sumus
factura,

DE FIDE ET

factura, creati in Christo Iesu, in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

Quid docet octauus articulus?

Subiungit tertiam in Deitate personam, Spiritum sanctum: qui ex
 Athan. in Patre Filioq; procedens, vnus cum
 Symbolo. vtrog; sicut verus, æternus, & æqualis Deus existit, ita eadem fide, pariq;
 cultu & honore vt illum quoque prosequamur, necesse est. Hic ille paracletus, & Doct̃or veritatis, qui corda
 Ioā. 14. 16 credentiũ illustrat, purificat, sanctificat, & in omni sanctitate cōfirmat,
 Rom. 8. Hic est, qui & adiuuat infirmitatem
 1. Cor. 12. nost̃rā, & singulis prout vult, varias donationes suas distribuit, impertitq;.

Quid addit articulus nonus?

Ostendit, Ecclesiam, id est, cunctorum Christi fidelium congregationem: pro qua Christus in carne cuncta et fecit & pertulit, eamq; primo vnā esse in fide, fideiq; doctrina, & ad

SYMBOLO FIDEL. 7

& administratione Sacramentorum.
 Secundò esse sanctã, quia tum à Chri- Ephe. 5.
 sto capite suo sanctificatur, tum à Spi- loã 14. 16
 ritu sancto vsq; gubernatur. Tertiò Mar. 16.
 esse Catholicam, id est, vniuersalem, Act. 1.
 adeò vt omnes omnium temporum ho-
 minumq; homines, qui modò in Christi
 fide ac doctrina conueniunt, vno quasi
 materno sinu excipiat, concludat, ac
 saluet. Quartò esse in eadem Ecclesia Ephe. 4.
 Sanctorum communionem, vt qui in Psal. 118.
 Ecclesia, veluti domo Dei familiãque 1. Tim. 3.
 versantur, societatem quandam inter 1. Ioan. 1.
 se, & vnionem seruent indiuiduam: et Rom. 12.
 sicuti vnus corporis membra, se inui- 1. Cor. 1.
 cem iuuent mutuis officijs, meritis & Ephe. 4.
 orationibus. Apud hos est vnitas fi-
 dei, doctrina consentiens, conformis
 vsus Sacramentorum: qui etiam solli- Ibidem.
 citi sunt seruare vnitatẽ Spiritus in
 vinculo pacis. Extra quam commu-
 nionem (sicut extra Noë arcem) nulla Gene. 7.
 omnino salus mortalibus: non Iudæis
 aut Ethnicis, qui fidem Ecclesiæ nunq̃
 receperunt

DE CHAR. ET

receperunt: non Hæreticis, qui receptam deseruerunt, vel corruerunt: non Schismaticis, qui pacem & unitatem Ecclesiæ reliquerunt: postremo neque Excommunicatis, qui qualibet alia graui de causa id meruerunt, vt ab Ecclesiæ corpore, ceu pernitiōsa quædam membra præscindantur, separentur. Atq; istiusmodi omnes, quoniam ad Ecclesiā, eiusque sanctā communionē non pertinent, sanē diuinæ gratiæ & salutis æternæ non possunt esse participes, nisi Ecclesiæ, à qua suo illi vitio sunt semel auulsi, primū re-
De simpli. concilientur, atq; restituatur. Certa prælator. est enim Cypriani & Augustini regula: Non habebit Deum patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

Quid proponit articulus
decimus?

Luce. 24. **R** Emisionē peccatorū, quæ in Catholica duntaxat Ecclesia virtute Dominicæ passionis confertur. Ea nobis

SYMBOLO FIDEI. 8

nobis per ecclesiæ Sacramēta donatur Acto. 2.
 & accipitur, vt proinde nulli quātū= Ioan. 20.
 uis facinoroso, quē modō peccatorum Ezech. 18
 suorū pœniteat, diffidendū sit vnq̃ de 1. Tim. 2.
 parata sibi gratia, et exposita mīa dei.

Quid habet vndecim^o articulus?

Carnis resurrectionem, quæ in no= Iob 19.
 uissimo die bonis malisque con= 1. Cor. 15.
 tinget, quando ante Christi tribunal 2. Cor. 5.
 in carne cuncti apparebimus, vt reci= 1.
 piat vnusquisq̃, prout gessit in corpo= Ioan. 5.
 re suo, siue bonū, siue malū. Et proce= Mat. 25.
 dēt, qui bona fecerūt, in resurrectionē
 vitæ: qui verò mala egerūt, ī resurre=
 ctionē iudicij, et in suppliciū æternū.

Quis est postremus articulus?

Is est, qui ostēdit bonis vitā æternā
 esse propositā, quæ ab omni malorū
 sensu et metu procul absit, et cælesti= Luc. 12.
 bus sine fine gaudijs abundet. Vnde
 Christus: Nolite timere pusillus
 grex, inquit, q̃a cōplacuit Patri ve= 1.
 stro dare vobis regnum. De quo & in
 extremo

DE FIDE ET

Mat. 25. extremo Iudicij die dicet electis: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Adijcitur demum clausula isthac Amē, vt fidei et cōfessionis hui⁹ Christianæ testimonium apud nos indubitātū esse ac solidū, demonstretur.*

Quæ est summa omnium Symboli articulorum?

1. Ioan. 5. *C*Orde credo, & ore simul cōfiteor, Dominū Deum, quo nihil aut maius, aut sapientius, aut melius potest excogitari, eundem & vnum in essentia seu natura diuina, & trinum in Personis esse, vtpote Patrē, & Filiū, & Spiritum sanctum, ita vt hi tres vnum sint, vnus, verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus:

Rom. 11. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Huic sanctissimæ simul & indiuiduæ Trinitati respondent partes Symboli tres præcipuæ: Prima de Creatione, Secūda de Redemptione, Tertia de*

SYMBOLO FIDEL. 9

tia de Sanctificatione . Deus Pater
conditor vniuersorum . Deus Filius
Redemptor hominum . Deus Spiritus
sanctus Ecclesiae, seu Christi fideiū,
sanctificator, custos & rector.

Est ne satis Christiano ea sola cre-
dere, quæ cōplectitur Symbolū?

Primū ea quidem, quæ Symbolo
tradūtur, cuius credēda, & aper-
tè profitenda sunt. Secundò & illa,
quæ simul vniuersa scriptura Diuina
seu Canonica complectitur. Tertiò
itidem, quæ partim ex Symboli arti-
culis, partim ex scripturis eisdem, ve-
lut fontibus ritè deducuntur. Quar-
tò & illa pro sacrosanctis habenda,
firmissimaq; fide retinenda sunt, quæ
Spiritus sanctus credēda nobis reue-
lat, pronuntiatq; per Ecclesiam. Circa
hæc enim omnia Fides Christiana
versatur : qua demum certò & citra
hesitationem vllam credimus, quæ-
cunq; à Deo salutis nostræ causa reue-

2. Pet. 1.
Tertul. de
pras. har.
Et Vincē.
Lirinen.
cōt. noua.

Mat. 18.

1. Tim. 3.

D lata

DE SPE ET

Ioan. 16. lata sunt ecclesie, siue scripto illa, siue
2. Thes. 2. viue vocis traditione nobis comedenda
1. Ioan. 2. tur. Qua de re postea dicitur fusus,
Cap. III. cum ad Ecclesie precepta ventum erit.

De Spe & Oratio- ne Dominica. Caput II.

Quid est Spes?

1. Cor. 15. **V**irtus est diuinitus infusa,
Rom. 5. per quam certa cum fiducia,
Tit. 2. nostre salutis & eterne via
1. Pet. 1. te bona expectantur. Cuiusmodi quis-
dem expectatio primum ex magnitu-
dine gratie per Christum nobis par-
2. Cor. 1. te & exhibitae: deinde verò ex testi-
1. Ioan. 3. monio conscientie ac voluntatis bonae,
1. Cor. 2. qua Dei gratie cooperamur, proue-
Tit. 2. nit, vt sectatores etiam non ignauisi-
Ephe. 2. mus bonorum operum, quae Deus prae-
2. Pet. 1. parauit, vt in illis ambulemus, cer-
tamq; vocationem & electionem nos-
tram per ea ipsa faciamus.

Quæ

ORAT. DOMIN. 10

Quæ sunt nobis speranda?

Propriè quidem, & præcipuè bona Mat. 6.
illa Regni cælestis, quæ nos verè 1. Petr. 1.
beatos faciunt: generatim autem, quæ Mar. 11.
cung rectè desiderantur vel petuntur Luc. 11.
à Deo, in eum modum scilicet, quem
Dominica nobis commendat Oratio.

Quæ summatim in Dominica
oratione tractantur?

Septem in ea petitiones proponun- August. in
tur, ad quas referri omnes omnium Enchi. 66.
orationū species & formæ debēt, siue 119.
pro expetendis bonis, siue pro delendis
peccatis, siue pro auertendis malis di-
uinā opem imploramus. In prioribus
autem tribus petitionibus æterna pos-
sciuntur: in reliquis quatuor etiā tem-
poralia, quæ tamē propter æterna cō-
sequenda sunt nobis necessaria.

Recita per partes orationem
Dominicam.

Pater noster qui es in cælis. Matt. 6.
Sanctificetur nomen tuum. 1.

D ij Adue

DE SPE ET

- II. Adueniat regnum tuum.
 III. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.
 IIIII. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
 V. Et dimitte nobis debita nostra, sicut, et nos dimittim' debitoribus nostris.
 VI. Et ne nos inducas in tentationem.
 VII. Sed libera nos a malo, Amen.

Quid sibi vult initium orationis,
 Pater noster qui es in cælis?

Prefatiuncula est, & nos memores reddit summi beneficij, quo Deus
 Rom. 8. Pater in cælis perfectissime regnans,
 Galat. 4. nos hic recipit in gratiam, & propter Christum Filium in suos quoq; filios, & regni cælestis hæredes per Spiritum sanctum adoptauit. Quæ tanti beneficij memoria non solum attentionem excitat, sed etiam ad redamandum Patrem, prouocat filios: ad orandum verò impetrādūq; auget fiduciam.

Quis est sensus primæ petitionis?

In no-

ORAT. DOMIN. II

IN nobis, & æquè in omnibus alijs,
promoueri semper & augeri peti-
mus, quicquid ad gloriam summi opti- 1. Cor. 10.
miq̃ Patris nostri spectat. Id verò fit
maximè, quum veræ fidei confessio,
& Christianæ vitæ conuersatio suam
in nobis vim exerit, vt inde alij quoq̃ Matth. 5.
glorificent Patrem.

Quid continet secunda petitio?

PETIMUS, vt solus Deus per gratiā Rom. 5.
& iustitiā regnet in Ecclesia sua,
imò & in mundo vniuerso, eieētis de-
mum hinc aduersarijs potestatibus,
& cupiditatibus malis omnibus, quo-
ad fieri potest. Rursum hic optamus 1. Pet. 2.
& precamur, vt ex hoc mundo, veluti Iob 7.
è graui peregrinatione militiaq̃ vo-
cati, quamprimum transferamur ad Rom. 8.
regnū gloriæ, et felicitatis æternæ, vt Mat. 25.
cū Christo in sempiternū regnemus.

Quid includit tertia petitio?

ROGAMUS, vt sicut in cælo angeli
& Beati omnes, ita nos quoque in Psal. 102.
D iij terris,

DE SPE ET

terrīs, quamuis fragiles, exactā Deo
 1. Pet. 4. præstemus obedientiam, nihil habens
 Matth. 26 tes prius, quā ut diuinæ voluntati
 subijciamur, & cōformemur per omnia
 sue in prosperis, siue in aduersis.

Quid habet quarta petitio?

Iacobi 1. **A**B omnis boni authore ac fonte,
 Psal. 39. uti pauperes & mendici, deside-
 Prou. 30. ramus, quæ ad vitam hanc corporis
 2. Tim. 6. quotidie sustētandā sunt satis, ut vi-
 etū scilicet, ac vestitū. Præterea quæ
 ad vitā animæ promouēdā faciūt, hīc
 Matth. 4. expetimus: veluti verbū Dei animæ
 Ioan. 6. pabulum efficax, sacrosanctā Eucha-
 ristiam, ceteraq; salutifera Ecclesiæ
 Sacramenta, quæ pascunt, curant, &
 confortant hominem interiorem.

Quo pacto intelligitur quina-
 ta petitio?

Hic petimus, à labe peccati, quonia
 bil fœdius, nihil animæ pestilens
 rius est, clementer expurgari, & ea
 ipsa quæ peccando contraximus, de-
 bita

ORAT. DOMIN. 12

bita relaxari. Addita verò est conditio, ne alioquin p̄catio frustranea esset, nos videlicet vindictæ cupiditatē deposuisse, cum proximis in gratiam rediisse, & cuius ex animo noxā omnem cōdonasse. Hoc est, quod alibi dixi veritas: Dimittite, & dimittetur *Luc. 6.*
vobis. Et iterum: Si nō dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis debita vestra. *Matth. 6.*

Quid continet sexta
petitio?

Quoniam præsens hæc vita perinde *Iob 7.*
ac militia est super terram, dum *Iacobi 1.*
varijs tētationibus semper impugnatur à Mundo, Carne, & Sathana, id est *Galat. 5.*
Ephe. 6.
circo pie solliciti Diuinā imploramus *1. Ioan. 2.*
opē, nō modò ne succubamus hisce aduersarijs, atq; succubendo dānemur,
sed etiam vt Sathanae resistamus fortiter, contemnāmus Mundū, castigemus carnem, atque ita demum coronemur, vt inuicti milites Christi. *Iacobi 4.*
1. Petr. 5.
2. Tim. 2.

D iiii

Quid

DE SPE ET
Quid est in septima & po-
strema petitione?

PRecamur ad extremum, vt huius
seculi calamitatibus, quibus exer-
Tobia 2. centur etiam pij, non sinat nos Deus
Eccles. 27 perdi, & euerti cum impijs, sed vt
1. Tim. 2. benignitate sua nos liberet ac tues-
tur, quatenus saluti nostræ congruit,
ab omni malo tū corporis, tum anime,
sue in hac vita, siue in futura. Clu-
dimus totam precationem hac vnado-
ce Amen, Vt comprobemus nostram
in orando simul & impetrando fidu-
ciam, tum propter Christi promissio-
Luc. 11. nem: Petite, inquit, & accipietis. tum
Rom. 10. propter Patris erga nos immensam cle-
1. Tim. 2. mentiam, & propensam in omnibus mis-
Ezech. 18 sericordiam.

Quæ est summa orationis
Dominicæ?

Augustin. **F**ormulam absolutam continet non
serm 182. solum orandi ac postulandi bona,
de temp. verumetiam deprecandi itidem ac su-
giendi

giendi mala quaelibet. Inter bona vero primum est illud expetendum, ut Pater cælestis ab omnibus semper & ubique glorificetur: deinde verò, ut illius Regni participes efficiamur: tū ut ea nobis media suppetāt, quibus ad Regnum Dei commodè peruenitur: ut est, ex parte animæ quidem nostræ, voluntati Diuinæ nos conformare: ex parte verò corporis, victū habere necessarium. Adduntur secūdo loco, quæ ad mala depellenda ritè postulantur, in primis quidem, ut absint peccata, bonorum omnium corruptelæ: tentationes itidem, quæ nos ad peccata impellant ac pertrahant: ad extremum verò deprecamur calamitates siue præsentis siue futuræ vitæ. Reliqua de Oratione in eum reseruabuntur locum, quo bonorum operum generatricia plicia declarabuntur.

De Sac

DE ANGELICA
DE SALVTATIONE
ANGELICA.

Cur Deipará virginē salutamus?

LUC. 1.

Primū Euangelicis verbis & exemplis permoti, id facimus, quando nos sic docēt afflati Diuino spiritu magnus Gabriel Archāgelus, & Præcursoris Domini mater sancta Elizabeth. Deīde cōfirmat nobis hanc salutandi formulam vsus & consensus Ecclesiæ perpetuus, quem sancti Patres & Maiores in hūc vsq; diem religiosissimē obseruarunt.

Quem fructum ex hac salutatio-
ne consequi possumus?

His verbis admonemur summi be-
neficij, quod per Mariam Deipara
tam æternus Pater inchoare voluit in
Christo, & mūdo ad redimēdū genus
humanū exhibere. Quare post pia vo-
ta, quæ in precatione dominica Deo
cōmendauius, hīc acceptæ per Chris-
tum

SALVATIONE. 14.

stum gratiæ memores, non modo Chri-
sti Matrem, sed etiam Deum Patrem Psal. 150.
in eadem Virgine Deipara laudamus,
& colletantes Angelis, dicimus: Ave Luc. 1.
Maria gratia plena, Dominus tecum,
Benedicta tu in mulieribus, & bene-
dictus fructus ventris tui Iesus Chri-
stus: Sancta Maria Mater Dei, ora Ex tradi-
pro nobis peccatoribus Amen. tione Ec-
clesiæ.

Quis est horū verborum sensus?

PRImū iure gratulamur, & gratus
lādo p̄dicam⁹ eā quæ nobis Euam
alterā præstitit, dū Væ maledictionis, Gene. 3.
quod illa prior mūdo intulit, hæc par- Irine. li. 3.
tu suo ter fælici nō sustulit modo, sed
etiā maledictionē filiorū Adæ vertit
in benedictionē ppetuā. Gratia plena. Hieron.
Talibus nanq; decebat Virgine oppig- de assum.
norare muneribus, vt esset gratia ple- Virg.
na, quæ reddidit cœlis gloriam, terris
Deū pacēq; refudit, fidē gentibus, sinē
vitijs, vitæ ordinem, moribus discipli-
nam: Breuiter, talis Maria fuit, vt Ambro.
eius

DE ANGELICA

eius vnius vita omniū disciplina sit.

August. Dominus tecum. Tecum in corde, tecum in ventre, tecum in vtero, tecum in auxilio, tecum ante partum, in partu, & post partum: quia & virtus patris obumbravit tibi, & Spiritus sanctus superuenit in te, & Verbum caro factum ex te processit, tanq̃ Sponsus de thalamo suo. Benedicte tu in mulieribus. Quia virginitate Sponsa, simul & fecunditate Mater existis: quam proinde summo iure beatam dicunt, semperq̃ dicent omnes generatibiles. Mulier tota pulchra et immaculata, virgo ante partum, in partu, & post partū, semper incorrupta, ab omni peccati labe libera: super cælos omnes exaltata, quæ nec minus viuificando profuit, quàm infelix Eva obfuit mortalibus occidendo. Et Benedictus fructus ventris tui Iesus Christus. Vt qui ex Maria radice velut flos ascensdens, et ipse quodāmodo terræ fructū se præstitit, & eternæ salutis fructū ita

Luc. 1.
Ioan. 1.
Psal. 18.
Chrysostomus.
Luc. 1.
Hieron. contra Heluid.
August. de natu. & grat.
Esa. 11.
Esa. 4.
Ioan. 15.

SALVATIONE. 15

ita membris suis, sicut vitis palmitibus succū et vigorem, suppeditat. *Ve-* Luc. 11.
rè beatus venter, qui portauit & edidit mundo Saluatorem. Verè beata viscera, quæ de cælo plena Filium Dei lactauerunt. Et additur demū ab Ecclesia, Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis peccatoribus. Quippe sanctorum Patrum vestigijs insistentes, præterquam quòd laudabilem, & admirabilem illam Virginem, quæ sicut liliū est inter spinas salutamus: eadē Cant. 2.
præterea virtute Dei auctā esse tanta credimus atq; profiteamur, vt possit prodesse, fauere, annuere miseris mortalibus, dum hi præsertim se, suæque vota illi ex fide commendant, ac Diuinam gratiam, gratiosæ Matris intercessione supplices expetunt.

CHRYSOSTOMVS: *Vt verè In Liturgicum & iustum est glorificare te glia. Deiparam, & semper beatissimam, et penitus incontaminatam Matrē Dei nostri, honoratiorem Cherubin, & glo-*

DE ANGELICA

gloriosiorem incomparabiliter Sera-
phim, quæ citra corruptionē Deū pepe-
risti: verè Deiparā te magnificamus.

Lib. 2. de
uirginita.

Ambrosius: Sit nobis tanquam in
imagine descripta, uirginitas, vitaq;
beate Mariæ, de qua velut speculo,
refulget species castitatis, & forma
virtutis. Quid nobilius Dei Matre?
quid splendidius ea, quam splendor
elegit? quid castius ea, quæ corpus si-
ne corporis contagione generauit?

In serm.
de Assum.
Virg.

Augustinus: Sæcta Maria succur-
re miseris, iuuua pusillanimes, refoue
flebiles, ora pro populo, interueni pro
clero, interueni pro deuoto fœmineo
sexu, sentiant omnes tuum leuamen,
quicunque celebrant tuū nomen. Neq;
enim dubiū, quæ meruit pro libera-
dis proferre pretium, posse plus omni-
bus liberatis impendere suffragium.

De laud.
Mariæ.

Bernardus: Virgo Regia ipsa est
via, per quam Saluator aduenit, pro-
cedens de ipsius utero, tãquam Spon-
sus de thalamo suo. Per te accessum
habeas

Psal. 118.

SALVTATIONE. 16

habeamus ad Filium ô benedicta in-
uentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater
salutis, vt per te nos suscipiat, qui per
te datus est nobis.

De charitate &

Decalogo. Cap. III.

Quid est Charitas?

Sincera dilectio, qua Deus propter se diligitur, & proximus propter Deum. Diligendus enim præcipue est Deus in omnibus, & super omnia, & propter se solum, vt qui summum æternumq; bonum est, quod solum nostros explet animos: cuius amor & honor, nisi sanè sumus ingrati, nostræ tum voluntatis, tum actionis omnis initiū & scopus esse debet. Deinde propter Deum amandus proximus, hoc est, omnis homo, quod inter nos omnino sumus proximi, secūdū eiusdem scilicet humanæ naturæ, nec non

Mat. 12.
Luc. 10.
Psal. 115.
Prou. 16.
1. Cor. 10.
Luc. 10.
Mala. 2.
Ephe. 2.
1. Petr. 1.

DE CHAR. ET
non Diuinæ gratiæ, cōmunicationem.

Quod sunt charitatis præcepta?

Duo quidem summaria: Primum
de diligendo Deo, sic in veterino:
Deut. 6. uaque Lege propositum: Diliges Do-
Matt. 22. minum Deum tuū ex toto corde tuo,
Luc. 10. & ex tota anima tua, et ex tota men-
Mar. 12. te tua, et ex omnibus viribus tuis.

Hoc est primum et maximum manda-
tum. Secundū autē simile est huic,
Diliges proximū tuum sicut teipsum.

In his duobus præceptis vniuersa
Lex pendet et prophetæ, inquit ipsa
Rom. 13. Veritas. Et rursus per Apostolum.
1. Tim. 1. Plenitudo Legis est dilectio: et, Finis
præcepti est charitas de corde puro, et
conscientia bona, et fide non ficta.

Quo indicio se prodit Syn-
cera Charitas?

1. Ioan. 5. **H**æc est Charitas Dei, vt mandata
eius custodiamus, et mādata eius
grauia non sunt, inquit Ioannes ille
Christo dilectus. Tum Christus ipse
docet:

DECALOGO. 17

docet: Si diligitis me, mādātā mea seru- Ioan. 14.
uate. Qui habet mandata mea, & seru-
uat ea, ille est, qui diligit me. Qui au-
tem diligit me, diligitur à Patre meo,
& ego diligam eum, & manifestabo
ei meipsum. Qui non diligit me, ser-
mones meos non seruat.

Cæterum hæc ipsa Dei mandata in
Decalogo maximè cernimus.

Quo pacto recensentur man-
data Decalogi?

[Ta in Exodo legimus.

Exod 20.

Leuit. 19.

Ego sum Dominus Deus tuus.

Deut. 5.

Nō habebis deos alienos corā me. Nō I.

facies tibi sculptile, vt adores illud.

Non assumes nomen Domini Dei tui II.

in vanum.

Memēto, vt diē Sabbathi sanctifices. III.

Honora patrem tuū et matrem tuam, IIII.

vt sis longæuus super terrā, quam

Dominus Deus tuus dabit tibi.

Non occides.

V.

Non Mœchaberis.

VI.

E Non

DE CHAR. ET

- VII. Non furtum facies.
- VIII. Non loqueris cōtra proximum tuum
falsum testimonium.
- IX. Non cōcupisces vxorem proximi tui.
- X. Non domum, non agrum, non seruum,
non ancillam, non bouem, non asinum,
& vniuersa quæ illius sunt.

Quid sibi vult hoc exordium:
Ego sum Dominus
Deus tuus?

DEcalogum exorditur Deus à nobilitia sui, & ab insinuatione Maiestatis suæ, vt certa quædam, & sacrosancta hisce legibus authoritas cōstet, Nempe tam seriò nobiscū agitur, vt si vnquā salui esse velimus, hic vcalut in clarissimo speculo, Diuinæ Maiestatis voluntatem certam contemplemur, agnitamq; Legem illam sanctissimam, adiuuante Christi spiritu, accuratè seruemus. Nec enim precipit solū, sed benedictionem quoq; promittit, & opẽ tribuit noster Legislator.

Rom. 8.

Psal. 83.

toz.

tor. Spiritū meū, inq̃t, ponā in medio *Exech. 36*
 vestri, et faciā, vt in p̃ceptis meis am-
 buletis, & iudicia mea custodiat, et
 operemini. Quare cū Christus etiam
 p̃cepisset: Tollite iugū meū sup̃ vos, *Matt. 11.*
 ne q̃s causaretur difficultatē adiecit:
 Iugū enī meū suaue est, et onus meum
 leue: ijs videlicet, qui gratiæ spiritū *2. Cor. 6.*
 imbuti, in charitate nō ficta ambulāt.

Quid complectitur in se pri-
 mum p̃ceptum?

Prohibet ac damnat idololatriā, ob- *Leuit. 19.*
 seruationes superstitiosas, vsum *Esa. 40.*
 etiam artis magicæ vel diuinatoriæ. *Deut. 18.*
 Rursus docet atq̃ exigit, vt nullā pror *Eccle. 34.*
 sus creaturā quātūvis excellentē pro
 Deo habeamus. Solū autē, vnū, verū, *Mar. 12.*
 eternū, immensūq̃ Deum credamus *1. Cor. 8.*
 et cōfiteamur, Cui vni tribuatur sum-
 mus & singularis ille cultus, quem
 Græci θεοσις appellāt. Hoc fit, vt *Deut. 6.*
 sup̃ oīa colam⁹, inuocemus, adoremus, *Matth. 4.*
 sumū illud bonū Opt. Max. Creatore,

E-ij Redemz

DE CHAR. ET

Isa. 44. Redemptorem, Saluatorem, vnum &
Oze. 13. immortalem Deum, qui est super om-
Ephe. 4. nes, et per omnia, et in omnibus nobis.

Quomodo præter Deum san-
ctos colimus et inuocamus?

Lib. 20.
contra
Faustum.

Damas.
lib. 4.

Rom. 8.

1. Co. 13.

2. Cor. 5.

Respondet Augustinus: Populus
Christianus memorias Martyrū
religiosa solēnitate concelebrat, & ad
excitandam imitationem, & vt merita
eorum cōsocietur, atq; orationibus
adiuuetur. Quod autem hic de Mar-
tyribus dicitur, ad omnes etiā sanctos
cum Christo regnantes spectat, Non
illos quidem vti Deos Ethnicorū mo-
re colendos, neq; perinde ac Deum san-
ctum Sanctorū, sed lōgè inferiore mo-
do & gradu: vtpote velut amicos, fi-
lios hæredesq; Dei, et cohæredes Chri-
sti electissimos atq; beatissimos, vene-
randos. Qui præterea nostræ saluti eo
student, fauentq; impensius, quo sunt
in omni charitate, in omni virtute, ac
cælesti gloria perfectiores, quàm hic
esse

esse in carne potuissent. Sicut igitur August.
infra Deū, illos plusquā vltos inter lib. 20. cō
ra mortales rectē amamus, ita eosdem tra Faustū
tali, tantaq; dignitate auctos honora Amb. li. 1.
mus etiam, atq; pro Christiana pietate de uiduis.
te inuocamus: Hac tamē cautione sem Euse. li. 4
per addita, vt suus honos, summūque Hiero. ad
cultus, quem λατρεῖα esse diximus, Riparum
summo Deo et Mediatori Christo de Bass. de
bitus, integrē conseruetur. 40. Mar-
tyribus.

Quod autem hunc in modum Sanctos inuocamus, adeo Christi Saluatoris & Domini nostri gloriam nō obscurat, vt etiam magis ac magis illustret, amplifcet, augeatq;. Hic enim eximia Christi redemptoris virtus splendescit, ac gloria, quod is nō quidē Psal. 67.
in se tantum, sed in sanctis etiam suis
est, apparetq; potens, gloriosus, mirabilis: Quod eosdē honorat ipse, nimisq; Ioan. 12.
honorari vult in cælo & in terra: Psal. 115.
Quod per hos itidem, & propter hos Chrysost.
multa largitur, & parcit sepe immerentibus, vt in Abraham, Isaac, Ia- Homi. 41.
Gene. 26.

DE CHAR. ET

Exod. 32. cob, David, Hieremia cernimus, qui
 4. Reg. 19 etiā defuncti viuis profuisse leguntur.
 2. Mac. 15 Vnde Patres, quum de Sanctis lo-
 Bassius. quantur, suffragatores eos, & inter-
 Chrysost. cessores, Patronosque nostros frequē-
 Augustin. ter appellāt. Nec immeritò sanè, quod
 Ambro. Sanctorum fida suffragia, quū humili-
 Bernard. ter & piè in Christi nomine implorā-
 Theoph. tur, experiētia teste multis opitulen-
 in Paul. tur. Hec fuit iam olim Ecclesiæ Ora-
 Chrysost. thodoxæ, sicut & nūc est, erga Sāctos
 in missa. cōstās pietas, hāc doctrinā veluti per
 Hierony. manus ad nos transmissam, & sacris
 contra itidem Synodis, Patrumq; cōcordibus
 Vigilā. sententijs, & indubitatis exemplis
 6. Synodus confirmatam retinent Catholici: ob-
 9. & 2. strepant licet Vigilantiani iam olim
 Nicena: condemnati.
 Euseb.
 Niceph.

Pugnātne cum hoc primo prece-
 pto vsus receptus imaginū
 Christi atq; sanctorū?

Baruc. 8. **H**audquaquā: quia nō, sicut Eth-
 Deut. 4. 5. nici solent, adoramus sculptilia,
 ligna

ligna, lapides, perinde ac deos quosdā *Leuit. 19.*
 (id enim hoc præcepto cauetur maxi-
 mē) sed more Christiano, et mente pia
 veneramur illic Christum ipsum &
 Sanctos, ubi per imagines propositas
 nobis representantur. Ita tum præ- *Greg. lib.*
 sens, tum vetus Ecclesia summo con- *6. Epif.*
 sensu docet, commendans nobis pias et
 venerandas imagines, ut quarū vsum *Damasc.*
 Apostolica etiam traditione cōmēda- *lib. 4.*
 tū accepimus, & sacrosancta Patrum
 Synodo approbatum retinemus. *Synod. 7.*

Quapropter damnatus est error *Nycen.*
 Iconoclastarum: non distinguendum
 scilicet, inter simulachra Deorum,
 & Imagines Christi atque sancto-
 rum. Neque rationem isti habent
 temporis gratiæ, seu nouæ Legis, quo *Philip. 2.*
 Deus homo factus imaginem simili-
 tudinemque suam initio à se creatam
 ipse induit, atque in ea se nobis re-
 præsentauit.

Quid nobis præscribit secun-
 dum præceptum?

E iij

Probis

DE CHAR. ET

- Leuit. 19.** **P**rohibet abusum Diuini nominis
Zach. 8. et irreuerentiā, Vt quæ cōmittitur
Eccle. 23. à periuris, blasphemis, & per Deum,
 Sanctos vel sacra temerè iurantibus,
 contra illud: Sit sermo vester, est est,
Matth. 5. non non. Requirit autem, vt iuxta
Iacobi 5. rectum linguae vsum ingentē reueren-
 tiam Diuino nomini exhibeamus, iu-
Psal. 14. ramenta seruemus, tum Verbum Dei
 tractemus reuerenter.

Quid imperat tertiū præceptum?

- Exod. 31.** **P**ostulat Sabbathū, seu diē festum
Leuit. 23. in Ecclesia, pijs operibus transigi.
Hier. 17. Vult igitur, vt animus tūc adsit curis
 vacuus, qui se liberè transferat ad
 cultum interiorem et exteriorem Deo
 præstandum in fide, spe & charitate:
 Vult, vt expediti Diuina meditemur
 beneficia, tractemus sacra, oremus &
Ioan. 4. adoremus Deum publicè cum alijs in
 spiritu & veritate. Prohibet au-
 tem diebus festis laborare, & occu-
 pationibus deditum esse prophani:
 Vt otio

Vt otio sancto vacemus, adeundo De conse-
templum, & audiendo publicum distinct. 1.
Ecclesiæ sacrum seu missam, & sta. & 3.
tam concionem, quemadmodum hoc
præceptum Ecclesiæ interpretatur.

Quæ summa est horum trium
præceptorum?

HÆc tria priora quidem præce-
pta, quæ sunt primæ tabulæ, nos
eò instituunt, vt verum Deo cultum
præstemus, interiorem scilicet & ex-
teriorem. In corde, ore, & opere. Pri-
uatim et publicè. Reliqua septem
quæ porro sequuntur, præcepta dicū-
tur secundæ tabulæ, in hoc addita, vt
nostrū erga proximū officiū explicet.

Quid proponit & iniungit
quartum præceptum?

DOcentur hic tū filij, tum subditi,
quid suis debeant parentibus et
maioribus, id est, omnibus qui digni-
tate et potestate quadam præcellunt, & 5.
sive in politicis, sive in Ecclesiasticis 1. Pet. 5.
magis

Ephe. 6.

Rom. 13.

Hebr. 13.

1. Tim. 2.

& 5.

1. Pet. 5.

DE CHAR. ET

magistratibus gerendis. Debent autē
bis ipsis tum interiorem, tum exterior
rem quandam reuerentiam & obser-
uantiam, opem itidem & obedientiā.
E regione cauetur, ne quacunque ra-
tione vel offendamus, vel cōtristemus
personas eiusmodi sublimiores, siue
verbis id fiat, vel signis, siue factis.

Quid includit quintum
præceptum?

Matth. 5.
Deut. 5.

Non solum externā prohibet cæ-
dem, & vim omnem, quæ corpus
& vitam lædit proximi, sed etiā ex-
cludit iram, odium, rācorem, indigna-
tionem, & quosuis internos affectus
ad proximi læsionem propensos. Re-
quirit verò animi mansuetudinē, hu-
manitatem, clementiam, comitatem,
beneficentiam: vt iniuriarum facile
obliuiscamur: nō expetamus vindictā
sed condonemus nobis inuicē offensas,
sicut in Christo Deus nobis donauit.

Rom. 12.
Ephe. 4.
Colos. 3.

Quid habet sextū præceptum?

Prohibet

DECALOGO. 22

Prohibet fornicationē, adulteriū, Matth. 5.
 & oēm cōcubitū illegitimū, ac im- 1. Cor. 6.
 purā qualēcūq; libidinē. Caueri prae- Matth. 5.
 terea & praeſcindi vult occasiones, Ephe. 4.
 quae carnis libidinē irritant ac fouēt, & 5.
 vt sunt obscœna verba, cantilenæ in- 1. Pet. 3.
 honestæ, gestus minimè casti. Requi- 1. Thes. 4.
 rit ex aduerso fidem in coniugio, tum Hebr. 13.
 pudicitia omnem siue cordis in cogita- Tob. 4.
 tionibus et desiderijs, siue corporis in Esaia 3.
 lingua, facie, oculis, auribus, tactu, Eccle. 9.
 atque in omni demum habitu, cul- 1. Tim. 2.
 tuque corporis. 1. Pet. 3.

Quid docetur in septimo
 præcepto?

Prohibetur hic omnis rei alienæ il-
 licita cōtreſtatio, & vsurpatio: Si- Ephe. 4.
 cut p furtū, rapinā, vsuras, lucra in- 1. Cor. 6.
 iusta, dolū malū, et quosuis cōtractus Luc. 6.
 gbus Christiana charitas læditur, ac 1. Thes. 4.
 proxim⁹ fraude circūuenitur. Exigit è 1. Thes. 4.
 regione hoc præceptū, vt in omni ne- Luc. 6.
 gotio seu cōmertio inuiolata seruetur Exech. 18.
 equis

DE CHAR. ET

æquitas, & proximi utilitas, scubi
se se offerat occasio, promoueatur.

Quid in octauo præcepto com-
prehensum est?

Exod. 23. **P**rohibemur eo falsum, dolo sum ve
Leuit. 19. testimonium in quenquam profer-
Deut. 5. re, Et quoquo modo proximi causam
16. 19. 27. in iudicio subuertere, ve etiam extra
Prou. 12. iudicium famam illius ledere: Ut sa-
Pro. 4. 24. nè fit à susurronibus, detractoribus,
Iacobi 4. maledicis, adulatoribus. Breuiter,
1. Pet. 2. omne mēdacium, et omnis linguæ con-
Ephe. 4. tra proximum abusus hic excluditur.
Iacobi 3. Docemur interim de proximo benè et
Ephe. 4. commodè loqui, nempe ad illius defen-
Prou. 17. sionem et utilitatem sine fuco, simus
& 18. latione, insidiis ve.
Matth. 12

Colos. 3. Duo postrema præcepta quid
Ephe. 4. continent?

Eccle. 5. **V**Etant concupiscentiam vxoris ac
Matth. 5. rei alienæ: vt non solum ab vxore
1. Thes. 4. aliena, illicitis commercijs, et aperta
externa, iniustitia nos abstineamus,
sed

DECALOGO.

27

sed ne voluntate quidem noceamus
cuiquam, aut nocere deliberemus.

Exigit igitur utrumq; hoc præceptū Iacobi 1.
cordis sinceritatem, et beneuolētiam Esaia 1.
erga omnes integram, ut quæ in rem Ephe. 4.
& salutem proximi sunt, optemus ex Colos. 1.
animo, neque cupiditati vnquā cū lea Eccle. 18.
ui etiā alterius iniuria cōsentiamus.

Quò demum referenda sunt
mandata Decalogi omnia?

Ad Charitatem, quam nobis gemis August.
nam quoque duæ tabulæ, quibus lib. 2. su-
Dei digito mādata hæc inscripta fue- per Exod.
runt, commendant. Docent enim man-
data primæ tabulæ, quæ ad charitatē
Dei: mandata verò secundæ tabulæ,
quæ ad charitatem proximi spectant.
Hæc est autem charitas Dei, ut man- 1. Ioan. 5.
data eius custodiamus. Qui enim di- 1. Ioan. 3.
cit se nosse Deum, & mandata eius
non custodit, mēdax est, & in hoc ve-
ritas non est. Qui autem seruat ver-
bū eius, verè in hoc charitas Dei per-
fecta.

DE CHAR. ET

1. Ioan. 4. *fecta est: in hoc scimus, quoniā in ipso
sumus. Deus Charitas est, & qui ma-
net in Charitate, in Deo manet, &
Deus in eo. Hac Ioannes Apostolus.*
- Gregor.
in Hom. *Rectè igitur dictum accepimus: Pro-
batio dilectionis seu Charitatis, exhi-
bitio est operis.*

Vnde Charitatis argumenta &
officia propria dignoscuntur?

1. Cor. 13. *C*haritas patiens est, Benigna est
Charitas non æmulatur, Non
agit perperam.

Non inflatur, Non est ambitiosa.
Non quærit quæ sua sunt.

Non irritatur, Non cogitat malū.

Non gaudet super iniquitate, con-
gaudet autem veritati.

Omnia suffert, omnia credit, omnia
sperat, omnia sustinet.

- Rom. 8. *Sic Charitate Christi flagrans A-
postolus ille Paulus.*

Elige ergo vitam, vt & tu viuas,
& semen tuum (testatur Diuinum
Oraç

DECALOGO. 24

Oraculum) & diligas Dominū Deum Deut. 30.
tuum, atque obedias voci eius, & illi
adhæreas. Ipse enim est vita tua, &
longitudo dierum tuorum.

Breuiter, vt Christi quoque doctri-
nam Legi respondentem accipias.

Si vis ad vitā ingredi, serua man- Matt. 19.
data. Hoc fac, & viues. Luc. 10.

DE PRÆCEPTIS

Ecclesiæ.

Suntne præter Decalogum alia
præcepta Christianis ob-
seruanda?

Sunt vtique, quando Legislatoꝝ, Iacobi 4.
& magister noster Christus nō Matt. 23.
solū docuit præcepta Decalogi, Matt. 19.
sed etiam in vniuersum præcepit, quæ
ad obedientiam Apostolicis & Ec-
clesiasticis mandatis præstādā spe-
ctant. Hinc extant Euangelicæ illæ
sententiæ: Sicut misit me Pater, et ego Ioan. 20.
mitto vos. Qui vos audit, me audit: Luc. 10.

DE PRÆCEPTIS

- Matt. 18.** & qui vos spernit, me spernit. etc. Si non audierit eos, dic Ecclesiæ: Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus Vbi summum atq; extremum iudiciũ Christus.
- 3. Reg. 4.** defert, deferriq; iubet ad Ecclesiam, id est, ad Ecclesiæ Præpositos & Re-
- In Matth.** Etiores, sicut Chrysostomus interpretatur, & verba Euangelij mox sequentia declarant, conuincuntque.
- Matth. 18.** Proinde nec frustra scriptum est de
- Act. 15.** Apostolo Paulo: Perambulabat Syriã & Ciliciam, confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorum.

Cuiusmodi porrò sunt, Apostolorum Seniorumq; præcepta, quæ Paulus custodire iussit?

De Eccle. Hierar. Et Basil. de Spiritu sancto. **1. Ioan. 4.** **P**Auli discipulus Dionysius Areopagita testatur, duplicis ea generis esse, partim scripta, partim nõ scripta. Ad utrũque genus pertinet, quod Ioannes affirmat. Euangelista: Qui nouit

nouit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, nō audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritū erroris.

Ac primum quidem genus, quod literis mandatur, scriptisque legibus constat, satis est perspicuum. Posterius verò circa præcepta & instituta ea versatur, quæ vno Traditionū nomine comprehendi, & sic à Patribus nuncupari solent. Non enim scripto, uti superiora, sed viua voce tradita, & veluti per manus à Maioribus ad nos transmissa, Ecclesiæq; commendata retinentur.

Cypri. de
ablut. pe-
dum.
Hierony.
contra
Lucifer.
Chrysost.
in 2. ad
Thess. 2.

Est' ne vtrumq; hoc præceptorū genus obseruatu necessarium?

EST planè, si doctorem Paulum sequimur. Itaq; fratres, state, inquit & tenete Traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Vndè laudat hoc nomine Corinthios, quod Apostolica præcepta, quæ viua voce tradita iam acceperāt,

F sedus

DE PRÆCEPTIS

sedulo custodirent. Atq; hoc est, quod
 2. Nic. cō. Sacrosancta Synodus Nicæna Diui-
 tra Icono na scripturæ consonans, verbis tam
 machos. luculentis expressit: Oportet nos Ec-
 clesiasticas Traditiones, siue scripto,
 siue consuetudine in Ecclesia reten-
 tas, vnanimiter & inuiolabiter ob-
 seruare.

Quomodo cognoscemus, quæ
 sint Apostolicę & probatę in
 Ecclesia traditiones?

In Epist.
 ad Ianua-
 rium.

DE his nobis Regulam obseruatu
 dignissimā Augustinus præscri-
 bit. Illa, inquiēs, quæ non scripta, sed
 tradita custodimus, quæ quidem toto
 terrarum orbe seruātur, datur intel-
 ligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plena-
 rijs Concilijs, quorum est in Ecclesia
 saluberrima authoritas, commendata
 De bapti. atq; statuta retineri. Sic idem rursus
 cōtra Do- docet cōtra Donatistas: Quod vniuer-
 nat. lib. 4 sa tenet Ecclesia, nec Concilijs insti-
 cap. 24. tutum, sed semper retentum est, non
 nisi

nisi auctoritate Apostolica traditum
 rectissime creditur. Consonat Leo ille *Serm. 20.*
 Magnus, cum ait: Dubitandum non *de ieiun.*
 est, quicquid in Ecclesia in consuetu- *Pente.*
 dinem est deuotionis retentum, de
 Traditione Apostolica, & de sancti
 Spiritus prodire doctrina.

Exempla profer Traditionū Apo-
 stolicarum, quæ Christianis
 obseruandæ demādantur.

HOc loco, ut veritas indubitata
 constet, exempla quædā à sanctis
 petemus Patribus, qui vel ante mille *a In ca. 6.*
 annos fidem publicam meruerūt. Ni- *ad Rom.*
 mirum secundum Traditionem Orige- *b Lib. 1. de*
 nes^a & Augustinus^b docent, Par- *orig. aīa.*
 uulos esse baptizādos. Dionysius^c et *c De Eccl.*
 Tertullianus^d ostendunt, precatio- *Hierarc.*
 nes & oblationes pro defunctis ad al- *d De coro.*
 tare fieri oportere. Hinc Hierony- *mit.*
 mus^e & Epiphanius^f statas Ecclesie *e ad Mara-*
 ieiunationes, præsertim Quadragesi- *cellam.*
 mæ, obseruandas esse commonstrant. *f Contra*
Aerium.

F ij

Sic

DE PRÆCEPTIS

2 Inoffi- Sic etiam Ambrosius & Chrysostomus
cio Medio^h eorum dignitatem adstruunt,
laneñ. quæ in sacro Missæ officio solenniter
b in Li- peraguntur. Tū præter Damascenum
turgia. Patres, quos Nicæna Synodus secūda
Lib. 4. citat, eadem ratione testantur, quòd
Cōtra Ico Christi & sanctorum eius Imagines
nomachos deceat venerari. Demum, vt cæteros
De spiritu omittamus, Magnus ille Basilius ob
sancto Traditionē retineri vult sacrū Chris-
cap. 27. sma, aliàsque solēnes cæremonias, quæ
Sacramentis sanctissimis adhibentur.

Ibidem. Et addit Basilius: Si instituta
consuetudinēsq; nō scriptas, tanquam
in eis vis magna non insit, semel repu-
diare aggrediemur, clam ac pedetentim
ratas ipsas Euangelij sententias
improbabimus, aut potius ad inane
nomen eius prædicationem contrahemus.
Cap. 29. Sed Apostolicum existimo ait, in
ijs etiam Traditionibus, quæ scriptæ
non sunt, permanere.

Quantum hodie circa Traditio-
num huiusmodi dignitatē & au-
thori-

thoritatem aberratur?

PLurimum. Grauitè enim erratur circa doctrinam de hisce Apostolicis & Ecclesiasticis Traditionibus, dum eas plerique contemnunt, alij negligunt, aut certè pluris non faciunt, quam cæteras magistratuum Politicorum constitutiones, & hæc instituta esse hominum fingunt, quæ vel obseruare, vel omittere, liberum sit. exiguæq; aut nullius omnino frugis: ipsi & ἀπορροφῶντες vocant. Sunt, qui vniuersas ferè Traditiones eiusdè esse pòderis velint, atque adeò fœdæ cōmiserint Scripturæ loca, perinde ac idem sit iudicium de Traditionibus Pharisaicis & Apostolicis, de Iudaicis & Ecclesiasticis, de priuatis seu particularibus, & ijs, quæ totius Ecclesiæ consensu receptæ, communiquè piorum vsu passim comprobatæ inueniuntur.

Quid verò de ijs iudicandum,
qui Ecclesiæ Traditiones repu-

F iij

diant,

DE PRÆCEPTIS

2. Theſ. 2. diant, ac pro nihilo habent?

1. Cor. 11. **H**Os verbum Dei redarguit, cū

Matth. 18. Traditiones obſeruandas eſſe de-
cernit: cū iubet Eccleſiam audire,

Act. 15. & Apoſtolorum, Seniorumque præ-

Rom. 13. cepta cuſtodire. Verbum Dei ſubij-

Matth. 22. cit nos Magiſtratibus cū Politis

& 23. cis, tum Eccleſiaſticis, modeſtis iuxta

Luc. 10. et diſcolis, idque propter conſciētiam:

1. Petr. 2. horum legibus deferri vult, & reue-

Rom. 13. rentiam & obedientiam maximam.

Tit. 3. Obedite, inquit, Præpoſitis veſtris,

Hebr. 13. & ſubiacete eis: omnia quæcūque di-

Matth. 13. xerint vobis, ſeruate & facite: ſecun-

1. Theſſ. 4. dū opera verò eorum nolite facere.

Quapropter iſti non tam homines

Luc. 10. ſpernunt, quàm Deum ipſum Opt.

Ioan. 20. Max. quem in Apoſtolis, horumque

Matth. 10. ſucceſſoribus audire ac reuereri ſanè

1. Cor. 13. oportebat. Ita reſiſtunt planè Verbo

Rom. 13. Dei, dum poteſtati & ordinationi

Dei reſiſtūt: & hinc, ſi Paulo credia-

mus, ſibi damnationem acquirūt Ni-

Baſil. cap. 27. de ſpi mirū Diuina eſt iſt hæc ordinatio, nec

aboleri

aboleri potest humana auctoritate, ritu S.
 ut certis legibus, iisque partim scri- Et Aug.
 ptis, partim non scriptis, quas Apo- cōtra Do-
 stolica nobis commendat Traditio, natistas.
 Ecclesia regatur, dogmata conser- Et Epiph.
 uentur, Religio vindicetur, discipli- cōtra Mel-
 na retineatur. chised.

Quid Patres hac de re
 iudicant?

O Rigenes, qui celebris & perue- In cap. 3.
 nustus est author, in hac verba Epist. ad
 scripsit: Hæreticus nobis habendus est Titum.
 omnis ille, qui Christo se credere pro-
 fitetur, & aliud de veritate Christia-
 næ fidei credit, quàm habeat definitio
 Traditionis Ecclesiasticæ. Idē ve-
 rò alibi: Illa sola credēda est veritas, In pēmo
 inquit, quæ in nullo ab Ecclesiastica libri pri-
 discordat Traditione. Et Hieronymi mi Peri-
 verbum est: Ego illud te breuiter ad- arch.
 monendum puto, Traditiones Ecclesi- Ad Luci-
 asticas, præsertim quæ Fidei non of- nium.
 ficiunt, ita obseruandas, ut à Maior-

F iiij ribus

DE PRÆCEPTIS

- Epist. 11. *ribus traditæ sunt. Augustinus verò ita docet: Si quid Diuinæ scripturæ præscribit authoritas, nō est dubitandum, quin ita facere debeamus, vt legimus: similiter etiam, si quid per or-*
- Ad Casu- *bem frequētet Ecclesia. Nā hoc, quin*
lanum. *ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanie est. Tum rursus. In*
- Epist. 86. *his rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura Diuina, mos populi*
- Dist. 11. c. *Dei, vel instituta maiorū pro lege tenenda sunt. Et sicut præuaricatores*
- In his. *diuinarum legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum con-*
1. Cor. 11. *ercendi sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.*

Agè verò, quid est Ecclesia?

1. Cor. 12. **E**cclesia, est omnium Christi fidem
1. Petr. 5. *atque doctrinam profitētium vniuersitas, quam Princeps ille Pastor*
- Ioan. 21. *rum tum Petro Apostolo, tum huius*
- Matth. 16 *success*

successoribus pascēdā tradidit, atque Cōcilium
gubernandam. Florenti.

Quænam Ecclesiæ dignitas
est atq; authoritas?

Multis & eximijs sanè dotibus, 1. Cor. 12.
promissionibus ac beneficijs il- Ephe. 4.
lustrat Deus Ecclesiam suam, quani- Ioan. 14.
bil habet in terris charius. Hanc vsq; 16. & 17.
ornat, conseruat, defendit, vindicat. Matt. 28.
Hanc porrò cōstituit esse domū suam, & 16.
in qua omnes filij Dei foueantur, do- Psal. 120.
ceantur, & exerceantur. Voluit esse 1. Tim. 3.
columnam & firmamentum veritatis, Psal. 22.
vt de illius non dubitemus doctri- Ioan. 10.
na, quæ tanquam Magistra, custos & 1. Tim. 3.
interpres veritatis, fidem atque au- Cypria. de
thoritatem obtinet inuiolabilē. Præ- Simpl.
terea fundatam esse supra firmam pe- Matthe. 16
tram decreuit, vt certi essemus, eam Ephe. 2.
immobilem incōcussamq; stare, atque Psal. 86.
inferorum etiam portis inexpugnabi- Matthe. 16
lem præualere. Demum vult eam san- Apoc. 21.
ctissimam quandam esse ciuitatem su-
pra

DE PRÆCEPTIS

- Psal. 86. pra montem positam, omnibꝫ con-
 Matth. 5. spiciam, atqꝫ aditu facilem: ne quis ea
 Malac. 1. relicta pestiferas spelūcas, latebrásqꝫ
 Actor. 1. consecetur, atqꝫ insanis illis vocibus:
 Psal. 21. Ecce híc est Christus: ecce illic, fortè
 1. Ioan. 2. percussus, ab ea diuertat, aut dimoue-
 Matth. 24. atur. Hæc est, quam Scriptura nobis
 & ibidem proponit atqꝫ comendat, Christi amia
 Orig. ca, soror, & sponsa vnica: pro qua re-
 Cant. 4. dimenda, mundāda, congreganda, san-
 & 6. ctificanda, & prorsus adiungenda si-
 Ephe. 5. bi, Filius Dei nihil non fecit ac per-
 Ioan. 11. tulit, vt Corpus etiam, Sanguinemqꝫ
 suum sacrosanctum illius amore tra-
 Ioan. 17. diderit. Pro hac rogauit, & impetra-
 Luc. 22. uit, vt fides, vnitas, & firmitudo eius
 Matth. 16. deficeret nunquam. Huic promisit, si-
 Ioan. 14. deliterqꝫ trāsmisit, & reliquit Docto-
 15. 16. rem, Præsidentem, ac rectorē, Spiritum
 Act. 2. Sanctum. Ille, inquit ipsa Veritas, do-
 Ioan. 14. cebit vos omnia, ille suggeret vobis
 & 16. oīa quaecunqꝫ dixero vobis: ille docebit
 vos, & semper docebit omnē veritatē,
 scitu videlicet credituqꝫ necessariam.

Per

Per quos tandem nos docet Spiritus in Ecclesiaveritatem?

PER eos planè, quos Apostolus testatur à Spiritu sancto esse constitutos, ut Ecclesiam regant: eosdemq; vocat Episcopos, Præpositos, Pastores itidem atque doctores. Qui post Apostolos fuere semper, ac etiam nū sunt, primarij Dei Ecclesiæq; ministri, & summi dispensatores mysteriorū Dei. Horum verò authoritas in sacris Synodis quàm maximè cernitur, ubi de Fide ac Religione illi non modò definire quædam, sed suo etiam iure, ac pro authoritate Apostolica contestari possunt, ac dicere: Visum est Spiritui sancto et nobis, sicut ex actis constat primi Cōcilij Hierosolymis celebrati.

Acto. 20.

1. Tim. 3.

Heb. 13.

Ephe. 4.

1. Cor. 12.

Ex Can.

Apost. 33.

et 37. et

38.

1. Cor. 4.

Exod. 36.

Can. Apost.

post.

August.

ad Ianua-

rium E-

pist. 118.

Act. 15.

Quorsum verò spectat diuina isthæc ordinatio, ut Pastores & Doctores in Ecclesia conseruentur?

Non.

DE PRÆCEPTIS

Ephe. 4.

Non parum utilis ac salutaris est nobis Diuina hæc ordinatio, seu institutio. Prodest enim ad consumptionem Sæctorum in opus ministerij, in edificationem corporis Christi. Item, vt non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vëto doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris: quin potius, vt veritatem facientes, crescamus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus, vt apud Paulum legimus.

Ibidem.

Quo pacto insignes hos fructus consequemur?

Rom. 12.

Ephe. 4.

Ioan. 10.

& 21.

Ioan. 10.

Tit. 3.

Heb. 13.

Ita nimirum, si non altè, sed sobriè sapiamus, solliciti semper seruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis, vt nosmet oues Christi humiles, obediètesque præstemus. Quarũ sanè ouium illud est proprium, Lupos fugere: nec alienos, sed suos Pastores sequi: illis velut Ordinarijs ouilis dominici præfectis

fectis se submittere, in illis audire
 spiritum Veritatis. Is est, qui per Ioan. 11.
 malos etiam prepositos dominicum Matth. 23
 gregem docere, pascere, & conserua- Philip. 1.
 re dignatur: quiq; per eosdē, tum Dei Matth. 28
 Patris, tum Ecclesiæ Matris præce- Deut. 17.
 pta nobis his verbis commendat: Au- Prou. 1.
 di Filii mi disciplinam Patris tui, &
 ne dimittas legem Matristuæ.

Quæ sunt præcepta Ecclesiæ?

PRæcipua quinque numerantur,
 cuiq; Christiano & scitu & ob- a Concil.
 seruatu certè necessaria. Lugdunē.
 b Ex Can.

- I. ^a Statutos Ecclesiæ festos dies 47. & 21
 celebrato. cōc. Agat.
- II. ^b Sacrum Missæ officium diebus c Ex 68.
 festis reuerenter audito. Cant.
- III. ^c Ieiunia certis diebus, tempo- Apost. &
 ribusque indiēta obseruato, Cōci. Can
 ut in Quadragesima, Quatuor gren. &
 anni tēporibus, & festorum Mogūtia-
 quorūdam solennium pridia- co et Sale
 ni gūstadiē.

DE PRÆCEPTIS

nis diebus, quos Maiores nostri,^d quod iisdē temporibus in templis peruigilaretur, Vigilias appellarunt.

d Tertul.
aduxorē
li. 2. & in
Apolog.
e Ex Con-
ci. Latera
nen. c. 21.
f ibidem.

IIII. e Peccata tua sacerdoti proprio annis singulis, cōfiteor.
V. f Sacrosanctam Eucharistiam ad minimū semel in anno, idē circa festum Paschæ sumito.

Quem fructum adfert horū praeceptorum obseruatio?

HÆc, et eiusmodi reliqua Ecclesiæ, tū instituta, tū praecepta tot seculis recepta, magnoq; piorum consensu & usu confirmata, pietati atq; rationi valde consentanea, insignes se cū adferūt cōmoditates. Quippe fidei, humilitatis, & obediētiæ Christianæ
Philip. 4. salutaria sunt exercitia: honestā disciplinā et concordia populārē promouent: Religionis pulchra extant symbola: nota et indicia interioris nostræ pietatis, quibus ad edificationē et bonis

nis

nis collucere, & malis prælucere o- Philip. 2.
 porteat. Breuiter, eò nos promouent, 1-Cor. 14-
 vt Apostolicus ille Canõ: Omnia hone-
 stè, & secundum ordinem fiant in vo-
 bis, ad vnguem obseruetur.

Vbi necessaria est nobis Ec-
 clesiæ autoritas?

PRIMUM in eo quidem, vt Scripturæ Ad Damas-
 ras Canonicas, & veras ab adulte- sum in
 rinis certò discernamus. Vndè testa- symbol.
 tur Hieronymus: Nouũ & vetus Te- & in lib.
 stamētum recipimus in illorum libro Macha-
 rum numero, quem sanctæ Ecclesiæ baorum.
 Catholicæ tradit autoritas. Et Au- Contra
 gust. Ego verò, inquit, Euangelio non epist. Ma-
 crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ nichæi.
 commoneret autoritas. Deinde vt
 constet de vero scripturæ sensu, & Vincent.
 apta interpretatione: ne alioquin si- Lirinen.
 ne sine dubitemus, vel disceptemus Contra no-
 de verborum sententia. Omnes e- uatores.
 nim Heretici, vt scripsit idem Augu- Lib. 1. de
 stinus, ex sacris Scripturis falsas atq; Trinitat.
 fallas

DE PRÆCEPTIS

fallaces opiniones suas conantur defendere: Atqui non in legendo, sed in intelligendo Scripturæ consistunt, Hierony. teste. Tertiò, vt in grauioribus de fide quæstionibus atque controuersijs quæ possunt incidere, iudex & moderator adsit: Verissimum est enim quod cõtra Hæreticos docet Epiphanius, à diuina scriptura non posse accipi omnia. Et sicut Augustinus affirmat: Palam est, quod in re dubia, ad fidem & certitudinem valeat authoritas Ecclesiæ Catholicæ. Nõ enim deesse potest Ecclesiæ Spiritus, qui ipsam in omnem ducit veritatẽ, sicut Christus ipse promisit. Rursus, vt pro ratione personarum, locorũ, & temporum, Canones constituentur, disciplina integra conseruetur, ac iura dicantur. Dedit enim hanc potestatem Deus Ecclesiæ ad ædificationem, & non ad destructionem.

Aduersus Luciferanos. Deut. 17. Acto. 15. Cõtra Apostolicos. Cõtra Machæos. Ioan. 14. & 16. Canon. Apost. 33. 36. 38. 2. Cor. 10. Matt. 18. Ex Canõ. Apost. 10. 11. & 12.

testatem

testatem, qua Paulus etiam est usus,
 peruicaces sentiant, ipsaꝫ corrigantur,
 & comprimantur. Hinc Aug^{us} Li. de fide
 stinus: Eis, inquit, per quos Ecclesia & operi-
 regitur, adest salua pace potestas dis- bus.
 cipline aduersus improbos aut ne-
 pharios exercendæ. Iam, vt cætera
 omittamus, in omnibus his profectò
 quæ dicta sunt, Ecclesiæ authoritatẽ
 non solùm vtilem, sed etiam necessa-
 riam esse adeò constat, vt sine illa ni-
 hil aliud Christiana Respublica, quã
 confusio Babylonica possit existima-
 ri. Proinde sicut Scripturæ propter 2. Pet. 1.
 testimonium Diuini Spiritus in illa 2. Tim. 3.
 loquentis credimus, adhæremus, ac
 tribuimus maximam authoritatem:
 sic Ecclesiæ fidem, reuerentiam, obe- Matth. 18.
 dientiamꝫ debemus, quod eo ipso Spi- Ioan. 14.
 ritu à Christo capite, sponsoꝫ suo in- & 16.
 formata, dotata simul & confirmata Act. 2.
 sit, vt nō possit non esse quod dicitur, Ephe. 4.
 columna & firmamentum veritatis. 1. Tim. 3.

G

Quis

DE PRÆCEPTIS

Quis est doctrinæ totius de Ecclesiæ præceptis & Traditionibus vsus ac fructus?

Multus profectò atq; inter cæteros primus est, vt intelligamus nos solis Diuinis literis vel scripturis misceri. *Vincent. nime alligari. Quid enim (vt Irenæi*
Lirinen. verbis vtamur) si neq; Apostoli quidē
Lib.3. c.4 scripturas reliquissent nobis, nōne oportebat ordinē sequi Traditionis, quā tradiderunt ijs, quibus committebant ecclesias? Nec minus luculenter scripsit Basilius: Dogmata quæ in Ecclesiis seruātur ac prædicātur, partim ex *Li. de Spi-*
ritu san- conscripta doctrina habemus: partim ex apostolorum Traditione ad nos delata in mysterio recepim⁹. Quæ vtraq; eandē ad pietatem vim habet, & nemo his cōtradicit, qui vel modicā salutem Ecclesiasticorum iurium experientiā habet. Sic Basilius. Neq; dubiū esse potest, quin Christus & Apostoli multa.

*Ioan 20.
& 21.*

multa tum egerint, tū docuerint, quæ Augus. ad
 & si scripta quidem nō sint, ad nos ta- Seleucia-
 men, posterōsque maximè pertineant. nā Epist.
 Audi Christum in Apostolo suo lo- 108.
 quentem: De cætero Fratres, quæcūq; Philip. 4.
 sunt vera, quæcūq; pudica, quæcūq;
 iusta, quæcūque sancta, quæcūq; a-
 mabilia, quæcūq; bonæ famæ, si qua
 virtus, si qua laus disciplinæ, hæc co-
 gitate. Proximus est, rectè uti chris- Galat. 4.
 tiana libertate, quam homines otio 2. Pet. 2.
 luxuq; capti, si vnquā aliās, nūc ma-
 ximè dant in occasione carnis, ut Apo- Galat. 5.
 stolus loquitur: illius prætextu fædis
 voluptatibus inseruiunt, & quicquid
 ferè libet etiam circa Religionis in-
 stituta, id licere sibi arbitratur. At-
 qui ab ista temeritate nos reuocant,
 tuētur, deterrēt Apostolica et ecclesi- Augustin.
 astica dogmata simul & instituta: epist. 118.
 frænum iniiciūt humanæ licetia, do-
 cent conuenienter uti Christiana li-
 bertate: ita nimirū, ut à iure peccati, 1. Pet. 2.

DE PRÆCEPTIS

Rom. 6. et à seruitute veteris Legis per Chris-
 Galat. 3. tum effecti liberi, vltro libenterque
 & 4. præstemus Christianum officiū, ser-
 Rom. 8. uiamus Deo in iustitia & sanctitate,
 Colos. 3. ducem sequamur spiritū in lege Cha-
 Lucæ 1. ritatis, Iustitiæ serui, obedientiæ fi-
 Rom. 8. lij, humilitatis cultores, patientiæ cu-
 Gal. 5. stodes, pœnitentiæ & crucis amatores:
 1. Cor. 9. Vos, inquit Apostolus, in libertatē vo-
 1. Pet. 1. cati estis Fratres, tantum ne liberta-
 2. Pet. 1. tem in occasionem detis carnis, sed per
 Lucæ 21. Charitatem Spiritus seruite inuicem.
 Matth. 3. Ad quam Spiritus Charitatem, san-
 & 16. ctæ seruitutis obsequio, & alendam
 Galat. 5. & conseruandam cum honesta cuncta
 profunt, tum ingens pondus adferunt
 piæ obseruatæ Ecclesiæ Traditiones.

Postremus est, vt verū inter legi-
 timos et notos Ecclesiæ filios, seu inter
 Catholicos & Hereticos discriminē in-
 de accipiamus. Illi enim simpliciter in
 doctrina Ecclesiæ, siue scripto tradita,
 vt ea in Biblicis literis extat, siue
 Patrum

Patrum traditione comprobata, ac Basilii de
 quiescunt. Sequuntur enim Verbum spiritu S.
 Dei: Ne transgrediaris terminos an- cap. 27.
 tiquos, quos posuerunt Patres tui. Hi Prou. 22.
 verò, qui sunt Hæretici, ab hac simpli- Origen. in
 citate Fidei, & à venerandæ matris ca. 3. Epif.
 Ecclesiæ, sanctorumq; Patrū probata ad Titū.
 sententia discedunt, nimiumque sibi,
 vel desertoribus Ecclesiæ fidūt, adeoq;
 ne moniti quidem resipiscunt. Quare Ad Tit. 3.
 Paulus de ijs seriò sanxit, dū ait: Hæ-
 reticum hominem post vnam & sea-
 cundam correptionē deuota, sciēs quia
 subuersus est, qui huiusmodi est. Atq;
 vt cū Cypriano cōcludamus, Quisquis Ad Pōpei.
 ab Ecclesiæ vnitāte discesserit, cum
 Hæreticis necesse est inueniatur.

Quæ demum est summa om-
 nium superiorum?

QUæ à principio quidem hucusq;
 tractata sunt, de summa Christi-
 anæ doctrinæ, eò nimirum spectant, vt

G iij

vera

DE PRÆCEPTIS

August. vera Christiani hominis Sapientia
 lib. 2. Re- constituatur: quæ tribus illis virtu-
 tract. 63. tibus, Fide, Spe, et Charitate compre-
 1. Cor. 13. henditur. Et Fide quidē veritati Dei
 2. Tim. 2. firmiter assentitur, eiꝫ innititur ani-
 Hebr. 11. ma: Spe autem propius adhuc appræ-
 Galat. 5. hendit bonitatem Dei, Fide iam cog-
 Rom. 8. nitam atꝫ conceptam: Charitate de-
 Ioan. 14. mum Deo, proximoꝫ propter Deum
 Rom. 13. coniungitur & vnitur. De Fide nos
 August. in docet Symbolum Apostolicum, dum
 Enchirid. ea proponit, quæ maximè sunt creden-
 da & profitenda christiano. De his
 verò quæ speranda & desideranda,
 precatio nos instituit Dominica. Ad
 Charitatem demum spectāt, quæ duas
 bustabulis Decalogus exhibet.

In cap. 4. Præclarè igitur Origenes: Puto,
 Epist. ad inquit, quod prima salutis initia &
 Roman. ipsa fundamenta Fides est: Profectus
 Lucæ 11. verò & augmenta edificiij Spes: Per-
 Rom. 2. fectio autem & culmen totius operis
 Luc. 6. Charitas. Illi demū beati, qui audiunt

&

& custodiunt verbum Dei, quibz vo^z Matth. 7.
luntatem Patris cognoscunt & fa^z 19. 25.
ciunt, in Fide, Spe, & Charitate per^z Ioan. 15.
seuerantes. Et haecenus, pro instituti Matth. 10
quidem nostri ratione, satis de Sapiē^z & 24.
tia Christiana.

Anne aliud quicquā ad hanc do-
ctrinā Christianā partem
spectat?

Etiam: huc enim planē spectat do-
ctrina de Sacramentis, vt norint
christiani, quibus veluti instrumen-
tis Diuinitus institutis habeant opus
ad fidē, spē, et praecipuē charitatē ac-
cipiendā, exercendā, augendā, aut etiā
reparandā. Adde quod nō Sapiētia mo-
dō, sed etiā iustitia christiana, tū cō-
stitui, tū retineri absq. Sacramētis nō Aug. lib.
potest: sine quibz religionē vniuersam 19. contra
extingui prorsus necesse sit. Habēt igi Faustum.
tur ea sublimē in doctrina christiana
locū, et necessariā quoq. tractationē.

G iiij

De

DE SACRAMENTIS
De Sacramentis.
CAPVT IIII.

Cur de sacramentis docendi
sunt Christiani?

Ad Tit. 3.
Ioan. 3. 6.
et 20.

Quia Sacramentorum cogni-
tio & vsus facit, vt illi ac-
cepta ex Iesu Christi meri-
tis, gratia, (quæ per Sacramenta ipsa
confertur,) legitimè exerceatur, con-
seruentur, atq; promoueantur in Di-
uino cultu.

Quid, & quotuplex est Cul-
tus Diuinus?

August.
Lib. 10. de
Ciuitate
Dei.

Pro. 16.
Genes. 1.
2. Cor. 5.
1. Thes. 5.

Cultus Diuinus dicitur, quẽ Chri-
stianus tanquam præcipuum ac
summum obsequium, debet Creatori
ac saluatori suo Deo Opt. Max. Ho-
minem enim nõ sua potissimum causa,
sed vt Deum purè integrèque colat, et
initio conditũ, & postea redemptum,
atque

atque ad id omnino destinatū esse docet Christiana Religio. Est autem diuinus cultus duplex: Interior, & Exterior. Interior, quo per Intellectū & affectum Deo cōiungimur, Fide, Spe, & Charitate, (vt antea dictum est) perficitur. Exterior, est p̄fessio quædam cultus interioris, quem externis quibusdam & visibilibus signis, ritibusque declaramus. Deus enim, qui bonorum nostrorum nō eget, alioquin beatus per se, totūque perfectus, tamē sicut totum ipse hominem, tum corpore, tum animo constare voluit, sic eundem quoque totum, hoc est, secundum omnem sui partem exigit, à quo sincere studioseq̄ colatur: anima quidem secundum interiorem, vt docuimus: corpore verò secundum exteriorem cultum cum interiore coniunctum, sicut præcipue & saluberrimè fit in vsu Sacramentorum.

Quid est Sacramentum?

Est

August. li.

1. de Doctrina

Christiana, & in

Enchirid.

Matth. 5.

Rom. 12.

1. Cor. 14.

Psal. 15.

1. Tim. 6.

Matth. 5.

Gene. 2.

Prou. 16.

Luc. 10.

Matth. 22

1. Cor. 6.

Psal. 83.

DE SACRAMENTIS.

August. li. **E**st Diuina & inuisibilis gratia
 3. de Do- externum & visibile signum, à
 ctri. Chri. Christo institutum, vt in eo quis Dei
 Et de ca- gratiam accipiat atque sanctificatio-
 techi. ru- nem. Quare nō simpliciter signa sunt,
 dibus. quæ Ecclesiæ Sacramenta dicuntur:
 Ambros. sed certa, sacrosancta, et efficacia sig-
 lib. 4. de na, christianis ex Diuina institutio-
 Sacramē. ne & promissione commendata. Signa
 Concil. quidem idcirco, quoniā externa quas-
 Floren. & dam specie & similitudine id nobis
 Lateran. referunt & declarant, quod per ipsa
 Deus nobiscum inuisibiliter atq; spi-
 ritualiter agit. Certa verò sacrosancta
 August. in simul & efficacia signa: quoniam in-
 præf. Psal 73. & lib. dubiè quam gratiam significāt, etiam
 19. contra continēt conferuntq; ad nostram san-
 Faustum. ctificationem, Sacramēta enim, quan-
 Serm. de tum in se est, (vt Cyprianus loqui-
 Coen. Do- tur) sine propria esse virtute non pos-
 mini. sunt, nec vllō modo Diuina se absens
 Augustin. cōtra Do- tat Maiestas mysterijs, quāuis etiam
 natistas. ab indignis administrantur.

Vt

Vt exempli causa, in Sacramento Baptismi, exterior ablutio, quæ sordes corporis purgat, efficax est symbolum interioris ablutionis, cui testimoniū præbet indubitātū, & qua spiritualiter anima purificatur, Sic res aliæ visibiles & externæ, vt oleū, panis, vinū, quarū in Sacramentis necessarius est vsus, aptè nobis cōstituuntur, tum ad significandum, tum ad cōferendum homini Diuinā gratiā, animæq; salutē, modò ad hæc nō indignè accedat.

Per baptismum etenim regeneramur & renouamur: Per confirmationem augemur & roboramur: Per Eucharistiam nutrimur & reficimur: Per pœnitentiam restituimur & sanamur in vita spiritali: in qua per reliqua itidē Sacramenta, pro sua cuiusque ratione, iuuamur atq; prouehimur vt suo deinde loco aperiemus. Quibus partibus constat vnumquodque Sacramentum?

Verbo

Tit. 3.

Rom. 6.

1. Cor. 6.

August. in

Psalm. 73.

Ioan. 3.

Tit. 3.

Acto. 8.

Ioan. 6.

Ioan. 20.

DE SACRAMENTIS.

Conci. Florentinum.

De his si-
gillatim
postea.

Conci. Florentin. &

Cōstātic.

Cant. 4.

1. Tim. 3.

4 Mat. 28

b Act. 8.

c Mat. 26

d Ioan. 20

Verbo & Elemento, Per Verbum hīc intellige certa quaedam & determinata verba, in quibus ipsa cōsistit forma, quam vocant, Sacramentorum. Per elementum accipe res externas, quæ vera materia sunt Sacramentorum, vt aqua, oleum, panis, vinum, & eiusmodi. Iam his partibus perfectè sumptis adiunguntur reliqua, quæ ad cuiusque Sacramenti, tum idoneam collationem, tum dignam susceptionem spectant, vtpote institutio Diuina, minister idoneus, intentio recta in ministro, Fides in suscipiente, & si quæ sunt huius generis alia.

Quot sunt Sacramenta?

Septem, quæ à Christo per Apostolos accepta cōseruauit, ac fideliter dispensauit hucusq; Christi sponsa & columna veritatis Ecclesia. Sunt autem hæc: Baptismus^a, Confirmatio^b, Eucharistia^c, Pœnitētia^d, Extrema

DE SACRAMENTIS. 39

trema vñctio e, Ordo f, & Matrimo- e Iac. 5.
nium g. Nec refert sanè, si eiusmodi f 1. Ti. 4.
vocabula in Scripturis nō extent om- g Ephe. 5.
nia, de re modò ipsa constet, ac Sacra-
mentorum veritas, & virtus Diuinis August. 4.
testimonijs approbetur. Quāquam ea cōtra Do-
quæ vniuersalis Ecclesia ex Aposto- natist. 24.
lorum Traditione retinet, atque con- Et ad la-
seruanda commendat, etiam sine Scri- nuarium.
ptura, plenam apud nos fidem, vt an-
tea docuimus, habere merentur. Ac
de singulorum quidem Sacramento-
rum institutione postea suo loco. Vis Lib. 19. cō-
autem eorum, (vt fidiſſimus Scriptu- tra Faust.
ræ interpres Augustinus inquit,) in-
enarrabiliter valet plurimū, & idē
contēpta sacrilegos facit. Impiē quip-
pe contēnitur, sine quo non potest per-
fici pietas. Atq; vt idē alibi docet: Cō- Li. 4. quæ
temptor visibilis Sacramenti, inuisi- stio super
biliter sanctificari nullo modo potest. Leuiticū.

Quare instituta sunt Sa-
cramenta?

Primum

DE SACRAMENTIS.

PRimum, ut sint presentissima res
media contra peccatū, quod lætha-
lis est animæ morbus, aut pestilens.
Aug. lib. 19. contra Faustum. Et li. 3. de doct. chri.
Quam ob rem longè præstāt Legis an-
tiquæ Sacramentis, virtute utiq; ma-
iora, utilitate meliora, numero paucio-
ra, intellectu augustiora, observatio-
ne faciliora, significatione præstan-
tiora. Quæ, præterquam quòd signifi-
cāt, etiam sanctificant, ac salutē dant:
ut è scripturis Augustinus optimè de-
prehendit. Secundò, ut habeamus
certæ efficaciamque signa Diuinæ erga
nos gratiæ & voluntatis, quæ dum in
sensus externos incurrunt, non solum
excitant fidem in Christū, Deiq; mi-
sericordiam et bonitatē: verum etiam
vivifica sunt instrumēta, per quæ vi-
sum est Deo, salutem nostram effica-
citer operari. Ut præclare dictum sit
iam olim, per seipsum quoque Sacra-
mentum multum valere.
Tertio, ut extent velut Symbola,

& ex-

DE SACRAMENTIS. 40

& externæ notæ Christianæ profes- contra
sionis, quibus Dei & Ecclesiæ Filij se Faustum.
mutuò agnoscant: tum in vnione, hu- Et cap. 17
militate, & obedientia se fructuosè de uera
exerceant & contineant, atque ita Religiõe.
vnius Religionis necessarijs quas nec
xibus & fœderibus inter se inuicem
maneant colligati. Alioquin sine Sac-
ramentis nec constare, neque discere
ni satis potest vlla Religio.

Quid verò sentiendum est
de Sacramentorum
ministris?

ITa planè sentiendum est de illis,
tanquam ministris Ecclesiæ, & dis- 1. Cor. 4.
pensatoribus mysteriorum Dei, qui Esā. 52.
portant vasa Domini, Tabernaculoꝝ Num. 1.
deseruiunt, & sacris ex professo præ- 3. Reg. 8.
sunt. Non enim omnibus indifferen-
ter, sed Sacerdotibus & Episcopis in- Cōcil. Ni-
cumbit Sacramēta conficere, dispen- cenū c. 14.
sare, vel administrare.

De.

DE SACRAMENTIS.

De his ministris porrò Regulam
Cōtra Cre præscribit Augustinus: Non idèò ve-
sconium riora & sanctiora sunt Sacramenta,
li. 4. inquit, quia per meliores ministran-
tur: Illa nāque per seipsa vera & san-
cta sunt, propter verum & sanctum

Contra li- Deum, cuius sunt. Et rursus: Memen-
teras Peti to Sacramentis Dei obesse nihil mores
lianilib. 7 malorum hominum, quò illa vel om-
nino non sint, vel minus sancta sint.

De Myste. Suffragatur his Ambrosij sententia:
initian. Non merita personarum consideres,
sed officia sacerdotum: puta in admis-
nistratone Sacramētorum. Nam &
per indignos cōsuevit Deus operari, et

Hom. 8. in nihil ppter sacerdotis vitā Sacramē-
1. Cor. 3. ti gratia leditur, Chrysostomo teste.

Quid iudicandū de Cæremonijs,
præcipuè quarum solennis
est vsus in Sacramētis?

Cæremonie ab Ecclesia probatæ,
ritus quidā sunt externi, religiosè
ac de-

DE SACRAMENTIS. 41

ac decenter instituti, Primum vt sic
 gna, testimonia, & exercitia sint
 cultus interioris, quē Deus imprimis
 requirit. Deinde vt viua extent Reli-
 gionis incitamenta, quibus fragilitas
 humana ceu adminiculis fulciatur, et
 ad sacra mysteria, tū capeſſenda, tum
 retinenda veluti manu ducatur. Po-
 ſtremò, vt quæ ad cultū Diuinū pro-
 mouendum, & ad diſciplinam concor-
 diamq; conſeruandam publicam per-
 tinent, honeſtè ac decenti quodā ordi-
 ne, ſicuti Apoſtolus iubet, in Eccle-
 ſia peragantur.

Eæ verò, quarum eſt vſus in Sacra-
 mentorum adminiſtratione, quæſque
 veluti per manus traditas & cōmen-
 datas nobis à Patribus accepimus, in-
 genti præcipuè ſtudio retineri & ob-
 ſeruari debent. Nam præterquam
 quod decorem illæ Sacramentis adſe-
 runt, & reuerentiam quandam conci-
 liant, ſingulari quoque antiquitatis

H com

Matth. 4.

Rom. 12.

Eſa. 1.

Matth. 15.

Rom. 1.

Leo epiſt.

82. Inno-

cent. ad

Eugubi.

1. Cor. 14.

Philip. 4.

Hier. 6.

Prou. 22.

Baſili. de

Spiritu

ſancto.

DE SACRAMENTIS.

Tertulli. commendatione nobis sunt venerāda.
de corona Habent præterea institutionem non
militis. solum vetustissimā & Apostolicam,
August. verum etiam mysteriorum gravitate
cōtra Do- atque dignitate plenam, vt sanctissis-
natistas. mi, doctissimiq; Patres annotarunt.
Sermo de De his demum, aliisq; id genus, præ-
suffr. pro clarè ita Damascenus: Quæ Christia-
defunctis. na Religio erroris nescia suscipit, &
 in tot secula seruat inconcussa, minis-
 mē vana sunt, sed vtilia, Deo placita,
 salutique nostræ conducibilia pluris-
 mum. Iam de Cæremonijs, quæ Sacra-
 mentis omnibus adhibentur, sigilla-
 tim admonere vt longum est, ita diffi-
 cile, & huic quidē instituto haud ne-
 cessarium videtur. Quin & apertè
Hom. 5. in fatetur Origenes, in Ecclesiasticis
Numeros. huiusmodi obseruationibus esse non-
Et Basil. de spiritu nulla, quæ omnibus quidē facere ne-
sancto. cesse sit: rationem autem cur ita fiat,
cap. 27. nondum satis esse compertam.

De

De Baptismi

Sacramento.

Quid est Baptismus?

Act. 2.

EST nouæ Legis primum, & maximè necessariū Sacramētum, in ablutione corporis exterioriore, & legitima verborum enuntiatione iuxta Christi institutionem consistens. Nec solū adultis, sed etiā paruulis necessarium est, & efficax ad salutem eternam consequendam. Sic enim generatim Legislator edixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei. Et alibi quoque: Non est voluntas ante Patrem qui in cœlis est, ut pereat vnus de pusillis istis. Perirent autem non baptizati etiam paruuli, sicut olim in Synagoga incircuncisi. Iam cū sit vnum Baptisma Christi fideiū, hoc semel acceptum, nefarium est prorsus iterare.

Mar. 16.

Ioan. 3.

Tit. 3.

Matt. 28.

Conci. La

teranen.

Viennen.

et Mileui.

Dyonys.

de cœlest.

Hierar.

Ioan. 3.

Matth. 18

August. de

nupt. et cō

cupis. li. 1.

Genes. 17.

Ephe. 4.

Cō. Nice.

Hebr. 6.

H ij

Quæ

DE SACRAMENTO

Quæ circa hoc Sacramentum
præcipuè sunt notanda?

E Lementum abluens, eiusq; signifi-
catio, Verbum, & effectus Bapti-
smi. Elemētum, est aqua simplex, ma-
teria ad hoc necessaria, quæ natura
sua sordes omneis abluere solet. Cui
respōdet significatio, quæ per aquam
nobis ostendit, Baptismi propriū esse,
animam emundare peccatis, & homi-
nem, uti dicemus, iustum reddere.
Ioan. 3. Verbum, quo Sacramenti forma
Ephe. 5. consistit, ex Christi præcepto sic ha-
Tit. 3. bet: Ego te baptizo in nomine Patris,
1. Cor. 6. & Filij, & Spiritus sancti.
Concil. La
teranē.
Florentin.

Quem fructum & effectum
præstat Baptismus?

E Vm planè, quem docente Christo,
ac testibus Apostolis Petro &
Paulo discimus, nimirum per Bapti-
smū et peccata remitti, & Spiritum
dari, ut illic & vetus homo abolea-
tur,

tur,

tur, & noua fiat in Christo creatura. *Basil.* in
 Quippe susceptus ritè Baptismus nō exhorta-
 hoc modò largitur, vt plenè peccata tione ad
 omnia condonentur atq; tollantur: sed baptismū.
 etiam vt Baptizatus planè innoue Aug. ad
 tur, ac verè innocens, iustus, sanctus, Bonifaciū
 & cœlesti gloria dignus in Christo cōr. Pela.
 efficiatur. Vt hinc à Paulo dictum sit 2. epist.
 omnib⁹ baptizatis: Abluti estis, sanz Damas.
 etificati estis: iustificati estis in no in 4.
 mine Domini nostri Iesu Christi, &
 in Spiritu Dei nostri. Tum alibi te-
 statur idem Apostolus, Baptismum Tit. 3.
 esse Lauacrum regenerationis & re- Ephe. 5.
 nouationis Spiritus sancti: Lauacrum 1. Cor. 6.
 etiam aque in verbo vitæ. Et rursus Rom. 6.
 ille scribit: Quicūque in Christo ba- Acto. 2.
 ptizati estis, inquit, Christū induia 1. Pet. 3.
 stis. Scitè Bernardus ac breuiter Sa Galat. 3.
 cramēti huius effectus præcipuos cō- Sermo. in
 plectitur: Lauamur in Baptismo, in- Cena Do-
 quit, quia deletur, Chirographū dam- mini,
 nationis nostræ, & gratia hæc no-

DE SACRAMENTO

his confertur, ne iam nobis concupiscentia noceat, si tamen à consensu abstineamus.

Quid à nobis requirit acceptū
tanti Sacramenti be-
neficium?

Primū à nobis summam postulat,
& assiduam animi gratitudinem,
vt prædicemus, amemus, & celebremus eum, qui secundum suam misericordiam saluos nos fecit, per Lauacrum hoc regenerationis & renouationis Spiritus sancti: quem effudit in nos abundè per Iesum Christum Dominum nostrum: vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vite æternæ. Deinde sic huius Sacramenti mysterium rememorandum est, vt identidem seipsum quisq; ad August. de moneat præclarè illius suæ spōsionis, rectitudi- & Christianæ professionis, quam in ne Catho. sacro lauacro per sponsores edidit. Cogitet

gitet igitur Christianus illic se ex conuers.
 iræ filio, & Sathanae seruo, Dei fi- Ambro. de
 lium, Christi quæ membrum & cohæ: initiandis
 redem, viuum quæ Templum Spiritus myst.
 sancti factum esse. Ingressus Rom. 8.
 es Regenerationis Sacramentum, inquit Galat. 4.
 Ambrosius: repete quid interrogatus Ambro. de
 sis, recognosce quid responderis. Re- initiandis
 nunciasti Diabolo & operibus eius, myst.
 mundo et luxuriæ eius, ac voluptatis Idem li. 1.
 bus. Memor esto sermonis tui, & de Sacra-
 nunquam tibi excidat tuæ series cau- mentis.
 tionis. Et præclara Pauli, baptizatos Rom. 6.
 omnes adhortantis vox est. An igno- Galat. 3.
 ratis fratres, quia quicumque bapti-
 zati sumus in Christo Iesu, in morte
 ipsius baptizati sumus? Consepulti
 enim sumus cum illo per baptismum
 in mortem: ut quomodo Christus sur-
 rexit à mortuis per gloriam Pa-
 tris, ita & nos in nouitate
 vitæ ambulemus.

DE SACRAMENTO
De confirmatio-
nis Sacramento.

Quod est alterum à Baptismo
Sacramentum?

Lib. 2. con-
tra literas
Petiliani.
Concil.
Aureli.
Melden.
Florent.

Confirmatio, quæ Sacramentū
est nouæ Legis, æquæ sacro-
sanctum, vt Augustinus in-
quit, ac ipse Baptismus: quod bapti-
zatis confertur, cum impositione ma-
nuum Episcopaliū, & sacri Chri-
smatis inunctione.

Vnde nobis comprobatur
hoc Sacramentum?

Act. 8. &
19.

Testimonium habet à Diuina scri-
ptura secundum Patrum & Ec-
clesiæ concordem sententiam atq; in-
terpretationem. Huc enim spectat,
quod Lucas Euangelista semel atque
iterum scribit de Apostolis, qui super
baptizatos manus imposuerunt: hoc
signo

CONFIRMATIONIS. 45

signo videntes visibili Diuinitusq; in-
stituto, per quod Christo iam initia-
tis, noua & amplior Spiritus sancti
gratia conferretur. Quare cum Apo-
stoli manus illis imposuissent, accepe-
runt, vt Lucas de ijsdem baptizatis Ibidem.
refert, spiritum sanctū, cum accessio-
ne scilicet ac exuberantia quadā gra-
tiæ spiritualis. Nunc verò, vbi Apo- Hiero. cō-
stolorum vicem Episcopi gerūt & lo- tra Luci-
cum tenent, non fraudat Deus Eccle- serianos.
siam suā hac tam salutari gratia, sed
per eosdē Episcopos in hoc Sacramē- Sermo. de
to efficaciter operatur, vt adsit, Cy unctione
priano teste, & veritas signo, & Spi- Chrisma-
ritus Sacramento. Atque huc perti- tis.
net veteris Ecclesiæ Canon: Omnes fi- Vrba. Pō
deles per manus impositionē Episco- ti. & Mar-
porum, Spiritum sanctum post Bapti- tyr ante
smum accipere debent, vt pleni Chri- annos
stiani inueniantur: quia cum Spiritus sub Ale-
sanctus infunditur, cor fidele ad pru- xādro se-
dentiam & constantiam dilatatur. uero,

Quæ

DE SACRAMENTO

Quæ necessaria sunt ad cōficiendum hoc Sacramentum?

TRIA præcipuè ad hoc requiruntur: Sacramenti propria materia, certa verborum forma, & minister idoneus. Materia ex oleo & balsamo mi-

Cypria. de xta est, quæ ab Episcopo consecrata, unctione sacri Chrismatis nomē iam olim obtinuit, & in hoc Sacramento fronti, solemni ritu illinitur. Forma verborum

Basil. de hæc præscripta est. Consigno te signo Spiritu sanctæ Crucis, et cōfirmo te Chrismate sancto. te salutis, In nomine Patris, & Filij, et Spiritus sancti. Minister sacramenti huius, solus est Episcopus, ut Apostolorum exemplum, forma, & traditio retineatur. Quæ de re iā olim ita

Conci. Florent. sancitum accepimus: Manus impositionis Sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus: nec tēpore Apostolorum, ab alijs, quàm ab ipsis Apostolis legitur & scitur

CONFIRMATIONIS. 46

scitur esse peractum.

Actor. 8.

et 19.

Cur autem baptizati, sacro Chrismate inunguntur?

Q Via per Spiritū .S. Apostoli ita nobis tradiderunt, sicuti Clemēs
 a Dionysius b, Petri Pauliq; Apo- a Epist. 4.
 stolorum discipuli probant. Tradide- b de Eccl.
 rūt autē illi, quod à Domino ipso utiq; Hierar.
 acceperant, de Chrismate conficiēdo,
 ut grauis est testis Fabianus, idem & In Epi. ad
 Christi Martyr, et Pōtifex Ecclesiæ. orien. Epi
 Sacrosanctæ etiā Synodi præceptū de scopos.
 hoc tale extat: Oportet baptizatos Synod.
 post Baptismū, sacratissimū Chrisma Laodice.
 percipere, & cœlestis regni partici- Lib. 1. Epi
 pes fieri. Rationem Cyprianus reddit, stol. 12. Et
 nimirum ut accepto Chrismate. i. vn- de uncti-
 ctione, Christianus esse vnctus Dei, et one Chris.
 habere in se Christi gratiam possit, Lib. 15. de
 teneatque sanctitatem. Atqui vn- Et in sen-
 guentum hoc visibile, quo Ecclesia tētis Pro-
 baptizatos vngit, ut Augustinus do- peri.
 cet.

DE SACRAMENTO

cet, significat inuisibilis gratiae donū,
quo Spiritus sanctus Christū in pri-
mis, qui & à Chrismate nomen suum
trahit, ac deinde Christianos omnes
interna vnctione imbuit, confirmatq̃.

Li. de car Vnde pulchrè Tertullianus, velut ad
nis resur- olei naturam alludens, de hoc Sacra-
rectione. mento scripsit: Caro vngitur, vt ani-
ma consecratur. Caro signatur, vt ani-
ma muniatur. Caro manuum imposi-
tione adumbratur, vt anima spiritu
illuminetur.

Quis Sacramenti huius est
vſus & fructus?

Ioan. 3. **I**N Baptismo regeneramur ad vitā:
Melchia- post Baptismum autem in hoc Sa-
des ad Hi cramento confirmamur ad pugnam:
spaniæ E- in Baptismo abluimur, hoc verò post
piscopos. Baptismum roboramur, vt regenera-
tis custos, & consolator, & tutor ad-
sit Spiritus sanctus. Hæc summi &
Pontificis, & Martyris Melchiadis
est do-

CONFIRMATIONIS. 47

est doctrina, nec dissentit ab eo, quod
 Clemens testatur se ab Apostolis ip- Epist. 4.
 sis accepisse. Cum regeneratus, in- Vixit Apo
 quies, quis fuerit per aquam, postmo- stolorum
 dum septiformis Spiritus gratia ab tempore.
 Episcopo cōfirmetur, quia aliter per-
 fectus Christianus esse nequaquam
 poterit. Prodest igitur hoc Sacra- Dionys. de
 mentum mirifice, ut qui fidei myste- Ecclesias.
 rijs initiati sunt, sicut geniti modò in- Hierar.
 fantes, & adhuc imbecilles, in Chri- 1. Pet. 2.
 sto adulescant, atq; corroborentur. Hos
 ceu christianæ militiæ tyrones Epi-
 scopus admonet in vñctione, ut aduersus
 tot hostes, et quotidiana pericula,
 Spiritu principali cōfirmantur: Con- Psal. 50.
 signat illis cruce frontē, quæ pudoris August. in
 est sedes, ut constanter & intrepidē Psal. 30.
 nomen Domini confiteantur: Impin- Matth. 10.
 git & alapam, ut Christianam mili- 1. Pet. 2.
 tiam inuicta patientia, exercēdam & Luc. 21.
 ornandam esse sibi, perpetua memo-
 ria retineant.

De

DE SACRAMENTO
De Eucharistiæ

Sacramento.

Quid significat nomen
Eucharistiæ?

Vide Al-
gerum de
hoc Sacra
mēto scri-
bentem.
Orige.cō-
tra Celsū.
Et Augus.
cōtra ad-
uersa.Le-
gis & Pro
phe.lib.1.
1.Tim.3.

Summum illud & longè sacra-
tissimum Sacramentum, quo ni-
hil habet Ecclesia dignius, ad-
mirabilius, efficacius, salubriusve,
hoc vno nomine designatur. Et rectè
quidem Eucharistia, tanquam bona
gratia, seu gratiarum actio dicta est,
quia præcipuū & maximū Dei donū,
ipsumq; omnis gratiæ fontē et authore
continet: summorumq; nos bonorū ad-
monet, pro quibus acceptis, gratiarū
actionē, laudē, & gloriā summā, Deo
summo debemus. Maius enim benefi-
cium optare non potuissimus, quā
quod Christus Iesus dominus noster
de Virgine natus, Cruci affixus, & in
gloriam assumptus, se nobis totum ita
lar-

largiatur, vt etiam nunc Corpus San-
guinemque suum verè sumamus, illi-
per hoc Diuinum Sacramentum pror-
sus incorporemur.

Ioan. 6.
Cyril. lib.
10. in Ioã.
Et Hylar.
de Trinit.
lib. 8.

Quæ in hoc Sacramento præ-
cipuè continentur?

Tria continet Eucharistia: species Matth. 26
visibiles, veritatem Corporis & Luc. 22.
Sanguinis dominici, et spiritalis gra- Ambros.
tie virtutē. Quod enim oculis nostris Lib. 4. de
apparet, species sunt visibiles, panis Sacramē-
videlicet et vini. Quod autē sub spe- tis.
ciebus iisdem Fides nostra, non ratio, Damas.
cōprehēdit, id verū Corpus & Sanguis in 4.
est Christi Saluatoris. Cæterum quod Matt. 26.
participatione Sacramēti huius cōse- August.
quimur, eximia quædam est spiritus Tractatu
S. gratia, fructus nimirū & effectus, in Ioã. 26
vti ostēdemus, salutaris Eucharistie.

Quæ sunt præcipua de hoc Sa-
cramento capita scitu
necessaria.

Et

DE SACRAMENTO

EA quinque potissimum sese offerunt: Primum de veritate Eucharistiae. Alterum de panis & vini transubstantiatione. Tertium de adoratione eius. Quartum de eiusdem oblatione & Sacrificio. Postremum de sumptione ipsius sub altera vel utraque specie. De his enim praecipue hac quidem tempestate scire, magnum est operae premium.

Quid igitur de veritate Eucharistiae sentiendum?

Ioan. 6. **I**D planè, ut cum tota Ecclesia contra
 & ibidem **Ioēs** Capharnaïtas certò credamus,
Cyrillus sub speciebus panis & vini verà Iesu
Concil. E- Christi carnem, ac verum eius san-
 phesinum. guinem in Eucharistia exhiberi, mi-
Lateranè. nisterio quidem sacerdotis, virtute
Constātic. autem ac potentia Domini nostri Iesu
Luc. 1. Christi, apud quem impossibile non
Psal. 148. est omne verbum. Ipse dixit, & facta
 sunt, ipse mandavit, & creata sunt.
 Dixit

Dixit autē in cœna illa pridie quā Ambros.
 pateretur, instructa, cū panem pri- lib. 4. de
 mū, ac deinde calicem suis manibus Sacramē-
 apprehēdisset, cumq; de huius Sacra- tis.
 menti tū institutione, tū veritate cer- Matth. 26
 tos omnes reddere vellet: dixit, inq; Mar. 14.
 planissimè: Hoc est corpus meum. Di-
 xit: Hic est Sanguis meus. De qua in- Ioan. 6.
 stitutione dixit et antea. Caro mea ve- Vide Hē-
 rè est cibus, & Sāguis meus verè est lar. 8. de
 potus. Dixit: Ego sum panis viuus qui Trinitat.
 de cœlo descendi: Si quis māducauerit
 ex hoc pane, viuet in æternum: & pa-
 nis quem ego dabo, caro mea est pro
 mundi vita. Nec obscura sunt alia tū
 Euangelistarum, tum Apostoli Pauli Mar. 14.
 testimonia, quæ nobis hanc fidem luce Luc. 22.
 clarius adstruūt, in Eucharistia Chri 1. Cor. 10.
 stum totum, secundum Diuinam hu- & 11.
 manamq; naturam existere, & nobis Matth. 28.
 cum manere vsque ad seculi consum-
 mationem.

Quid autem verba efficiunt con-
 I secreta-

DE SACRAMENTO

secratoria, quibus panis & vinum à Sacerdote vice Christi consecrantur?

Amb. li. 4. **H**oc certò efficiunt, vt omnipotenti Christi virtute per verba illa operante, panis quidem in Corpus: vinum autem in Sanguinem Domini, subito & supernaturaliter transmutetur. Hæc verè stupèda transmutatio, non immeritò Transsubstantiatio, tum à Synodis, tum à Patribus appellata est: quod panis vinique substantia in Corpus Sanguinemq; Christi conuertatur, siue, vt Ireneus ait ^a, transmutetur. Si enim valuit tantum sermo Christi, vt ignem de cœlo deuocaret, nō valebit Christi sermo (sic enim coligit Ambrosius) vt species mutet elementorum? Atqui Christi sermone nihil apertius, dum ait, Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus: ne quis & ibidem omnino putet post consecrationem esse panem & vinum in Eucharistia.

Estne

Amb. li. 4.
de Sacra-
mentis.

Theoph.

ī 26. Mat.

2. Synod.

Veronen.

Vercellē.

Lateranē.

Et Florēt.

a Lib. 4.

Ambro. 3.

et 4. de Sa

cramētis.

Et Damas.

in 4. cum

Can. de

Cōs. dist. 2

Matth. 28

Mar. 14.

& ibidem

Theophil.

Est ne venerandum nobis,
adorandumq; hoc Sa-
cramentum?

Est maximè. Sic postulante à nobis
officio Religionis, vt quē adesse in
Eucharistia credimus, cultu quoq; de-
bito prosequamur creaturæ Creatorē,
serui Dñm atq; Redēptorē Opt. Max.

De quo Scriptura ipsa pronūciat:
Adorent eū omnes Angeli. Et rursus:
Adorabunt eū omnes reges terræ, om-
nes gentes seruient ei. Laudantur er-
go Magi, similēsq; nōnulli apud Euā-
gelistas, quod Christo adhuc in carne
mortali honores diuinos exhibuerint,
coram eo procidentes, eumq; adorā-
tes, At qui nobis idem nunc est Chri-
stus in Eucharistia, non mortalis, sed
immortalis, omni gloria & virtute
prorsus admirabilis. Quam fidē reli-
gioso corporis animiq; cultu iure te-
stamur, dum nostræ humilitatis, &
debitæ gratitudinis officium coram

August. in
Psalm. 98
Deut. 6.
& 10.
Matth. 4.
Apoc. 14.
Psalm. 94.
Hebr. 1.
Psalm. 71.
& 21.
Matth. 2.
Ioan. 9.
Matth. 14.
& 28.
Luc. ult.
Ambro. in
oratione
ante M. S. B.
Psalm. 94.
Basil. in
dialog. de
dig. sace.
Grego. 4.
Dialogo.

DE SACRAMENTO

*tremenda illa, semperque reuerēda Dei
Maiestate exhibemus.*

Ioan. 6.

1. Cor. 10.

et 11.

Aug. Epi-

stol. 120.

de Ciuita.

Dei lib. 7.

et contra

Faustum

lib. 20.

Cypri. lib.

2. Epist. 2

et 9.

Aug. 3. o-

ratione cō

tra Iud.

Chryso. et

Ambro. in

epist. ad

Hebræos.

Damas. in

4. Id. de

Diui. offi.

Quid porrò de Altaris Sacri-
ficio credendum est?

ID procul dubio, institutam esse Eu-
charistiam non in eum vsum tan-
tū, vt à Christianis velut alimētum
salutare sumatur: vndē cibus, po-
tus, viuus ac vitæ panis dicitur, sed
etiam vt tanquam summum et pro-
prium noui testamenti sacrificiū of-
feratur: vt hinc iam olim nomen ac-
ceperit hostiæ, Sacrificij, victimæ, ob-
lationis, holocausti. Offeritur autem
in iugem passionis Dominicæ memo-
riam, et gratiarum actionem, atque vt
credētibus prosit ad huius et futuræ
vitæ mala depellēda, bonaque impetrā-
da: neque solū viuīs, sed etiā defunctis
prosit in remissionem peccatorū, sicut
ē scriptura Diuina et traditione Apo-
stolica grauiissimi Patres asseuerant.

Hoc

Hic est demum illud iuge Sacrifici- Danle. 12.
cium, quod aliquādo ablatum iri Da- Num. 28.
niel testatur. Ad hoc spectat Sacerdo- Genes. 14
tium secundum ordinem Melchise- Hebr. 7.
dech, quod etiā David in Christo fu- Psal. 109.
turum prædicat Hæc oblatio munda, Sic Mala-
quæ Iudaicæ legis sacrificijs quam- chiā inter
plurimis vnicè succedens, apud gētes pretatur.
in omni loco, id est, toto orbe terrarū, Martial.
ad celebrandum Dei & Redemptoris Irene. Ori-
nostri nomen, offertur atque sacrifi- gen. Aug.
catur, vt apud Malachiam legimus. Eusebi.
Hæc est Missæ oblatio, Sacrificium, Missæ no-
Liturgia. Cui testimonium omni ex- men legis
ceptione maius præbent^a Canones A- a pud Cle-
postolorum, Sanctæ Synodi^b magnus mentē, Ig-
consensus & vsus perpetuus totius na. Ale-
Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, Orienta- xand. 1.
lis & Occidentalis. Quod Missæ Sa- a Cano 3.
crificium (si rem omnē æquē perpen- & 9.
dimus,) est reuera Dominicæ passio- b Nicen.
nis, et illius cruenti sacrificij, quod in Ephe. 6.
cruce pro nobis est oblatum, sancta Synod. 9.
quedam & c.

DE SACRAMENTO

quedā & viua representatio, atq; si-
mul incruenta & efficax oblatio.

Aug. cōtr. Hinc fit, vt memoria, fides, et gra-
Aduer. Le. titudo nostra in Redemptorem ipsum
& Proph. viuuda excitetur, cōfirmeturq; secun-
Vide Mis sam Basil. dūm illud: Hoc facite in mei comme-
Chrysost. morationem. Quorum verborum Ec-
Ambros. clesia tā sedula interpres fuit, vt om-
Gre. Isid. nem incruenti huius Sacrificij exter-
Luc. 22. num ornatum, vestes sacras, vasa, ri-
1. Cor. 11. tus, actionesque omneis ita institue-
De Cere. rit, vt ob oculos circumstantium nihil
Mis. uide aliud quā commemoratio illa sancta
Dyon. c. 3 obseruetur. Hinc fit itidem, vt obla-
coelestis. tionis Christi in cruce facta & Re-
Hierar. demptionis fructus, nobis atque cre-
Isid. Rem. dentibus itidem omnibus, tam de-
& Tuiti. functis quā viuis applicetur.
Dam. in 4 Quare Cyprianus, Sermone de Cae-
Dyonis. c. na Domini, hoc Sacramentum ad sa-
7. Eccles. nandas infirmitates, & purgandas
Hierar. iniquitates, tum medicamentum, tum
Epiph. cō- tra Aeriū. holocaustum esse testatur. Martialis
verò,

verò, Apostoli Petri discipulus, ita Ad Burde
scribit: Quod Iudæi per inuidiam im- galenses.
molauerunt, putantes se nomen eius à
terra abolere, id causa salutis nostræ
in ara sanctificata proponimus, sciens
tes hoc solo remedio nobis vitam præ-
standā, & mortem effugiendā. Omit-
timus interim eiusdē fidei ac senten-
tiæ testes patres alios, vt instituta no-
bis breuitas retineatur.

Ex quibus liquidò constat, Chri-
stum dici, & esse nobis Sacrificium
duplici modo, cruento videlicet ac
incruento. Nam in cruce cruentum
ille Sacrificium pro nobis obtulit se-
se, vt typo Paschalis agni, qui apud
Iudeos immolabatur, verus ipse ag-
nus sine macula, id est, figuræ veri-
tas, responderet. In cæna verò sicut
& in altari, modo, cultuque incruen-
to, quemadmodum & Cyrillus con-
tra Nestorium vocat, idem offerri vo-
luit, vt oblatio Melchisedech, quæ

Vide locū
cōm. Hof-
meisteri.
Concil.

Ephesin.
Augu. cōt.
Faustum
lib. 20.
Ephe. 5.
Heb. 10.
Exod. 12.

Gene. 14.

DE SACRAMENTO

Heb. 7. sub specie panis viniq; celebrabatur,
Hieron. consummationem suam acciperet, ma-
cap. 26. in neretq; verus Sacerdos secundū ordi-
Matth. & nem Melchisedech, & illius sacer-
in Epis. ad dotium esset in eternū, nullo vnquam
Titum. alio succedēte. Illic semel, et vno duna-
 taxat in loco Iudeæ, peregit Sacrifi-
Hebr. 9. cium, de quo Paulus Hebræis disserit:
Ambro. in hīc verò sæpius, & omni in loco, seu
eandē. ca. per omnem passim Ecclesiam sacrifi-
9. & 10. catur, vt Malachias Propheta cōfira-
ad Heb. mat. Illic in mortem offertur, hīc in
Malac. 10 mortis illius iugem recordationem, et
Hebr. 10. salutiferā eius, quæ inde velut à capia-
& ibidem te ad mēbra dimānat, participationē.
Chrysost.
Photius. Est'ne sub altera tantū panis sci-
Oecume. licet, an verò sub vtraque panis
 ac vini specie, sumenda
 Eucharistia?

Gelasius **D**E Sacerdotibus quidē, seu sacrifi-
de Conse. cantibus constat, ambas Sacra-
dist. 2. ca. menti species illis esse sumendas, sine
 quibus

quibus etiam neque ritè consecrare, Comperi-
 neq; offerre possent vnquam Eucharis- mus, & c.
 tiam. Cuius rei causam ex Sacrificio Relatum.
 ipso pendentem reddere, hîc iam ne-
 cesse non est. De alijs verò fidelibus
 nō sacrificantibus illud fatendum est,
 nunc vnam tantum, nunc vtrang; spe-
 ciem aliquando ei dispensatam fuisse Hîc toties
 in Ecclesia: sicut & Scriptura, vbi de in Cōci. sit
 hoc Sacramento differit, modò panis mentio de
 & calicis, modo panis solius meminit. cōmunio-
 Neque verò Christi nobis hic exem- ne laica
 plum deest, qui in Emaus cum duobus seu peregr.
 discipulis agens, sub vna solū specie Ioan. 6.
 porrexit illis Eucharistiam, ac postea 1. Cor. 10.
 statim illinc sese subduxit, sicut Euā- & 11.
 gelicum hunc locum Patres interpre- Act. 2. 20
 tantur. Proinde dammandi non sunt, Luc. 24.
 siue qui nunc vnica contenti specie, & ibidem
 ab vsu calicis abstinent, & multis ab Theoph.
 hinc seculis prius abstinuissē legun- Beda.
 tur: siue qui olim cū ita probaret Ec- Chrysost.
 clesia, vtramque speciē in vsu publico & Aug.
 habuere.

DE SACRAMENTO

lib. 3. de habuere. At magister rerū vsus pau-
 consensu. latim docuit, maiore cum populi com-
 Euange. moditate, ac minore periculo, multisq;
 Eusebius de causis frugiferè fieri posse, si omis-
 li. 6. Eccl. so calicis vsu, alterius tantum speciei
 hist. et Cy communio retineretur.

pri. ser. 5. Atq; ita faciendum iamdiu decre-
 de lapsis. uit Ecclesia, non discedens quidem à
 1. Tim. 3. Sponsi sui instituto præceptōve (co-
 Cypri. de lumna enim & firmamentum veritatis
 simplicit. est, & mysteriorum Dei fida dis-
 prælator. pensatrix) sed potestatem à Spōso ac-
 ceptam in dispensandis mysterijs ad
 ædificationem, communemq; fidelium
 vtilitatem conuertens, prout tempo-
 rum hominumque conditio postula-
 re videtur.

Matth. 26 Quod vt rectius etiam intelliga-
 Mar. 14. tur, Euangelij certè nobis verba de-
 Luc. 22. clarant, Christum in cœna cum illis
 egisse, quibus potestatem fecit nō su-
 mendæ modò, sed etiam consecrandæ
 offerendæq; Eucharistiæ, imò & ora-
 dinan-

dinandæ & administrandæ totius Ecclē. Acto. 20.
clesiæ. Horum iudicio, prudentiæ & 1. Pet. 5.
authoritati reliquit, cum de alijs ple- Luc. 10.
risq; adrem Christianā spectantibus, Ephe. 4.
tum de modo ordineq; dispensandæ fi-
delibus Eucharistiæ, ius in posterum
constituendi, atque pro ratione tem-
porum ritè disponendi. Id probat 1. Cor. 11.
etiam ex Paulo Augustinus, & mul- Ad inquit
tis Apostolorum institutis euincifa- stiones Ia
cile potest. nuarij.

Nec est cur Plebeis iniuria irro- Matth. 18.
gari vlla putetur, si vt in plerisq; itis Ioan. 20.
dem alijs, hac in parte non æquantur 1. Tim. 3.
sacerdotibus. Nam in confesso est, & 4.
Christum non esse dissectum in partes Tit. 1.
duas secundum duo Sacramēti huius Cyril. in
signa, sed tã sub vna quàm sub vtraq; Epist. ad
specie, inò sub vnius etiam hostiæ Calosyriū
consecratæ particula Christum to- Et de Cōf.
tum exhiberi atque sumi, videli- dist. 2. ca.
cet secundum carnem, animam, sangui- Qui m̃a-
nem, Diuinitatem. Vbi autē Christus ducat etc.
singuli.
totus

DE SACRAMENTO

totus sumitur, illic deesse non potest
integer quoque fructus & gratia tan-
ti Sacramenti. Quapropter nulla hîc
Laici vtilitate fraudantur, siue rem
ipsam in Sacramento cõtentam, Chris-
tum scilicet Deum & hominem spe-
ctes, siue fructum & gratiã, quæ Eus-
charistiam sumentibus ad animarum
salutem donatur, quæras: sed tantum
ibi sub altera accipiunt, quantum alij
dignè huc accedentes sub utraq; per-
ciperent.

Augustin. Qua de re vel ambigendi, vel dis-
ad Ianua. ceptandi ampliùs nullus iam relictus
Ioan. 14. est locus, posteaquã Spiritus sanctus,
& 16. (qui iuxta promissionẽ Christi docet,
Luc. 22. ac regit Ecclesiam,) certam nobis &
explicatam sententiam edidit, editãq;
Synod. confirmavit, sacrosanctæ Synodi non
Basili. ses- violanda auctoritate. Eius senten-
sione 30. tiæ verba si quis requirit, breuiter
sic habent.

Fideles Laici, siue Clerici commu-
nicant

nicantes, et nō conficiētes, non astringuntur ex praecepto Domini ad suscipiendum sub vtraq; specie, panis scilicet & vini, sacrum Eucharistiae Sacramentum. Sed Ecclesia quæ regitur Spiritu veritatis secum manente in æternum, & cum qua Christus manet vsque ad consummationem seculi, (sicut ait Diuina scriptura) ordinare habet, quomodo ipsis non conficientibus ministretur, prout pro reuerentia ipsius Sacramenti, & salute fidelium viderit expedire, etc.

Ac rursus in alia Synodo: cum huiusmodi consuetudo (communicandi laicum populū sub vna specie) ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissime obseruata sit, habenda est pro Lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiae autoritate pro libito mutare.

Hæc sacrosanctarum Synodorum doctrina est, ac sanctio nō leuiter promulgata.

Ioan. 14.

16. & 17.

1. Tim. 4.

Matth. 28.

Concil.

Constant.

Session. 13.

DE SACRAMENTO

mulgata, quam Christianus etiam or-
bis agnoscit, recipit, ac retinet magno
consensu populorum: iamque tot secula
in usu habet, ut eiusmodi Commu-
nionis initium nequeat commonstrare

Augu. cō-
tra Cre-
scon. lib. 1.
1. Tim. 3.
Matth. 18
ri. Quare mirum est adhuc reperiri,
qui privatae pietatis specie ducti, alii-
ter statuant, & hac in parte cum no-
vis Ecclesiae contemptoribus aduersus
venerandam totius Ecclesiae authori-
tatem conspirent. His verendum est
sanè, ne dum externa Sacramenti figu-
ra tantopere urgent, fructum ipsum
internum, adeoque Christum totum amittant.

Augu. li. 2.
cōt. lite-
ras Petili.
Et lib. 21.
de Ciuita-
te Dei.
tant. Quandoquidem neque Fides,
neque Sacramenta vlla profunt, nisi
persisterentibus in Ecclesiae unitate: Cuius
quidem unitatis maximū est Sym-
bolū Eucharistia, nullū idcirco frus-
trum praebens Haereticis atque Schis-
maticis, quod hanc scindant unitatem.

Quem fructum exhibet ritè
sumpta Eucharistia?

Plus

PLurimum sanè maximumque præbet. Hoc enim sacrum est conuiuium, in quo Christus sumitur, recollitur memoria Passionis eius, mens impletur gratia, & futurae gloriæ nobis pignus datur: ut præclare horum fructuum sensu experientiaque excitata decantat Ecclesia.

Ioan. 6.
Et ibidem
Theophi.
ac Cyril.
Orig. in c.
26. Matt.
1. Cor. 10.
Hilar. lib.
8. de Tri.
Chrysost.
Hom. 9. et
10. ad pp-
pulum.
Ioan. 6.
Aug. lib. 2
de uis. in-
firmorū.

Hic est Panis qui de cælo descēdit, & dat vitam mundo, nostrosque animos in vita spiritali sustentat atque confirmat. Hæc sacra synaxis siue communio, quæ fideles tanquam eiusdem corporis membra inter se iungi, ac sanctorum piorumque omnium meritis associari, significat atque præstat: Tum quod augustius est, eosdem capiti suo Christo arctissime unire, ut in eo illi maneat, & ipse in illis, atque ita vitam æternam consequantur.

Hoc est viaticū nostræ peregrinationis, quod in huius vitæ deserto militat

tia.

DE SACRAMENTO

tidq̃ versantibus, et hinc ad cœlestem
 Hierusalem contendentibus veluti
 Exod. 16. Manna Patribus datum, adfert con-
 Deut. 8. solationem, delectationem, virtutem
 Sapient. 16. & gratiam longè efficacissimam. Hoc
 Ioan. 6. est corpus Christi (vt egregiè docet
 Bernardus) ægris medicina, peregrin-
 antibus via: quod debiles confortat,
 valentes delectat, languorem sanat:
 per hoc homo mansuetior ad correptionem,
 patientior ad laborem, ardētior
 ad amorem, sagacior ad cautelam, ad
 obedientiam promptior, ad gratiarum
 actionem deuotior.

Quænam ad Eucharistiam dignè
 sumendam, eiúsque fructus
 consequendos re-
 quiruntur?

1. Cor. 11. **E**Xpedita est Apostoli responsio:
 Serm. de Probet seipsum homo, et sic de pa-
 aduentu ne illo edat: quemadmodū & Augu-
 Domini. stinus dixit: In Christi corpore vita
 nostra

nostra cōsistit: mutet ergo vitam, qui
vult accipere vitam. Hæc autem pro-
batio sui, & vitæ mutatio in quatuor
potissimum rebus versatur, vt adsit
fides, pænitentia, mentis attentio, &
Christiani hominis habitus decens.

Fides hoc postulat, ne de his quæ di-
ximus, aliisque similibus ad hoc mys-
terium pertinentibus quicquam du-
bites. Id fiet, si simpliciter quidem in
fide atque sententia Ecclesiæ, vt est 1. Tim. 3.
sanè necessariū, per omnia acquiescas. Orig. li. 1.

Pænitentia, de qua mox plura di-
cemus, peccatorum detestationem, & Chrysost.
explicatam coram Sacerdote confes-
sionem, impetratamque absolutionem
exigit. Animus deinde præsens acce-
dat necesse est, qui sese per meditatio-
nes, & orationes pias ad hoc tantum
Sacramentum conuertat. Demum
Christiani decens habitus & compo-
sitio postulat, ad sacram synaxim ne-
minem nisi ieiunum, modestum, bus ante Missã

K milem,

DE SACRAMENTO

Aug. ad Ia. milem, supplicē, minimeq; sordidum,
nuariū, et accedere oportere. Qui verē sacram
Serm. de Eucharistiam indignē sumunt, non
aduentu vitam, sed iudicium sibi sumunt, &
Domini. rei sunt Corporis & Sanguinis Domi-
1. Cor. 11. ni, Apostolo teste.

De Pœnitentiæ

Sacramento.

Quid est Pœnitentiæ Sacramētū?

EST, in quo Sacerdotalis abso-
lutio à peccatis, quæ detesta-
tus, riteq; confessus quis fue-
rit, impetratur. Quam absoluen-
di potestatem ut in Ecclesia certam habe-
remus, Diuina promissio sacerdotibus
Ioan. 20. facta hac fuit: Accipite Spiritū san-
ctum, Quorū remiseritis peccata, re-
mittūtur eis: et quorum retinueritis,
Matth. 18 retenta sunt. Rursus verò, Amen dis-
co vobis, inquit Dominus. Quæcunq;
allis

alligaueritis super terrā, erūt ligata
 et in cælo: Et quæcūq; solueritis super
 terrā, erūt soluta & in cælo. Ex qui-
 bus verissimū cernitur, quod Chryso- Chryso. de
 stomus palā affirmat: Nostri Sacer- Sacerdo-
 dotibus nō corporis leprā, verūm ani- tio lib. 3.
 mæ sordes nō dico purgatas probare,
 sed purgare prorsus concessum est. Et
 Augustinus eadem ratione concludit: August. de
 Quid facit Ecclesia, inquiēs, cui dictū uerbis Do
 est, Quæ solueritis, soluta erunt? nisi mini.
 quod ait Dominus ad discipulos: Sol- Ioan. 11.
 uite illum, & sinite abire.

Cur opus est Pœnitentiæ
 Sacramento?

VT homo post Baptismū relapsus, Ambro. li.
 & inimicus Dei factus, Deo re- de penitē-
 concilietur, & remissione peccato- tia 1. et 2.
 rum accepta, per hoc Sacramētum re- Tertull.
 surgat, & reuiuiscat ad vitam spiri- Hierony.
 tualem. Vnde Patres pœnitentiam, super Da-
 non temerè secundam post naufra- nielem.

K ij gium

DE SACRAMENTO

August. de gium Tabulam vocāt, qua scilicet ex
 uera & vortice mortalis peccati tanquam è
 sal. poeni- naufragio subuehi, & in gratiā ami-
 tentia. citiamq; Dei transferri vnusquisque
 Ezech. 18. possit, quantumlibet multis magnisq;
 & 33. criminibus sit prægrauatus.

Quando hoc Sacramentum
 ritè accipitur & efficaciter operatur?

Concil. **C**um is, qui remissionem peccatorum
 Florentin. implorat, tres illas partes seu
 August. actiones adhibet, Contritionem videlicet
 Hom. 50. licet, Confessionem, & Satisfactionē,
 lib. 50. quæ totam hominis ad Deum conuersionem & renouationem complectuntur.
 Hom. 29. tur. De quibus ita Chrysostomus: Pera-
 ad populū facta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ferre: in corde eius contritio, in ore cōfessio, in opere tota huius militas. Hanc esse frugiferam pœnitentiam Chrysostomus asserit, vt quibus modis Deum offendimus, offendimus

mus autem corde, ore, ac opere, iisdem
reconciliemur Deo: corde quidem per
contritionem, ore per confessionem, ac
opere per satisfactionem. Ad contri-
tionem pertinet illud, Sacrificiū Deo Psal. 50.
spiritus contribulatus, cor contritum
& humiliatum Deus non despicies.

Confessionem his verbis Lucas in-
dicat: Multi credentium, inquit, ve- Act. 19.
niebant confitentes & annunciantes
actus suos. Et Iacobus Apostolus do-
cet: Confitemini alterutrum peccata Iacobi 5.
vestra. Ad satisfactionem porro spe- & ibidem
tant digni pœnitentiæ fructus, quos Beda.
Ioannes Baptista postulat, inter quos Matth. 3.
& eleemosynæ. De his autem Daniel Luc. 3.
Propheta: Peccata tua, inquit, ele- Daniel. 4.
mosynis redime, & iniquitates tuas
misericordijs pauperum. Grande sce- Ambros.
lus grandem habet necessariam satis- ad uirg.
factionem, ait Ambrosius. lapsam.

Quid est contritio?
Est animi dolor, & quæ de peccatis
K iij concio

DE SACRAMENTO

concipitur detestatio, cum proposito
vitæ in melius cōmutandæ coniuncta.

- Chryso. in Hæc contritio paratur, si quis peccatorum suorum fœditatem, magnâ
Psalm. 50 catorum suorum fœditatem, magnâ
Et de cō- tudinem, ac multitudinem sedulo in-
punc. cor. tueatur: si de summa bonitate offensa,
lib. 2. sa, de Dei gratia, cæterisque donis am-
Basil. in missis sollicitè cogitet: si mortis incerta
Psalm. 33. ineluctabilem necessitatem, futuri
Hebr. 9. iudicii seueritatē, ac paratas etiam
Soph. 1. peccatoribus pœnas sempiternas exa-
Matth. 25 pendat atque pertimescat. Huc per-
Mar. 9. tinet illud Ezechia: Recogitabo tibi
Esa. 38. omnes annos meos in amaritudine anima
Psalm. 50 nimæ meæ. Et illud Davidis: Iniquitatem
meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.
Psalm. 118 Idemq; alibi, A iudicijs tuis timui.
Quin & manifesta Dei vox est ad
Apoc. 2. peccatorem: Charitatem tuam primam reliquisti: memor esto itaque unde
excideris, & age pœnitentiam. Sed &
Luc. 12. Christus in Euangelio. Timete eum,
inquit,

inquit, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hūc timete. Iam verò Contritionis hic dolor natus, ita demum ad remissionem peccatorum nos præparat, si cum fiducia Diuinæ misericordie votoque præstandi ea, quæ ad Sacramentum hoc spectant, coniungatur.

Est ne confessio necessaria?

E St utique, non solum autem, ut De hac quidam falso autumant, interior Chrysost. quæ coram Deo quotidie facienda est Hom. 42. Davidis exemplo, qui ait: Dixi, confitebor aduersum me iniustitiā meam Psal. 31. Domino: verum etiam exterior illa, Ambr. li. 1. de poenit. quæ apud Sacerdotem de criminibus peragitur omnibus, quæ post Aug. li. 2. de uisitat. examinatam sedulo conscientiam in infirmo. mentem homini veniunt. Ita de hominibus Ecclesiæ primitiue scriptum Chrysost. in Matth. est: Multi credentium veniebant Actor. 19.

K iij

con

DE SACRAMENTO

6. Synod. *confitētes, & annūciantes actus suos.*
 Conci. Flo. *Quam confitendi rationem esse ne-*
 rent. *cessariam non Ecclesie modò sacra iur-*
 Clemens *ra, & Patrum veneranda scripta cō-*
 ad Iaco. *firmāt: sed etiam Christi Diuina ver-*
 Leo in E- *ba concludunt declarantq̃, cum ait:*
 pist. 89. *Quorū remiseritis peccata remittun-*
 & 57. *tur eis: & quorum retinueritis reten-*
 Ioan. 20. *ta sunt. At qui remittere, vel retinere*
et in hunc peccata (cum iudicis hæc sint officia)
 locū Gre- *nullus rectè potest Sacerdos, nisi illo-*
 gor. hom. *rum causa probè cognita atq̃ perspe-*
 Et Chrys. *cta sit. Quæ causæ cognitio prius fieri*
 de Sacer- *non potest, quàm is qui expendendum*
 do. lib. 3. *se sacerdoti vt Iudici ac medico suo,*
 Dyonyf. *absoluendumq̃ constituit, spontanea*
 ad Demo- *confessione vulnera sua sigillatim dea-*
 philum. *tegat, atque ita aperiat, vt Sacerdos*
 Concil. *quid ligādum sit, quidve soluendum,*
 Later. & *explicatè cognoscere queat.*
 Florent. *Quomodo Patres de Confes-*
 Hieron. in *sione scribunt?*
 c. 6. Mat. **H***I certè non modò confitendi vtis*
 Clemens *litem*

litatem & vsum, qui semper in Eccles. ad Iaco.
 sia fuit: sed ius etiam atque necessitas Orig. in
 tem nobis magno consensu commen- Psal. 37.
 dant comprobantq. Vt autem è pluriz Chrys. lib.
 mis paucos & probatissimos illos te- 3. de sacer
 stes producamus, sic habet in primis dotio.
 magnus ille Basilius: Necessariū vi- In regula
 detur his, quibus dispensatio Myste- monacho-
 riorum Dei commissa est, confitenda rū. Et inst.
 esse peccata. Sic enim & hi qui anti- monast.
 quitus pœnitebant, inueniuntur apud
 sanctos confessi esse peccata sua. Tum Serm. 5.
 Cyprianus: Confiteantur, inquit, sin- De lapsis.
 guli, quæso vos fratres, delictū suum,
 dum adhuc qui delinquit in seculo est,
 dum admitti eius cōfessio potest, dum
 satisfactio cuiusque & remissio facta
 per Sacerdotes apud Dominum grata
 est. Accedit his Augustini sententia, Lib. 2. de
 qui ait: Sunt, qui sufficere sibi ad sa- uisitat. in-
 lutem autamant, si soli Deo, cui nihil firm. cap.
 occultum est, quem nullius latet con- 4. & lib.
 scientia, sua confiteantur crimina: 1. cap. 2.

Nolunt

DE SACRAMENTO

Eum in Nolunt enim, aut erubescunt, siue des
 Psalm. 66 dignantur se ostendere Sacerdotibus,
 Leuit. 14. quos tamen inter lepram & lepram
 Luc. 17. discernere per Legislatorem consti-
 tuit Dominus. Sed nolo ut ipsa deci-
 piaris opinione, quatenus cōfundaris
 confiteri coram Domini Vicario, vel
 tabescens prae rubore, vel ceruicosus
 prae indignatione. Nam ipsius simili-
 ter subeundum est iudicium, quē Do-
 minus sibi non dedignatur vicarium.
 Ergo ad te venire roges Sacerdotē, &
 fac ipsum conscientiarum tuarū peni-
 tus participem. Nec minus est euidēs,
 ad Theo- quod Leo ille Magnus scriptū reliquit:
 dorū Epis. Multiplex misericordia Dei ita lapsi-
 bus subuenit humanis, ut non solum
 per Baptismi gratiam, sed etiam per
 pœnitentiæ medicinam spes vitæ re-
 paretur æternæ, ut qui Regeneratio-
 nis donum violassent, proprio se iudic-
 io condemnantes, ad remissionem cri-
 minum peruenirent: Sic Diuinæ bo-
 nitatis

nitatis præsidij ordinatis, vt indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotũ, nequeat obtineri. Mediator enim Dei et hominum, homo Christus Iesus hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & cõfitentibus satisfactiõẽ pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactiõẽ purgatos ad communionem Sacramentorum, per ianuam reconciliationis, admitterent. 1. Tim. 2.

Quid porro de Satisfactiõẽ
sentiendum est?

ID videlicet, quòd alia Christi Redemptoris propria, alia fideiũ pœnitentium communis sit Satisfactiõ. Hebr. 9.
Illa semel in corpore Christi crucifixi, dum agnus ille mundi peccata tollit, peracta est, vt qui natura sunt iræ filij, Deo reconcilientur. Ephe. 5.
1. Ioan. 2.
Ioan. 1.
Ephe. 2.
1. Cor. 15.
2. Cor. 5.

Hæc verò quæ ad pœnitentes pertinet, à Christi membris in Ecclesia quotidie peragitur, cū pœnitētes post Cypri. li. 3.
Epist. 8.
& 4.

Confes

DE SACRAMENTO

Tertul. de Confessionem ea quæ Sacerdos absola
 poeniten. uens iniunxit, perficiunt, aut cum vltro
 quidem dignos poenitentiae fructus
 edimus. Quæ vindicatoria simul &
 emendatoria quædam est satisfactio,
 & Redemptoris Christi beneficium
 atque satisfactionem adeò non obscura-
 rat, vt magis etiam commendat, illu-
 streq;. Illa enim præeunte ac præcia-
 puè cooperante, iudicium facimus &
 Isa. 59. iustitiã, iuxta Diuinam scripturam,
 Ezech. 18 delicta nostra contra nosipsos vindica-
 2. Cor. 7. cantes, & residuas in nobis peccatorũ
 Psal. 50. reliquias diluẽtes, Deiq; gratiam nos-
 & ibidem bis pleniorẽ conciliantes atque pro-
 Chrysost. merentes.

& in ca. Cui rei luculẽtum præbent exem-
 3. Matth. plum David & alij, quos in cilicio, cin-
 2. Reg. 12 nere, gemitu, luctu, ieiunijs, alijsq; as-
 Ionæ 3. flictionibus poenituisse cõstat, et hinc
 3. Reg. 21. Deo grati & approbati fuisse legun-
 Matth. 11. tur. Huc etiam spectant illa: Peccata
 Iudit. 4. tua eleemosynis redime. Item, Cõuer-
 Ioel. 2. timini

timini ad me in toto corde vestro, in Dani. 4.
ieiunio, & fletu, & planctu. Et quod Ioel. 2.
Paulus docet, tristitiam quæ secun- 2. Cor. 7.
dum Deum est, operari vindictam:
quodq; idē scribit: Si nas ipsos dijudi- 1. Cor. 11.
caremus, non utique iudicaremur à
Domino. Ea propter non est, cur de
satisfactionis nomine, quod certè Pa-
tribus perquam familiare est: disce-
ptemus, cum in scripturis res ipsa
perspicuè proponatur.

Profer aliquot Patrum de Sa-
tisfactione sententias.

Cyprianus ille, sanctiss. Martyr, Ser. 5. de
et testis grauiſſimus, in hunc mo- lar sis.
dum docet: Deus quātum Patris pie- Idem li. 1.
tate indulgens est, tantū ludicis Ma- epist. 3. &
iestate metuendus est. Alto vulnere lib. 3. Epi-
diligens & longa medicina non desit: stol. 14.
pœnitētia crimine minor non sit: ora-
re oportet impēsius, diem luctu tran-
sigure, vigilijs noctes ac fletibus in-
somnes

DE SACRAMENTO

somnesducere, tēpus lachrymosis oc-
 cupare lamentationibus, stratos ad-
 herere cineri, in cilicio volutari &
 sordibus. Idemq; rursus: Rogandus est
 De lapsis. Deus, & satisfactione nostra placan-
 dus, delicta nostra reputanda, actus
 nostri & animi secreta voluēda, con-
 scientiæ merita ponderāda. Nec mula-
 to post: Pœnitentiæ iter quod ostendit
 antistes, amplectamur: remedia vita-
 lia, quæ de Scripturis cœlestibus il-
 le depromit, assumamus, & ex vul-
 neribus etiam occultis, quorum exo-
 mologesin fecimus, exponentes apud
 eum conscientie nostræ pondus, salu-
 tarem medicinam exquiramus: nec
 cessemus in agenda pœnitentia, atque
 in domini misericordia deprecanda,
 ne quod nimis esse in qualitate deli-
 cti videtur, in neglecta Satisfactio-
 ne cumuletur.

Hom. 50. Et Augustinus clarissimè dixit:
 lib. 50. Non sufficit mores in melius cōmuta-
 re, &

re, & à factis malis recedere, nisi etiā Hom. etin
 de ijs quæ facta sunt satisfiat Deo per Enchirid.
 humilitatis gemitum, per cōtriti cor= cap. 70.
 dis sacrificiū, cooperātibus eleemosy= nis.
 Tum alibi quoque sic idem habet: Hom. 2.
 Quomodo nullus dies est, in quo homo in Apoca.
 possit esse sine peccato, sic nullo die
 debet esse sine Satisfactionis reme= dio.
 Et apud Hieronymum legimus in In Epita= bunc modū:
 Affligendū corpus, quod phio Pau= multis vacavit delitijs,
 longus risus l. c. perpeti compensandus est fletu,
 molia linteamina, & serica preciosissi= ma asperitate cilicij cōmutāda.
 Tum In Malaes. rursus: Peccator dormiat in sacco, &
 præteritas vitæ delitias austeritate
 compenset. Eodem Spectans Ambro= Lib. de
 sius, Qui agit pœnitentiā, inquit, non poenitēt.
 solum diluere lachrymis debet pecca= tum suum,
 sed etiam emendationis fa= ctis operire & tegere superiora fa= cta,
 ut ei non imputentur. Atque idem alibi: Grandi plage alta & prolixa
 opus

DE SACRAMENTO

Ad uirginem opus est medicina. Grāde scelus grā-
ne lapsam dem neccessariā habet satisfactionem.

Est ne Satisfactioni etiam post
mortem locus?

AD hoc explicandum varia mori-
entium conditio est obseuanda.

In oratiōe Horum enim, alij gratiam Dei vi-
Manassis tāq̃ innocentiam ad finem vsque cons-
penitētis. seruāt: ad quos pertinet, quod scriptu-
ra testatur, Iustis & ijs qui non pec-
cauerunt, vt Abraham, Isaac, & Ia-
cob, pēnitentiam non esse positam.

Alij peccauerunt quidē, & ex ac-
cepta Dei gratia exciderunt, sed cri-
minum sordes dignis pēnitentiæ fru-
1. Reg. 12. ctibus expiarūt: vt Dauid, Ezechias,
Psal. 6. Petrus, Magdalena. Vtrunq̃ hoc ge-
Esa. 38. nus nulla post mortem eget satisfacti-
Matth. 27 one, sed ab ea prorsus est liberum.

Luca 7. At longē plures sunt homines mea
In Enchi. dij generis morientes, nec valde boni,
cap. 110. nec valde mali, vt Augustinus indi-
cat,

cat, qui peccatorum suorum pœnitentiam in vita perfectam non præstiterunt, ideoq; per ignē saluandi, vt quod satisfactiōi pro hac vita conuenienti defuit, in altero seculo iustitiæ diuinæ persoluatur. Nihil enim coinquinatum intrabit in sanctam illam ciuitatem.

Huiusmodi ergo defunctis, vt ad quæstionem propositā respondeamus, subeunda est quædam, & grauis illa profectò post mortem satisfactiō. Quam interim Deus pro ingenti clementia sua relaxare consuevit, pietate viuorum intercedente, vt defuncti, suorum in Ecclesia fratrum, adeoq; membrorum adiuti suffragijs, à peccatis, horrendisq; peccatorū pœnis releuentur. Et huc spectat, quod sacræ scripturæ tradit authoritas, Sancta et salubris est cogitatio, pro defunctis orare, vt à peccatis soluantur. Vndè laudatus est Iudas ille Machabæus,

L quòd

1. Cor. 3.
& ibidem
Origen.
Ambros.
Hierony.
August.
Gregor.
Apoc. 21
Psalm. 14
& 23.
August. in
Psalm. 37
August.
lib. 20. de
ciuit. Dei.
& Dama-
sermo. de
his qui ex
hac uita
migrarunt 2.
Macha. 12
Ibidem.

DE SACRAMENTO

quòd singulari religione ductus pro mortuorum peccatis non preces mōdò, sed etiam sacrificium offerri sollicitè atque sumptuosè curarit.

Concil. In hanc sententiam concedunt vērādē Synodi, & Patres, qui veram
Cartha. Ecclesiæ doctrinam tradiderunt. Ex
4. ca. 79. quibus ut vnus pro multis, idemq; fide
et 95. dignissimus testis Augustinus profē-
Braccar. ratur. In secundo inquit, Machabæo-
1. et 2. rum libro legimus oblatū pro mortuis
Lib. de sacrificium. Sed si nusquam omnino
cura pro in scripturis veteribus legeretur, non
mortuis parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in
gerenda. hac consuetudine claret authoritas,
 vbi precibus Sacerdotum, quæ Domi-
 no Deo ad eius altare funduntur, lo-
 cum suum habet etiam commendatio
 animarum. Et rursus alibi: Purgato-
 rias pœnas nullas futuras opinandum
 est, nisi ante illud vltimum tremē-
 dumq; iudicium. Et quid illis verbis
 luculētius? Orationibus sanctæ Eccle-
 siæ,

De ciuita-
te Dei, li.
21.
August. de
uer. Apost.

fiæ, inquit, & sacrificio salutari & serm. 32.
 eleemosynis, quæ pro eorū (defuncto- Et in En-
 rum) spiritibus erogantur, non est du- chrid. ca.
 bitandum mortuos adiuuari, vt cū eis 109 et 110
 misericordius agatur à Domino, quàm
 peccata eorum meruerunt. Hoc enim a lib. 4.
 à Patribus traditū vniuersa obseruat epist. 2. et
 Ecclesia. Sic Augustinus ante M. CC. li. 1. epi. 9.
 annos, vt interim eo vetustiores etiā, b in Leui.
 Cyprianū^a, Origenem^b, Dionysium, c de Eccl.
 c Clementem^d, in hac doctrina maxi- Hierar.
 mē consentientes prætermittamus. d epist. 1.

Quocirca Chrysostomus^e, palam e in 1. cap.
 hortatur, vt pro viribus & ipsi de- Epistol. ad
 functos iuuenius, & alios qui pro ip- Philippē.
 sis orent, cōmonefaciamus: Non enim & in 15.
 frustra ab Apostolis sancitum est, vt ca. 1. Cor.
 in celebratione venerandorum my-
 steriorum, memoria fiat eorum, qui Epiphan.
 hinc decesserunt. Nouerunt illis cōt. Aeri.
 multum hinc emolumentum fieri, mul- & Au. de
 tum vtilitatis. Ita Chrysostomus. Hoc hæresibus
 est demum, quod aduersus Aërianos In Psal. 37

DE SACRAMENTO

Origen. in Ecclesia fida Scripturæ interpres vsq̃
 Hier. & docuit, ignem esse quendam purgato-
 Leuit in rium seu emendatorium, vt Augusti-
 Enchi. ca. nus appellat, eoq̃ pœnas peccatorum,
 110. Et de quas hic Pœnitentianō diluit, defun-
 cura pro ctis in Christo fidelibus luendas &
 mor. gerē expiandas esse, nisi prout Augustinus
 da, ca. 1. 4 loquitur, viuendum suorum pietate
 & 18. illi releuentur.

Quæ commendatio ac dignitas
 est Pœnitentiæ?

Matth. 3. **H**Æc est Euangelicæ prædicatio-
 Mar. 1. nis exordium. Angelorum in cæ-
 Luc. 15. lis gaudium, via in terris arcta, &
 Matth. 7. angusta porta, per quam fideles ad vi-
 & 11. tam contendunt, & violenti rapiunt
 August. de regnum cælorum. Hæc lapsos erigit,
 pœniten. saucios curat, imbecilles roborat, mor-
 tuos viuificat, perditos restituit, om-
 niaq̃ demum quæ peccatum vitiat,
 Pœnitētia in nobis redintegrat. Hæc
 Demones & vitiorum pestes superas-
 mus:

mus: hac meritas pœnas auertimus, Hier. 18.
 Dei placamus iram, conciliamus gra- Ezech. 18
 tiam, & gloriam æternam compara- & 33.
 mus: Hinc illæ Christi voces in Euan- Ionæ 3.
 gelio: Pœnitentiam agite, appropin- Matth. 3.
 quauit enim Regnum cœlorum. Non 2. Cor. 7.
 veni vocare iustos, sed peccatores ad Acto. 11.
 pœnitentiã. Nisi pœnitentiã habue- Matt. 3. 9.
 ritis, omnes similiter peribitis. At is Luc. 13.
 demum veram pœnitentiam agit, vt
 Cypriani verbis hæc omnia concludas Cyp. ser. 5
 mus, qui Dei & Sacerdotis præceptis De lapsis.
 obediens, & obsequijs suis & operib.
 bus iustis Dominum promeretur.

De Sacramento

Extremæ vñctionis.

Quid de Sacramento Extremæ Concil.
 vñctionis credendum est? Florent.

Hierony.

ID ipsum nempe quod Catholica Ec- et Beda in
 clesia constanter docet, signum hoc c. 6. Mar.

L iij

esse

DE SACRAMENTO

esse sacrum in consecrato oleo institutum, ut per illud cœlestis virtus ad salutem applicetur ægrotis ex Diuina institutione. Cui Sacramēto testimonium longè clarissimum præbet B. Iacobus Apostolus, quum in hæc verba

Iacobi s.
August. li.
2. de visit.
infirmor.

scribit: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmū, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittetur ei.

Quid his verbis docet
Apostolus?

Primum Sacramēti huius ostendit elementum seu materiam oleum esse, quod rectè Hieronymus cōsecratum oleum vocat, quia solenni benedictione per Episcopos consecratur. Significat autem hilaritatem animi & cōfortationem internam, quæ per Dei gratiam Sacramenti huius virtute ab ægroto

In 6. cap.
Marci.
Et Innoc.
ad Episco.
Eugub.

egroto percipitur. Deinde per Apostolum designatur Sacramenti minister proprius, nimirum Sacerdos, qui sacram hanc Vnctionem cum orationibus decēter exerceat, ita nō frustra de Apostolis est scriptum: Ungebant oleo multos egrotos & sanabantur. Tertiò, qui suscipiunt hoc Sacramentum, à Iacobo dicti sunt infirmi, quoniam, vt Ecclesiæ mos est, in grauius & periculosus infirmitatibus tantū sacra isthæc vnctio celebratur.

Chrys. lib.

3. de Sacerdotio.

Marc. 6.

& ibidem

Beda.

Innocent.

ad Decretū Episc.

& Conci.

Florent.

Quis est Sacramenti huius fructus & effectus?

Confert primū ad remissionem peccatorum, quæ quidē ab egroto pœnitentiæ remedijs non sunt expurgata. Deinde prodest ad corporalem infirmitatem vel depellendam vel alleviandam, quatenus expedit eam egroto recuperare. Postremo ad consolationem & fiduciam subministrandam firmorum.

Tertul. ad

Scapulā.

Aug. lib. 2.

de uisi. in-

firmorum.

L iiij inuat,

DE SACRAMENTO

iuuat, qua sanè in supremo illo agone
 exituque animæ opus est maximè,
 quando & cum doloribus maximis, et
 cum horrendis Dæmonibus morituro
 est grauissimè conflictandum. Atque
 hoc est quod per Apostolum suū Deus
 Iacobi 5. promisit: Oratio fidei saluabit infir-
 mum, & alleuiabit eum Dominus, &
 si in peccatis fuerit, remittentur ei.
 Ad quos quidem designandos effectus
 etiam olei natura seu natiua vis pul-
 chre cōgruit, vt explicat Theophila-
 In cap. 6. ctus. Quocirca retinendum est prora-
 Marci. sus, quod saluberrimè monet Augu-
 Lib. de re stitudo- stinus: Qui ægrotat, inquit, in sola
 catolicæ Dei misericordia confidat, & Eucha-
 conuersa- ristia cum fide ac deuotione accipiat,
 tionis. Oleumq; benedictum fideliter ab Ec-
 Iacobi 5. clesia petat, vnde suum corpus vnga-
 tur, & secundum Apostolum, Oratio
 fidei saluabit infirmum, & ala-
 leuiabit eum Do-
 minus.

De

De Ordinis

Sacramento.

Quid est Ordinis Sacramētum?

EST, quo singularis gratia ac
 potestas spiritualis quibusdā
 traditur, vt munus in Ecclesia
 ex professo gerāt. Hoc est Sacramen-
 tum, per quod, velut ostium, necessa-
 riō intrant legitimi dispēsatores my-
 steriorum & eloquiorum Dei, mini-
 stri Christi & Ecclesiæ, Episcopi,
 Presbiteri, Diaconi, ac quotquot de-
 mum in Ecclesiasticis munijs obeūdis
 ritē & cum authoritate versantur.
 Nemo autem, vt Scriptura testatur,
 sibi sumit honorem, exercendorū viz
 delictet ministeriorum Ecclesiæ, nisi
 qui vocatur à Deo tanquam Aaron:
 hoc est, nisi Sacramento visibilis Or-
 dinationis initiatus, et legitimè ordi-
 natus missusq; fuerit ad opus certimi-
 nisterij,

Concil.

Florent.

Ambro. in

12. cap. 1.

ad Corin.

1. Cor. 4.

Mala. 1.

1. Tim. 3.

Ephe. 4.

1. Cor. 14.

Ephe. 4.

Hebr. 5.

Actor. 1.

Cypri. lib.

4. epist. 2.

Tertul. de

Presb. &

retic.

Matth. 10

Lucæ 9.

DE SACRAMENTO

Mar. ult. nisterij, quod in Ecclesia pro suo sta-
 Ioan. 20. tu gerat iuxta leges Diuinae & Apo-
 Act. 13. stolicae Traditionis.
 Tit. 1.

Nónne omnes Christiani ex
 æquo sunt Sacerdotes?

Hiero. cō- **M**Inimè quidem. Etenim si propriè
 tra Luci- nomē Sacerdotij accipimus, duntaxat
 ferianos. quadrat ijs, quibus authoritas
 & potestas ex instituto Christi facta
 est consecrandi offerendique sacram
 1. Cor. 1. Eucharistiam: Episcopalia item mu-
 Rom. 10. nia exercendi, peccata insuper tum
 1. Cor. 12. remittendi, tum retinēdi in Ecclesia.
 Ioan. 20. De quibus nouæ Legis Sacerdotibus
 1. Tim. 5. seu Presbyteris ita Paulus: Qui benè
 præsumt Presbyteri, duplici honore
 digni habeantur, maximè qui laborāt
 in verbo & doctrina. Id quod cōgrue-
 re non potest mulieribus, quas in Ec-
 1. Tim. 2. clesia idem Apostolus non docere ius-
 1. Cor. 14. bet, sed tacere: neq. omnino plebeis cō-
 Ioan. 21. uenit, quorum est ouium more, pasci
 non

non pascere, regi non regere, nec se
 præferre, sed subijcere, & subiacere
 Præpositis, & quæcunq; hi, siue boni,
 siue mali, in cathedra sedentes dixe-
 rint, audire, seruare, et facere, vt ver-
 bo Dei præcipitur. Quapropter sicut
 in Ecclesia triumphante Angeli sunt
 ordine ac potestate differētes, qui in-
 iuncta sibi munia decenti quadam se-
 rie obeunt, ac fideliter exequuntur: sic
 militās etiā Ecclesia (quæ domus Dei,
 & velut castrorū acies quædā ordi-
 nata est) ministros habet sibi peculia-
 res, à reliquis Christianis seiunctos, &
 pulchro ordine inter se dispositos ad
 publica & communia Ecclesiæ mini-
 steria peragenda: nimirum vt pro
 Christiano populo in his quæ ad Deū,
 salutemq; animarum spectant, suas
 illi operas ex professō ac pro dignita-
 te præstent.

Quo loco Scriptura testimonium
 huic Sacramento præbet?

Illic

1. Pet. 5.

& 2.

Hebr. 13.

Rom. 13.

Matth. 23

Luc. 10.

1. Ioan. 4.

Ephe. 1.

Colos. 1.

Danie. 7.

Dionys. de

cales hie-

rarchia.

1. Tim. 3.

Cant. 6.

Anaclet.

et Isidorus

Distin. 21.

Heb. 5.

2. Cor. 5.

Heb. 13.

Rom. 13.

DE SACRAMENTO

Acto. 6. **I**lluc scilicet, ubi de Apostolis legi-
 1. Tim. 4. tur, quod in Ecclesiæ ministris de-
 2. Tim. 1. ligendis, instituendis, atque ordinan-
 Amb. lib. 3 dis vsi sunt manuum impositione. Hoc
 de Dignit. enim veluti symbolo certo & efficaci
 Sacerdo. præsentis gratiæ, quæ in superiorum
 Ordinum collatione exhibetur & ac-
 cipitur, Sacramentum illud nobis est
 commendatum. Quare Paulus ad Ti-
 motheum à se creatū Episcopum scri-
 bens, & acceptæ in hoc Sacramento
 gratiæ illum admonens: Noli, inquit,
 1. Tim. 4, negligere gratiam quæ in te est, quæ
 & ibidem data est tibi per prophetiam cum im-
 Theoph. positione manuum Presbyterij. Et rur-
 2. Tim. 1. sus ad eundem: Admoneo te, vt resus-
 Concil. cites gratiā Dei quæ in te est, per im-
 Basilien. positionem manuum mearum.

Quoniam verò permagni refert,
 quales in Ecclesia, quibuscunque mu-
 nijs præficiantur, & Ecclesiasticā po-
 testatem ex hoc Sacramento accipiant,
 ad omnem Episcopum dicitur: Manus
 citò

citò nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.

1. Tim. 5.

Leo in epi

stol. 65.

Concil.

Cart. 4.

et Laodi.

Ignat. ad

Antioch.

Diony. de

Ecc. Hier.

Luc. 9.

et 10.

Quot gradus in se continet
hoc Sacramentum?

Generatim quidem minores ordines maioresq; continet: Minores scilicet quatuor, Ostiariorum, Lectorum, Exorcistarum, et Acolijthorum: Maiores verò tres, nempe Subdiaconorū, Diaconorū, ac Presbyterorum.

Ex Presbyteris porrò alij maiores, alij minores à Christo instituti inueniuntur. Maiores enim Presbyteri Apostoli sunt, eorumque successores Episcopi, magna sanè potestate uerenda dignitatis prærogatiua excellentes. Nam horum est (Scriptura teste) attendere sibi et vniuerso regi, quem à Spiritu sancto curandum pascendumq; accipiunt, regere Ecclesiam, ea quæ desunt corrigere, per ciuitates item Presbyteros constituere.

Cyp. lib. 1.

epist. 3. et

li. 3. epis.

9. Ign. ad

Philadel.

Act. 20.

1. Petr. 5

Hebr. 13

Ad Tit. 1

Minores

DE SACRAMENTO

Luc. 10. Minores verò Presbyteri sub Episcopis,
Anaclet. pis, sicut septuaginta duo illi discipu-
Epist. 3. li sub apostolis, in Ecclesiæ ministe-
Heb. 5. rio deseruiunt, dona & sacrificia pro
 peccatis offerunt, atq; in curanda Do-
Matth. 9. minica Messe tanquam operarij se-
 cundum illos existūt. Verum præsen-
 tis instituti nō est, quæ singulis Ordini-
 bus functiones & leges præscriptæ
 sint, enucleare. Illud sanè constat, ma-
 gno in pretio cunctos Ordines habens,
 ac sedulò retinendos esse. Firmum
 enim testimonium illis præbet sacra
Ambro. in Traditionis Apostolicæ Ecclesiastiz
epistol. ad cæq; observationis disciplina, quæ ad
Eph. ca. 4 nos vsq; transmissa perdurat.

Quomodo veteres Patres
 de hoc Sacramento
 scribunt?

Li. quæst. **C**ertè Augustinus doct̃or verè Ca-
zet. & no tholicus suam & Ecclesiæ sensen-
ten

tentiam his verbis manifestè declaravit : Quod insufflasse in discipulos Et li. 2. cō. Dominus legitur , post dies paucos lte. Par- resurrectionis suæ , & dixisse : Accipite Spiritum sanctum , Ecclesiasti- Ioan. 20. ca potestas collata intelligitur esse.

Quia enim omnia in traditione dominica per Spiritum sanctum aguntur , idcirco cū regula eis & forma traditur huius disciplinæ , dicitur eis : Accipite Spiritum sanctum. Et quia verè ad ius Ecclesiasticum pertinet , statim subiecit , dicens , Cuius tenueritis peccata , tenebuntur : & cuius remiseritis , remittentur ei. Inspiratio ergo hæc , gratia quædam est , quæ per Traditionem infunditur Ordinatis , per quam commendatiores habeantur. Vnde Apostolus dicit ad Timotheum. Noli negligere gratiam quæ est in 1. Tim. 4. te , quæ data est tibi per impositionem manuum Presbyterij . Semel
ergo

DE SACRAMENTO

ergo fieri oportuit, vt de cetero Traditio ista non sine dono Spiritus sancti esse crederetur. Hucusq; Augustinus.

In 6. Synodo. Extant & Apostolorum Canones Publico Ecclesie iudicio recepti, in quibus hoc modo statuitur: Episcopus à duobus aut tribus Episcopis ordina-

tor: Presbyter ab vno Episcopo ordinatur: ita Diaconus, & reliqui Clerici. Tum infra: Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Hypodiaconus, aut Lector, aut Cantor sacram Quadragesimam non ieiunaauerit, aut quartam feriam, aut Parasceuen, (hoc est, sextam feriam) Ordine mouetur, nisi fortè infirmitas corporis impediat. Caius verò, antè annos M.

Vide infra CC. Pontifex & Martyr illustris hos gnes Cano ipsos gradus & Ordines sigillatim rean-
nes 61. dicentet, quò ait: Si quis Episcopus esse
stinction. meruerit, primò Ostiarius, deinde Lector, post exorcista, deinde sacretur Acolijthus: dehinc verò Subdiaconus,

Dia-

Diaconus, & postea Presbyter: exinde, si meretur, Episcopus ordinetur.

Laudat igitur Cyprianus Cornelium Episcopum, ac bonis omnibus tum in Clero, tum in populo eundem laudabili prædicatione commendari scribit: Quia non iste ad Episcopatum subito peruenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in Diuinis administrationibus Dominum sæpe promeritus, ad Sacerdotij sublimem fastigiū cunctis Religionis gradibus ascendit: tum deinde Episcopatum ipsum nec postulauit, nec voluit, nec vi inuasit: sed quietus, modestus, castus, humilis, verecundus, demum et coactus excepit. Quos igitur Ordines, vetus, & Apostolica probauit Ecclesia, sicut Dionysij, Anacleti, Ignatij scripta declarant, eosdem ætas omnis completa posterior, suo etiā iure conseruat.

Quis est Ordo in Ecclesia magis celebratus?

M

Presby

Lib. 4. Epist. 2. Et distin. 36. c. Qui Ecclesiasti.

a de Eccl. Hiera. & ad Demophilum. b dist. 21. c Ad Antiochenos.

DE SACRAMENTO

Presbyterorum Ordo, siue Sacerdotium: de cuius ingenti, semperque reuerenda dignitate Chrysostomus & Ambrosius libros integros ediderunt. De quo Magnus etiam ille Ignatius: Sacerdotiū, inquit, summa est omniū honorū, qui in hominibus consistunt: quod, si quis inhonorauerit, Deum inhonorat & Dominum Iesum Christum primogenitum totius creaturæ, & solum naturæ principem Sacerdotem Dei. Sic ille. Quin & dilucidè testatur Diuinū oraculū: Labia Sacerdotis custodient sciētiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est. Et rursus: Qui superbierit, nolēs obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israël, cunctūsque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Hinc & Apostolus

Epist. ad
Smyrnen-
ses.

Malach. 2.
Et distin.
42. c. Sit
rektor.
Deut. 17.
& Cypri.
li. 1. epist.
3. & 8.

Apostolus iubet: *Aduersus Presbyterum* 1. Tim. 5.
terum accusationē noli recipere, nisi Vide 2.
sub duobus aut tribus testibus. Idque Epist. Fa-
ad Timotheum Ephesiorum Episco- biani.
pum scribitur, sicut & illud: Qui be- 1. Tim. 5.
nē præsunt Presbyteri, duplici hono-
re digni habeantur: maximē qui la-
borant in verbo & doctrina.

Quid verò de malis Sacerdotibus est sentiendum?

Diuina isthæc est ordinatio, quæ Eccl. 7.
 non potest aboleri, ut non boni Chryso. in
 modò, sed mali quoque Sacerdotes in Gen. Aug.
 Ecclesia honorentur: Vult enim in Epist. 137.
 suis ministris agnosci, recipi, audiri,
 atque obseruari ille qui dixit: Super Matth. 10
 Cathedram Moysi sederūt Scribæ & Luc. 10.
 Pharisei. Omnia ergo quæcunque di- Matth. 13.
 xerint vobis, seruare & facite: secū- Et c. Secū-
 dum autem eorum opera nolite face- dum, Di-
 re. Dicunt enim, & non faciunt. stinct. 19.

M ij

Iam

DE SACRAMENTO

Cyp. lib. 1. Iam inter malos delectus quidam ha-
 Epist. 3. bendus est, ut quod ad munus autho-
 Chrys. ad ritatemque docendi spectat, illis tantum
 Heb. cap. fidem obedientiamque deberi intelli-
 Quiesca- gamus, qui ab Episcopis legitimè or-
 mus, disti. dinati ac missi, sanam Ecclesiae doctrina-
 42. & c. nam profitentur. Qua de re sapientis-
 Adiscimus simè monet, atque hunc in modum do-
 16. q. 1. cet antiquissimus Irenæus: Ijs qui in
 Lib. 4. c. Ecclesia sunt Presbyteris obaudire o-
 43. Vide portet, & qui successionem habent ab
 eundem Apostolis, & qui cum Episcopatus
 lib. 3. c. 2. successionem Charisma veritatis acce-
 perunt: Reliquos verò qui absistunt à
 principali successionem, quocunque loco
 colliguntur, suspectos habere, vel quasi
 hæreticos & male sententiæ, vel quasi
 Lib. 3. & scindentes & elatos. Nec multò post:
 44. Ab omnibus talibus absistere opor-
 tet: adhærere verò his, qui Apostolica
 cam, sicut prædiximus, doctrinam cu-
 stodiunt, & cum Presbyterij Ordine
 sermonem sanum, & conversationem
sine

sine offensa præstant, ad confirmatio-
nem & correctionē reliquorum. Hæc
Irenæus ille, qui sancti Ioannis Evan-
gelistæ discipulum Polycarpum præ-
ceptorem audiuit. Et hæc Tertullianus Li. de præ-
no causa fuit, cur hæreticis expro-
brans diceret: Ordinationes eorum bus hære-
temerariæ, leues, inconstantes. Nunc ticorum.
Neophytos collocant, nunc seculo ob-
strictos, nunc Apostatas nostros: ut eos
gloria obligent, quia veritate non pos-
sunt. Nusquam facilius proficitur,
quàm in castris rebellium, ubi ipsum
esse illic, promereri est. Itaque alius ho-
die Episcopus, cras alius: hodie Dia-
conus, qui cras Lector: hodie Presby-
ter, qui cras Laicus. Nam & Laicis
sacerdotalia officia iniungunt. Fluc-
usq; Tertullianus.

Quæ virtus est huius Sacramen-
ti & quis effectus?

Eximia certè virtus est, et effectus

M iij

muls

DE SACRAMENTO

- Concil.** multiplex. Nam qui septem his Or-
Florent. dinibus, quos diximus, ritè initiātur,
& Aug. Dei consequuntur gratiam & pote-
li. 2. cōtra statem spiritualem, vt quæ ad Ordī-
liter. Par- num ipsorum functiones proprias per-
meniani. tinent, salubriter exequantur, ac in-
 ter Deum, Deiq; populum idonei mi-
In 12. ca. nistri sint cōstituti. Vnde Ambrosius:
a. Cor. In loco Ordinis officij Ecclesiastici po-
 situs, gratiam habet qualisuis sit: non
 vtiq; propriam, sed Ordinis, per effi-
 ciam Spiritus sancti.
- Acto. 6.** Habent præterea ijdem ordinati
13. 14. 15. certum ex eo et illustre testimonium,
1. Tim. 4. quo se ministeriaq; sua commendēt &
Tit. 1. comprobent alijs. Ita fit, vt ijs ordinis
Et Cyp. li. bus insignes & in ministerium Ec-
1. Episto. clesiæ segregati rectè cognoscantur,
4. & 6. & suo in loco habeantur, meritoq; ho-
Num. 17. norentur. Væ autem ijs, quos nō daro-
Hebr. 5. nis à Deo vocati exemplum impellit,
2. Par. 26 sed animi tumor atque superbia, ad
 instar Ozīæ Regis, ad Sacerdotalis
 dignia

dignitatis munera quomodocumq; oc-
cupanda obtinendave præcipitat. In
quos Diuinus ille sermo rectè compe-
tit: Non mittebam Prophetas, & ipsi Hier. 23.
currebant: non loquebar ad eos, &
ipsi prophetabant. Quomodo autem Rom. 10.
prædicabunt, nisi mittantur? vt se-
gregatus ille in ministerium Pau-
lus, inquit.

Certè Ordine confuso, & sublato Ex Leone
Sacerdotio, veri & legitimi Ecclesiæ & Greg.
ministri haud internoscerentur, do- qui citan-
cendi munus et authoritas vilesceret, tur etiam
Sacramentorū dispensatio infidè præ distin. 61.
posterèque curaretur, ac vana etiam & 89.
foret, functiones Ecclesiasticæ per-
turbarentur, atque sicut res nunc ip-
sa docet, nouæ falsæque doctrinæ pas-
sim spargerentur, grauibus demum
& exitiis motibus identidem
Ecclesiæ concuteretur. Quapropter 1. Cor. 12.
Apostolus Paulus, non modò gra- Ephe. 4.
dus ministrorum in Ecclesiæ diuersos

M iij

posuit,

DE SACRAMENTO

posuit, verum etiam quam salutare
ac necessarij essent, adiunxit, vt affir-
met Diuinitus eos esse datos Ecclesie
ad consummationem sanctorum in opus
ministerij, in aedificationem corporis
Christi, & vt iam non simus paruuli
fluctuantes, & circumferamur om-
ni vento doctrine in nequitia homi-
num, in astutia ad circumuentionem
erroris.

Eoq; magis ministrorum isthac
institutio, taquam nexus firmissimus
Ecclesie, & conseruandae vnitatis pul-
cherrimum vinculum sedulo retinen-
da, & in malis etiam Ecclesie minis-
tris (vt diximus) propter Diuinam or-
dinationem est vsq; honoranda. Vnde
scripsit Augustinus: In illu, inquiens,
ordinem Episcoporum, qui ducitur ab
ipso Petro vsque ad Anastasium, qui
nunc eandem Cathedram sedet, etiam
si quisquam traditor per illa tempora
subrepisset, nihil prauidicaret Ec-
clesie

Epist. 165.
de schis-
mate Do-
natistar.
Et l. 1. q. 1.
cap. Non
quales.

clesiæ & innocentibus Christianis:
quibus Dominus providēs, ait de præ-
positis malis: Quæ dicunt facite: quæ Mat. 23.
autē faciūt, facere nolite. Sic August.

De Matrimonij

Sacramento.

Quid est Matrimonium?

Matrimonium est legitima 27. quæ-
viri femineq; coniunctio, stion. 2.
quæ cōsuetudinem vitæ in-
diuiduam retinet. Cuius quidem con- Gene. 2.
iugalis coniunctionis si primariū au- Matth. 19.
thorem queris, Deus est Opt. Max. 1. Corin. 7
sin finem institutionis spectas, est huc Ephe. 5.
mani generis propagatio, ac deinde 32. q. 2. c.
fornicationis in hac naturæ corruptæ Sicut.

Qua ratione Matrimonium
est Sacramentum?

Quas

DE SACRAMENTO

Ambro. in **Q** Vatenus ea coniunctio quæ inter
 c. 5. Ephe. Virum & uxorem arctissima in-
 Concil. tercedit, congruum & sacrum est sig-
 Constan. num Diuinitus institutum, quo Chri-
 & Florẽ. sti sponsi & Ecclesiæ sponsæ coniunctio
 tinum. sanctissima, firmissimaque designa-
 Hieron. in tur. Hoc ipsum signũ Christianis con-
 Matth. ca. iugibus, quando matrimonium ritẽ
 Connubia 32. q. 2. & auspiciantur, ad gratiam Dei prodest
 q. 4. cap. accipiẽdam: nimirum vt duo sint, ma-
 Nemo. neantq; in carne vna secundum suam
 Hebr. 13. vocationem, & fiat in eis quod Apo-
 stolus docet, honorabile connubium
 in omnibus, & thorus immaculatus.
 Ephe. 5. Proinde Paulus idem, vbi coniunctio-
 nis eiusmodi tractat mysterium, per-
 spicue dixit: Sacramentum hoc ma-
 gnum est, ego autem dico in Christo
 Lib. 1. de & in Ecclesia. Sic & Augustinus:
 nuptiis & Non tantum, inquit, fecunditas, cuius
 concupisc. ius fructus in prole est, nec tantum pu-
 dicitia, cuius vinculum est fides, ve-
 rum etiam quoddam Sacramentum
 nuptia

nuptiarum cōmendatur fidelibus con= Ephe. 5.
 iugatis. Vnde dicit Apostolus: viri di-
 ligite vxores vestrās, sicut et Christus
 dilexit Ecclesiā. Et rursus: Fœdus il= August. li.
 lud initum nuptiale, cuiusdam sacra= de bono
 menti res est, vt nec ipsa separatione coniugali
 irritum fiat.

An dirimi vnquam potest
 Matrimonium?

Matrimonium dirimi nō posse, Chris-
 tus Dominus aperte testatur,
 cū ait: Omnis qui dimiserit vxorem. Luc. 16.
 suā, & alterā ducit, mœchatur: et qui Matth. 15.
 dimissam à viro ducit, mœchatur. Ac
 rursus alibi: Quod Deus cōiunxit, ho= Matth. 19.
 mo nō separet. Hāc Dei legē et inuiol-
 labile ordinationē Paulus porrò illu-
 strās, His, ait, qui matrimonio iuncti 1. Cor. 7.
 sunt, præcipio non ego sed Dñs, vxorē
 à viro non discedere: quod si discesse-
 rit, manere innuptam, aut viro suo re-
 conciliari. Et vir vxorem non di-
 mittat.

DE SACRAMENTO

Ibidem. mittat. Ac postea subiicit: Mulier al-
 ligata est legi, quāto tempore vir eius
August. de viuit. Et si igitur nulla etiam proles
adulter. consequatur, & quælibet vitæ acce-
coniugii. dant incōmoda, durissimiq; casus, ta-
Et de uoto men consummatum semel matrimo-
& uoti re nium valet: adeoq; ratum & firmum
demptio est, vt vsque indissolubile in omni vi-
in 6. ta perseueret. Cuius rei causam in
 Christo ipso statuemus, qui summa,
 perpetua, et inseparabili prorsus vni-
Ephe. 5. one, Ecclesiam sponsam illam vnicam,
Cant. 5. semperq; charissimam sibi adiunxit
 atq; copulauit. Neque solum hæc ip-
 sa quæ inter virum & vxorē est con-
 iunctio, vinculi coniugalis habet fir-
 mitatem, verū etiam omnē inde Po-
 lygamiam, ne vni videlicet plures nu-
 bant, penitus excludit. Quare Chris-
 tus vt Matrimonium & certius con-
 firmaret, & ad puriorē primæuumq;
Gene. 2. illum statum reuocaret, significan-
Matth. 19 ter dixit: Erunt duo in carne vna. Et:
Iam

Iam non sunt duo, sed vna caro.

Mar. 10.

Est'ne permissum omnibus
Matrimonium?

Minimè. Tradiderunt enim sancti
Apostoli, vt Epiphanius inquit, Epiphan.
peccatum esse, post decretam virginis cōtra se-
tatem ad nuptias conuerti. Idque tale ctam An-
actantum esse peccatum asserit Hie- gelinorū.
ronymus, vt dicat, Virgines quæ post Lib. 1. con-
consecrationem nupserint, non tam tra Ioui.
adulteras esse, quàm incestas. Et Au-
gustinus ait: Virgo quæ si nuberet, nō In Psalm.
peccaret: sanctimonialis si nupserit, 82. & in
Christi adultera reputabitur. Proinde Psalm. 75.
de quod Apostolus habet, Melius est 1. Cor. 7.
nubere quàm vri, prout Ambrosius diz Li. ad cor.
sertè pronunciat, ad nō pollicitam, ad ruptam
nondum velatam pertinet. Cæterum uirginem.
quæ se sponpondit Deo, & sanctum ve-
lamen accepit, iam nupsit, iam im-
mortali nupta est viro: & si iam vo-
luerit nubere communi lege coniugij,
adula

DE SACRAMENTO

L. Si quis adulterium perpetrat, ancilla mortis
C. de san- efficitur. Sic Ambrosius. Vnde semper
ctiſſ. Epis- laudatum fuit Iouiniani Imp. Rescrip-
co. & Cle. ptū, & à Iustiniano Imp. in Codicem
 relatum, quod sic habet: Si quis non
 dicam rapere, sed attentare tantum
 iungendi causa Matrimonij sacratis-
 simas Virgines ausus fuerit, capitali
 pœna feriatur.

Leo Epis. Iam de Monachis et Sacerdotibus
92. Canō. eadem ratio, idem iudicium est pror-
Apos. 26. sus: damnationem enim habent, si la-
Cōprobā- xatis libidini habenis primam fidem
te, Concil. Deo & Ecclesiæ datā fefellerint, seu,
Conſtāti. vt Apostolus loquitur, irritam fece-
& Chalce- rint. Qui vltro se abdicarunt coniug-
donen. gio, dum seruandum perpetuo cœlibat-
Can. 16. tum aut voto expresse nuncupato fir-
1. Tim. 5. marunt, aut sacrorū Ordinum susce-
Augus. de ptione saltem tacitè comprobarunt,
bono iud. atq; testati sunt. Audiant igitur Ver-
Concil. bum Dei: Vouete & reddite Domino
Tole. 5. et Deo vestro. Tum illud: Si quid voue-
2. & Car- sti

sti Deo, ne moreris reddere. Et quod thag. 2.
 Christus ipse docet: Nemo mittēs ma- Eccle. 5.
 num ad aratrum, & respiciens retro, Deut. 23.
 aptus est regno Dei. Luc. 9.

Cogitigitur ad Coelibatum
 quosdam Ecclesia.

Non cogit sanè pia prouidaq; ma- Leo Episc.
 ter, quæ legem Cœlibatus ne- 92. Cœcil.
 mini imponit: ab ijs verò qui legem Constāti-
 eam, vti dictum est, vltro receperunt, non sub
 exigit, ne soluant religionem, neue Iustiniano
 conuentionem, quam cum Christo & ca. 13. et
 eius Ecclesia sanctè iniuerunt, vio- 46. uide
 lent atque rescindant. Meritò igitur Can. di-
 tur vrgentur illi stare promissis, & stinc. 28.
 seruare quod semel amplexi sunt, con- 1. Cor. 7.
 silium Euangelicum, de quo Paulus: Et Theo.
 Et qui matrimonio iungit virginem ibidem.
 suam, benè facit (quam diu scilicet Ambro. de
 Deo dicata non est) & qui non iun- uirg &
 git, melius facit. Ac rursus: Bonum li. de uid.
 est homini mulierem non tangere. Hiero. li. 1
 cõt. Ioui.

Quo-

DE SACRAMENTO

Matth. 18
Basil. de
uirgini.
Epiphan.
cōtra An-
gelinos.
3. Cor. 7.

Quocirca laudantur à Christo, & in Ecclesia semper apprimè laudati fuerunt, Eunuchi Euangelici, siue, vti Tertullianus vocat, spadones voluntarij, qui seipsos propter Dei Regnum castrauerūt, vt sint sancti corpore & spiritu, Deo in carne sine carne militantes. Reliqua verò huc spectantia in locum alium cōmodiorem, qui consilia Euangelica declarabit, seruabimus.

Quæ est summaria doctrina superiorum?

QUÆ pro instituta dicta sunt hæc tenus breuitate, eò sunt demum referenda, vt habeant simplices affectionem Catholicam de septem Ecclesiæ Sacramētis. Quæ duplicis quidem esse generis inueniuntur. Alia enim, vt priora quinque, singularem vniuscuiusque fidelis salutem promouent, alia verò, duo videlicet posteriora: multiplicando Dei populo, et Ecclesiæ
pro

propagandæ deferuiunt. Vtrunq; autem illud ex Diuina, nobisq; necessaria institutione efficiunt. Enimuerò Ioan. 3. Baptismus ad spiritualement vitam quæ Tit. 3. in Christo est regenerat. Confirmatio Acto. 8. vires porro ac robur addit Regenerato. Ioan. 6. Eucharistia cibus, potus ac viaticum est peregrinanti. Pœnitentia præ Ioan. 20. sens aduersus oēs animi morbos phar- Ezech. 18. macum, lapsum hominem erigit, curatq; vulneratum. Succedit extrema Iacobi 5. vñctio, quæ in postremacũ morte luceta munit atque consolatur emigrantem. Ordo deinde ministros præbet Tit. 1. Ecclesiæ, qui sacris præsent, ac super 1. Cor. 4. riora omnia ritè procurent, dispēscent, conseruent & applicent, Deniq; Ma- Ephe. 5. trimonium Christianam gentem pro 1. Cor. 7. pagat, & humanæ prouidet innocentie.

Hæc sunt igitur antidota, Diuini Luc. 10. naq; remedia, quæ misericordia ple- 1. Cor. 4. nus ille Samaritanus instituit, & Ioan. 20.

N Eccle-

DE SACR. MATR.

LUC. 10.

Ecclesiæ præpositis dispensanda concedit, nimirum ad probè curandos ægros, id est, peccatores omnes in Ecclesia, quoad illi, si velint, veram perfectamq; sanitatem adipiscantur. Quæ quidem remedia ritè cognoscere, salubriter accipere, atq; fideliter etiam alijs applicare, non artis profectò humana, sed Christianæ est Sapientiæ. De qua cum satis dictum sit hætenus, (quemadmodū præsentis instituti ratio tulit,) reliquum est, ut ad alteram huius operis partē, quæ Christianam Iustitiam continet, porrò trāseamus.

Ecclesiastici II II.

Sapientia filiis suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se: & præbit in via Iustitiæ, & qui illam diligit, diligit vitam.

De Iu-

De Iustitia

Christiana.

Quænam pertinent ad Iustitiam Christianam?

Summam duo, quæ his verbis continentur: Declina à malo & fac bonum: sicut & Esaias docet: Quiescite agere perversè, & discite bene facere. Prius est in cognoscendis, fugiendisq; peccatis positum, quoniam ea ipsa maxima sunt mala mortalibus. Posterius verò in bonis expetendis atq; consecutandis versatur. Vt autem iustitiæ officium utrunque præstemus, per Christum Iesum Dei gratia nobis parta & promissa, semper necessaria est. Ea præeunte et adiuvante perficitur, quod Ioannes affirmat: Qui facit iustitiã iustus est, sicut & ille iustus est. Addit porro: Qui facit peccatum ex Diabolo est.

Psalm. 36.

Esaiæ 1.

Rom. 7.

Ephe. 2.

Matth. 11.

Ioan. 15.

1. Ioan. 3.

N ij

Quid

DE IVSTITIA

Quid est peccatum?

Lib. 1. re-
tractatio.

Libro de
paradiso.

Augustino teste, peccatum voluntas est retinendi vel consequendi quod Iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere. Ambrosius verò: Quid est peccatum, inquit, nisi Legis Divinae praevaricatio, & caelestium inobedientia praeceptorum.

Quare peccatum est fugiendum?

Rom. 6.

Ezech. 18.

Sapient. 16

Esa. 95.

Ioan. 7.

Psal. 16.

1. Ioan. 4.

Rom. 2.

Matth. 18.

Matth. 25

Quia stipedium peccati mors est, Apostolo teste. Et sicut per Prophetam ait Dominus, Anima quae peccauerit, ipsa morietur. Rursus scriptum est: Homo per malitiam occidit animam suam. Nihil autem ea morte infelicius, qua homo à Sanctorum omnium consortio, ab Angelorum & caelestium gaudio, atque tum ab ipso summo & aeterno bono, in cuius cognitione ac fruitione sanè omnis salus & perfecta hominis beatitudo consistit, in aeternum separatur. Neque solum à Deo

Dei

Deiꝫ gratia & gloria peccatum nos
excludit, sed præterea, etiam in pote-
statem tradit Dæmonum, vt cum his Mar. 9.
torqueamur, & malis omnibus in ge- Apoc. 2.
benna ignis inextinguibilis addica- & 21.
mur. Atque, id est, demum verè mori
ac damnari, morte secunda scilicet in
sempiternum. Quapropter tam seriò
iubet Ecclesiasticus, Quasi à facie co- Eccl. 21.
lubri fuge peccatũ. Et senior ille To- Tob. 4.
bias: Omnibus diebus vitæ tuæ, ait, in
mente habeto Deum, & caue ne ali-
quando peccato consentias, & præter-
mittas præcepta Domini Dei nostri.

Hinc notāda sunt in scripturis sa-
cris, quæ passim de punitis peccatori-
bus exempla proferuntur, vt de ^aCain, ^aGen. 4.
^bPharaone, ^cNabuchodonosore, ^db Exo. 14.
Sodomitis, ^eÆgyptijs, ^fIsraëlitis, Dan. 4.
etc. Eoꝫ præcipuè sunt referenda, vt ^dGen. 19.
peccatorem vindicem Deum ipsum Ezech. 16.
quisq; cognoscat, cognoscendo timeat, ^eExo. 8. 9
timendo caueat salutis suæ, & cauendo ^{10. 12. 14}
pœnas ^fDent. 32

DE IVSTITIA

1. Cor. 10. pœnas euadat horribiles peccatorum.
 Esa. 26. Grauius sanè dixit Esaias : Hic est
 omnis fructus, vt auferatur peccatũ.

Quæ via ad peccati foueã ducit?

August. de **T**ribus præcipuè gradibus ad pec-
 ser. Domi. catum peruenitur, suggestione,
 in monte. delectatione, consensu. Suggestione
 Et c. Sicut quidẽ, dum nobis praua ingeritur co-
 Depoeni- gitatio, siue tentatio à mundo, carne,
 tent. Di- Sathana : Delectatione autem, dum
 stinct. 2. animo vel carni nostræ nimium ad-
 lubescit, quod praua suggestit tenta-
 tio. Demum & consensu quoque, dum
 in peccatum ipsum voluntas allec-
 Iacobi 1. sentit deliberatè. Ex quo sanè con-
 sensu peccatum iam consummatur, &
 coram Deo gehennæ obnoxium facit
 hominem, etiamsi non semper opere
 perpetretur. Vnde non temere dictum
 Distin. 6. est illud : in suggestione semen : in de-
 c. Sed per lectione nutrimentum : in consensu
 sandum. perfectionem inesse peccati.

Quod

Quod si exactius quoque cōsidere= Ex Grego
 mus, oritur ex suggestione cogitatio, rñ Magni
 ex cogitatione affectio, ex affectione moralib⁹.
 delectatio, ex delectatione consensus,
 ex consensu operatio, ex operatione
 consuetudo, ex consuetudine despera-
 tio, ex desperatione peccati defensio,
 ex peccati defensione gloriatio, ex
 gloriatione certa damnatio. Hæc est
 demum longa illa & horrenda pecca-
 torum cathena: hi funes atque compe-
 des, quibus astrictum hominē Satba-
 nas non solū in omne genus malorum,
 sed etiā in tartaream abyssum præci-
 pitat. Atq; idcirco plurimū refert, pec-
 catorū gradus eiusmodi atq; propaga-
 nes, ne fallamur atque periclitemur,
 studiosè discernere & observare.

Quomodo peccata facile
 deuitantur?

EO sanè, quum illorum initijs pra-
 uisq; desiderijs, quibus ad peccādā
 N iiij solli-

DE SEPTEM PECCATIS

sollicitamur, statim Christo iuuante
occurrimus atq; repugnamus. Sicut
Eccle. 18. Ecclesiasticus monet his verbis: Post
concupiscentias tuas non eas, & à vo-
luntate tua auertere. Si præstes ani-
mæ tuæ concupiscentias eius, faciet
te in gaudium inimicis tuis. Vnde Di-
uinum etiam oraculum pronunciat:
Gen. 4. Nōne si benè egeris, recipies? sin aus-
tem malè, statim in foribus peccatum
aderit: sed sub te erit appetitus eius,
& tu dominaberis illius.

De Septem pec- catis Capitalibus.

Quæ sunt peccata præcipuè
animaduertenda?

E Animirum, quæ dicuntur Cas-
pitalia, tum quòd sint veluti
fontes vel capita reliquorum,
tum quod ex illis, velut ex corrupta
radice

radice, pestiferi planè fructus nascantur, & longa quasi stirpe omnis generis vitia, scādala, damna, corruptele, ac pestes humani generis descendant.

Quot sunt peccata eiusmodi capitalia?

Septem, quæ sic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Acedia. Sed vt hæc maximo semper odio prosequenda fugiendaq; sic Virtutes septem, quæ peccatis illis opponuntur, summo quidem studio & amore (si vitam animæ querimus) sunt consèctandæ. Superbiæ contraria est humilitas, Auaritiæ Liberalitas, Luxuriæ castitas, cū Inuidia pugnat Charitas, Gulæ opponitur Abstinentia, Iræ Patiētia, demum Acediæ deuotio, seu pia sedulitas sedulaq; pietas aduersantur.

Quid est Superbia, & quas gignit filias?

Supera

De his
Gre li. 31.
Moral. &
Cassia. de
octo prin-
cipalibus
uitijs.

DE SEPTEM PECCATIS

- S**uperbia est inordinatus appetitus excellētiæ, siue intus lateat in animo, siue extrinsecus etiā sese prodat.
- Grego. in Moralib.** Hæc vitiorum quidem omnium mater, princeps ac regina est: præcipuè tamen infelicem hæc sobolem gignit, Inobedientiam, iactantiam, hypocrisis, cōtentionem, pertinaciam, discordiam, curiositatem. Iam ut delictum hoc maximum caueatur, Tobie sententia vsque obseruanda est. Superbiam, inquit, nunquā in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari p̄mittas: in ipsa enī initiū sumpsit omnis p̄ditio. Et
- Psal. 18.** Iam ut delictum hoc maximum caueatur, Tobie sententia vsque obseruanda est. Superbiam, inquit, nunquā in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari p̄mittas: in ipsa enī initiū sumpsit omnis p̄ditio. Et
- Tobie 4.** Apostolica doctrina: Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam.
- Eccle. 10.** Iam ut delictum hoc maximum caueatur, Tobie sententia vsque obseruanda est. Superbiam, inquit, nunquā in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari p̄mittas: in ipsa enī initiū sumpsit omnis p̄ditio. Et
- Iacobi 4.** Apostolica doctrina: Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam.
- 1. Pet. 5.** resistit, humilibus autē dat gratiam.

Quid est Auaritia, & quarum
filiarum mater?

Auaritia est habendi appetitus inordinatus. Auarus enim rectē iudicatur, nō solum qui rapit, sed etiam qui concupiscit aliena, vel cupide seruauit

uat sua. Filiae sunt huius pessimæ Gregor.
 matris, Proditio, fraus, fallacia, per-
 iurium, inquietudo, violentia, immis-
 sericordia, seu inhumanitas & cor-
 dis duries. Damnat hoc vitium A-
 postolus, vbi sic ait: Qui volunt diui- 1. Tim. 6.
 tes fieri, incidunt in tentationem &
 laqueum diaboli, & desideria multa,
 & inutilia, & nociua, quæ mergunt
 homines in interitum & perditio-
 nem. Radix enim omnium malorū est
 cupiditas. Et Christus ipse testatur: Matth. 6.
 Non potestis Deo seruire & Mama-
 monæ. Et iterum: Nolite solliciti esse
 in crastinum.

Quid est Luxuria, qualemq;
 sobolem gignit?

Luxuria est appetitus inordinatus
 impuræ & libidinosæ voluptatis.
 Gignit autem ex se mentis cæci- Gregor.
 tatem, inconsiderationem, inconstan-
 tiam, præcipationem, amorem sui,
 odium

DE SEPTEM PECCATIS

odium Dei, desiderium huius vitæ nimium, mortis horrorem, futuri iudicii ac æternæ beatitudinis desperationē.

1. Cor. 6.

Ephē. 4.

Aduersus hoc peccatum nos munit Apostolus, cū ita scribit: Omne peccatum quodcūq; fecerit homo extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Et vt idem Paulus testatur alibi: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos: aut turpitudine, aut stultiloquiū, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent, sed magis gratiarum actio.

Quid est Inuidia, & quas procreat filias?

INuidia est tristitia de bono alterius, et odium alienæ fœlicitatis, respectu superiorum, quia eis non æquatur: & respectu inferiorum, ne sibi æquentur: et respectu pariu, quia sibi æquantur, vt Augustinus inquit.

Filias

Filias verò procreat, odium, susur- Gregor.
 rationem, detractionem, in aduersis
 aliorum rebus exultationem, in pro-
 speris afflictionem. Sic Cain Abel ger- Gen. 4.
 mano fratri, & Saul Dauidi destina- 1. Reg. 20
 to Regi cernitur inuidisse. Quod exe-
 crandū crimen Scriptura taxat, quia
 legimus: Inuidia Diaboli mors intro- Sapien. 2.
 iuit in orbem terrarum: imitantur au-
 tem illum qui sunt ex parte illius. Re-
 etè igitur Apostolus monet: Non effi- Galat. 5.
 ciamur inanis gloriæ cupidi, inuicem
 prouocantes, inuicem inuidentes.

Quid est Gula, & quæ nam
 illius filiæ?

Gula est appetitus inordinatus ci-
 bi & potus. Filias habet, In- Gregor.
 eptam letitiam, multiloquium, scur-
 rilitatem, spurcitiem, & sensuum &
 intellectus hebetudinem. Prohibet
 hoc vitium Christus, cum ait: Atten- Luc. 21.
 dite vobis ne fortè grauentur corda
 vestra

DE SEPTEM PECCATIS

vestra in crapula & ebrietate. Nam
Eccle. 37. ut alibi quoque scriptura testatur, Propter
crapulam multi obierunt. Qui autem
abstinens est, adiiciet vitam.

Quid est Ira, & quæ soboles
ex illa nascitur?

IRa est cupiditas puniendi alterius,
à quo læsum se quis arbitratur.

Gregor. Nascuntur ex illa detestande fi-
liæ, Rixæ, tumor mentis, contumeliæ,
clamor, indignatio atque Blasphemia.
Sed aduersus hoc animi virus nos
præmunit Apostolica medicina, hisce
Ephe. 4. verbis: Omnis amaritudo, & ira, &
Colos. 3. indignatio, & clamor & blasphemia
tollatur à vobis, cum omni malitia.
Estote autem inuicem benigni, mise-
ricordes, donantes sibi vicem, sicut &
Deus in Christo donauit vobis. Nec
temerè dixit supremus ille Iudex:
Matth. 5. Omnis qui irascitur fratri suo, reus
erit iudicio: Qui autem dixerit fra-
tri

tri suo Racha, reus erit consilio: Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

Quid est Acedia, & quas gignit filias?

Acedia est remissi animi languor ad bene operandū: præsertim verò tristitia est de re spirituali.

Gignit eiusmodi filias, Malitiam, Gregor. rancorem, pusillanimitatem, desperationem, torporē circa præcepta necessaria, mentisque circa res varias euagationem. Huius peccati graue periculum ex his Christi verbis ostenditur: Omnis arbor quæ non facit fructum Matth. 7. Etum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Hinc idem sic alibi: Videte Mar. 13. vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit.

Et hætenus quidem hæc pro instituta breuitate satis, ut qui Iustitiæ christianæ sunt ex animo studiosi, hos præ-

DE PECCATIS

stianæ sunt ex animo studiosi, hos præcipuos humani generis morbos atque execrandas pestes quas ostendimus, non solum cognoscant & obseruent, sed etiam fugiant ac depellant ex præscripto Diuinæ Legis.

De peccatis Alienis.

Quæ peccata dicuntur aliena?

EA quæ aliorum quidem manibus operaq; perficiuntur, & interim nobis meritò imputantur, nostrasq; conscientias damnant coram Deo. Quamobrè de his accipi potest, quod Scriptura imperat: Ne communicaueris peccatis alienis. Et quod orat Propheta Regius, Ab oculis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Eodem refert Quomodo Basilii Magni, quod Ephesij scriptum

1. Tim. 5.

Psal. 18.

In tract.

Quomodo

ptum

ptum est à Paulo^a, Nolite communi- ex Apost.
care operibus infructuosis tenebrarū, sententia
magis autem redarguite^b. Tum illud cum operi
eiusdem Apostoli: Subtrahatis vos ab bus infru-
omni fratre ambulante inordinatè, & ctuosi nō
non secundum traditionem quam ac- st commu-
cepistis à nobis. nicādum.

Quot numerantur eiusmodi
aliena peccata?

a Ephe. 5.

b 2. Thes.

3:

NOuem, sicut nouem ferè modis
committuntur: Vtpote Consilio,
Iussione, Consensu, Irritatione, Lau-
datione, seu Adulatione, Reticentia
culpæ alienæ, Commiuentia vel indul-
gentia, Participatione criminis, ac
praua Defensione.

Quando peccatum alienum
consilio perpetratur?

CUm mali scilicet consilij quod alijs
sequuntur, vel sequi possent, ipsi
sumus authores & administri. Exem-
plo

O

plo

DE PECCATIS

- Ioan. 11. plo sit Caiphas, qui consilio suo Senatum Iudaicum in mortem Christi concitavit atque permouit. Contra verò laudatur Ioseph ab Arimathea, & Luc. 23. vir bonus iustusq; dicitur, quia non Ioan. 11. consenserat consilio et actibus eorum, Matth. 26 Pontificum scilicet & Phariseorum in Christi necem impiè cōspirantium.

Quando Iussio est peccatum alienum?

- C**um ex decreto, mandato, Imperiove nostro redit ad proximū iniuria, vel malū quodcūq; perpetratur.
2. Reg. 11. Sicut David Rex innocentē occidit Variam, non suis quidem aut suorum manibus, sed per literas hoc agens atque demandās, ut in praelio ille occideretur, Et Præses Pilatus mortis Christi reus est, quòd illum in Iudeorum gratiam cruci affigendum, etsi iniustus quodammodo, auctoritate sua adiudicauit ac tradidit.

Cona

Consensus quando peccatum
alienum constituit?

Cum quod cum ab alijs fit nequiter, à nobis quasi suffragium accipit, & saltem tacite approbatur. Ita peccauit Saulus in Stephani Proto-
martyris necem consentiens: Peccarunt & Iudæi, suis Magistratibus, quò Christus perderetur suffragantes, ut idcirco Petrus illis exprobrans dixerit, authorem vitæ interfecistis. Retinendum est igitur Pauli verbum. Non solum qui faciunt mala, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.

Irenæ. li.

4. ca. 46.

Acto. 7.

Matt. 27.

Luc. 23.

Acto. 3.

et 4.

Rom. 1.

Quando Irritatione nobis peccatum alienum conflatur?

Cum scientes prouocamus alium ad iram, vindictam, blasphemiam, crudelitatem, aut consimilia vitia, siue dictis id fiat siue factis, aut quacumq; alia ratione: Non procul ab hoc

O ij

vitio

DE PECCATIS

Iob 2. vitio fuit vxor Iob, quæ patientiſſimo viro petulanter inſultās, ſuaſit etiam vt Deum blaſphemaret. Hic locum
Eccle. 28. habet quod monet Eccleſiaſticus: Abſtine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.

Quando per Laudationem vel
Adulationem noſtram peccato alieno fœdamur?

Q Vum aliquem in malefactis vel de improbitate commendamus, vel tanquam re benè geſta calcar ad dimus malè currenti, vt ille in prauo
Ezech. 13. inſtituto pergat. Væ autē qui cōſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſe ætatis ad capiendas animas, vt eſt apud Prophetam. In hoc vitium inci dunt nonnunquam Eccleſiaſtici cōcio nato=

natores, ij præsertim, quos Esaias vera Esa. 3.
bis his notat: Popule meus, qui te bea-
tum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam Psal. 9.
gressuum tuorum dissipant. Quoniam
enim laudatur peccator in desiderijs
animæ suæ, & iniquus benedicitur,
exacerbabit Dominum peccator, vt
Regius Prophetæ testatur.

Quando Reticiendi nostræ cul-
pa, peccatum alienum in
nos redundat?

Quoniam nostrum silētium siue sub-
dito, siue cuius alteri adfert de-
trimentum. Exempli causa, si docen- Chrysost.
di, monendi, corripiendiq; fratris aut orat. 2. cō
populi nobis munus incumbit, & in eo tra lud.
interim dum prodesse possumus, non
sine culpa cessamus. Vnde per Esaiam Esa. 58.
testatur Dominus omni Euāgelizan-
ti: Clama ne cesses, quasi tuba exalta
vocem tuam, & annuntia populo meo
scelera eorum, et domui Iacob peccata
eorum.

O iij

eorum.

DE PECCATIS

- Esa. 56.** eorum. Audi porrò periculum in his, qui canes muti latrare non valentes dicuntur: Si dicente me ad impium,
- Ezech. 3.** dicit Dominus, morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris, ut auertatur à via sua impia, & uiuat, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requirā. Adeò necessarium
- 2. Tim. 4** est obseruatu, quod Paulus non sine graui obtestatione postulat: Prædica verbum, in sta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patien-
- 1. Tim. 5.** tia & doctrina. Tum idem alibi, Peccantes, inquit, coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.

Quando nostra conniuentia alienis criminibus implicamur?

Quoties id, quod facultate vel auctoritate nostra emendari, vindicarique potest & debet, nos tamen impunitum et in peius abire sinimus.

Ita

Ita peccant Magistratus, cū gladiū Rom. 13.
 frustra portāt, neque sicuti dicuntur,
 ministri Dei sunt, & vindices in iram
 his, qui agunt sceleratē vel seditiosē.
 Eodem referri potest quod Apostolus
 Corinthijs præcipit: Auferte malum 1. Cor. 5.
 ex vobis ipsis: nescitis quia modicum
 fermentum totam massam corrumpit?
 Expurgate vetus fermentum.

Secundò hic peccant Patres &
 Matres familias, Heri, & Præcepto-
 res, dum sibi concreditos, nimia dissi-
 mulatione & indulgentia quadam in
 educando perdunt, & negligentia so-
 cordiaq̃ sua in discrimen deduci per-
 mittunt. Sic paternæ prorsus indul-
 gentiæ culpa deprauatos legimus fi-
 lios Heli, qui idcirco immodicæ leni- 1. Reg. 4.
 tatis suæ pœnas graues dedit. Hic etiā
 addi potest peccatum, quod vocari so-
 let, Omissio fraternæ correptionis,
 admonitionis, vel reprehensionis, Matth. 18.
 quando Christus quoque semel atque

O iiij iterum

DE PECCATIS

iterum & tertio corripiendum esse fratrem monuit, vt peccantem illum lucrifaceremus. Quāquam alij distinguunt inter huiusmodi omissionem, et priorem de quā diximus, conniuentiam, vt duos alieni peccati modos ex hisce constituent.

Quid est Participatione alienum peccatum contrahere?

ID maximè fit, cū in partem lucri cū furibus siue raptoribus venimus: cū itidē bona iniustè parta, vel quouis modo aliena nobis vnā cum alijs scienter vendicamus aut retinemus: cū insuper spolijs alienis ditescimus.

Psal. 49. Huc spectare potest, quod Psalmographus dixit: cum furibus ipsis currere, & cum adulteris portionem habere.

Esa. 1. Sicut Esaïas obijcit populo Iudaico: Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Grauius adhuc delinquant,

quunt, qui lucrum sibi ex aliena turpitudine aperte parant: ut lenones, quive latronibus, & notæ turpitudinis vel factionis hominibus præbere audent hospitium & locum, quò se illi aut sua recipiant.

Quomodo alienum peccatum nostra defensione contrahimus?

QUum aut malefactoribus patrocinamur, aut doctrinam alterius quamuis peruersam & impiam tuesmur ac spargimus: quum nostra itidem cura vel opera, quod contra fas & æquum instituitur, promouere atque propugnare contendimus. Aduersus hos Diuinum intonat oraculū: *Væ qui* Esa. 5.
dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarū in dulce, & dulce in amarū. Ac rursus: Væ qui iustificatis impiū pro muneribus,
& iu-

DE PECCATIS

& iustitiam iusti aufertis ab eo.

Hæc satis de peccatis, vt vocant, alienis, quæ nunc profectò longè lateq; patent, & summa quotidie licentia, à magnatibus præsertim, perpetrantur. Adeoq; vulgò ea non cauentur, vt plerique peccata non esse putent ac floccipendāt, etiam si suas conscientias his criminum sordibus conspurcent, animasque cōdemnent. Possunt autem dictæ species omnes in tria ferè genera conijci, breuiterque, vt

Basili. Magnus Basilius ostendit, cōprehendi. Quomodo di. Quod enim in alieni erroris vel peccati societatem incidimus, id sit aut ex Apostoli sentētia re & opere: aut volūtate certo ve anis cum operi mi proposito tantum, aut supina nebus infrugligentia, si quando admonendi & etuosi nō emendandi officio nostro alij defraudantur. Sed longè omnium deterri-
nicādum. mum peccandi genus est, quo delinquitur in Spiritum sanctum.

De

IN SPI. SANCTVM. 95
De Peccatis in Spi-
ritum Sanctum.

Quid est peccatum in Spiri-
tum sanctum?

EST, oblatam Dei magnificen-
tiam et gratiam, quæ Spiritui
sancto ceu fonti bonorum tri-
bui peculiariter solet, ex malitia con-
temptim abijcere. Atque hoc est pec-
care inexprimibiliter, vt iuxta Christi
verbum, nec in hoc ipso, neq; in futuro Matth. 12.
seculo talis tantique peccati remis- Marci 3.
sio impetretur. Hac enim lege nobis August.
cum agit Deus, vt nec gratiam in ter- de verbis
ris, neq; gloriam in cælis tribuat alijs, Domini.
quàm qui peccatum detestantur agni-
tum, & præter id, bonum sibi propo-
nunt, rectumq; eligunt vitæ institua-
tum. Cæterum in hisce peccatis quæ
fiunt in Spiritum sanctum, abest tum
peccati detestatio, tum boni quod
sectans

DE PECCATIS

sectandum erat electio, & abijcitur
præterea id, quo Spiritus sanctus pro
sua gratia quem à peccando solet re-
uocare. Hinc fit, vt eiusmodi peccatis
implicati nullam Dei gratiam impe-
trare possint. Peccatur enim non ex
question. humana imbecillitate vel fragilitate:
quod vocant peccare in Patrem Pa-
Matth. 26 trisq; potentiam, vt in Petro Aposto-
lo Christum ipsum negante cernimus:
neque rursus ex ignorantia, quod est
peccare, vt appellant, in Filium filijq;
Acto. 9. sapientiam, sicut Saulo accidit Eccle-
1. Tim. 1. siæ persecutori: sed quod longè gra-
uius est peccatur hic ex malignitate
& peruicacia mentis, vt exemplum
præbent peruersissimi & obstinatissi-
mi illi Pharisei.

Quot sunt peccata in Spiri-
tum Sanctum?

Chrysost. **E**iusmodi sex recensentur, vt vulgò
in Matth. quidem recepta sunt eorum hæc
nomina

nomina: Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternalis charitatis inuidia, Obstinatio, & impœnitentia. Significantius autẽ erit si quis ita numeret.

I. Diuinam misericordiam confidenter abuti.

II. De gratia Dei, vel salute sua prorsus desperare.

III. Veritatem Religionis aduersus suam ipsius conscientiam hostiliter oppugnare.

IIII. Pertinaci inuidia concitari grauius ob salutis & virtutum fraternarum successum.

V. Obfirmato animo in crimine scienter manere.

VI. Absq; pœnitentiæ proposito peruersæ vitæ finem nullum facere.

Quænam præsumptio facit
peccatum in Spiritum
sanctum?

Ea,

DE PECCATIS

EA, quæ hominem sola Dei misericordia confidentem, & ad peccandum audacem facit, seposita videlicet ac abiecta omni iustitiæ, timorisq; Diuini ratione. Et sic sanè peccāt hodie complures, qui sola fide in Christum sibi blandientes, vel in medijs peccatorum sordibus vt iumēta corruptescunt: nec sibi solum, sed alijs itidem polliceri audēt securitatem, modo fidāt meritis Christi et Dei gratiæ per fidem apprehensæ, quātumuis interim pœnitentiæ fructus non adhibeantur. Horum verò singulis acclamat gentium Doct̃or in fide & veritate

Augst. de fide et operibus. Paulus: An diuitias, inquit, bonitatis Dei & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiā te adducit? Secundū autem duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuiq; secundū

Augst. de fide et operibus.

Ioel. 1.

1. Pet. 2.

Luc. 13.

2. Tim. 2.

Rom. 2.

dum opera eius. Quamobrē idem Pau= 1. Cor. 13.
 lus alibi, non solam iactare fidem do= Tit. 3.
 cet, sed cum timore ac tremore salu= Rom. 2.
 tem nostram operari: Fidemque com= Philip. 2.
 mendat, quæ per Charitatem opera= Galat. 5.
 tur. Contra hoc enorme peccatum, sic
 etiam Ecclesiasticus clamat, inquiēs:
 De propitiato peccato noli esse sine Eccle. 5.
 metu, neque adijcias peccatum su= August. de
 per peccatum. Et ne dicas, Miseratio poenit. me
 Domini magna est, multitudinis pecc= dicina.
 catorum meorum miserebitur. Mi=
 sericordia enim & ira, ab illo citò
 proximant, & in peccatores ira il=
 lius respicit.

Quomodo peccatur in Spiritum
 sanctum Desperatione?

Cum præsumptioni, de qua dictum
 est, contrarium prorsus vitiū ac=
 cesserit, ut omnē spem abijciat homo
 vel impetrandæ apud Deū veniæ, vel
 salutis æternæ consequendæ. Hoc
 modo

DE PECCATIS

modo peccauit desperando Cain, vt
Gene. 4. sua ipse voce testatur: Maior est ini-
 quitas mea, inquit, quàm vt veniam
 merear. Peccauit & Iudas Christi
Matth. 27 proditor, cùm vitam laqueo sibi infre-
Actor. 1. lix abruptit. Atqui nulla nimis est se-
Luc. 13. ra homini pœnitētia, vti Latro testa-
 tur, qui in cruce pœnitens, Christi in-
 gentem gratiam & cœlestem gloriam
 est consequutus.

Quando veritatem impugnans
 peccat in Spiritum
 Sanctum?

QUum de Fidei & Religionis ne-
 gotio agitur, et pro falsitate ve-
 ritas, non ex ignorantia, sed malitia
 studiosè oppugnatur, vt hinc verita-
 tis Catholicæ ledatur synceritas.

Matth. 12. Huic peccato Pharisei obnoxij erāt,
15. 21. 22. quibus vel præcipuè videmus curæ
 fuisse, tam malignè quàm falsò blas-
 phemare Christum, insectari doctri-
 nam

IN SPI. SANCTVM. 98

nam Euangelij, testimonium Aposto- Acto. 4.
 lorum suppressere, idē contra suam & 5. et 12.
 ipsorum conscientia. His non sunt ab- Psalm. 1.
 similes, qui à Propheta dicuntur se- 2. Pet. 2.
 dentes in cathedra Pestilentiae: à Pe-
 tro autem magistri mendaces, qui in-
 troducunt sectas perditionis: à Paulo Tit. 3.
 demum Hæretici, homines corrupti 2. Tim. 5.
 mente, reprobi circa fidem, attenden- Leo 24. q.
 tes spiritibus erroris, subuersi, & suo 3. Cano.
 ipsorum iudicio condemnati. Quid au-
 tem & c.

Quomodo inuidencia fraternæ sequent.
 gratiæ peccatum est in Spi-
 ritum sanctum?

Quādo dolemus ac tristamur gra- Aug. de
 uiter de splendore augmentōve ser. Domi.
 virtutum donorumq; Dei, quibus fra- in monte.
 ter est conspicuus. Quod crimen non
 tam hominis videtur esse proprium,
 quā Sathanae, qui Dei gratiam in Sapien. 2.
 homine tū augeri, tū cōseruari fert
 impatientissimē. Sathanae filij ex Iu-
 P. deis

DE PECCATIS

Acto. 11. dæis fuere, qui nascentem Euangelij
 & 15. gratiam omnino gentibus inuidebant,
 1. Thes. 2. vt est in actis Apostolicis.

Quæ obstinatio facit peccatum
 in Spiritum sanctum?

E Animirum, quæ obfirmatum plæ
 nè animum adfert aduersus benè
 monentem, vt nullis quidē rationibus
 ab instituto dānabili se deflecti quis
 sinat. Huius peccati magnum præ-
 bet exemplum Rex Pharaο, qui to-
 ties monitus à Mose, & afflētus sub-
 inde flagellis Dei seuiſſimis, tamen in-
 proposito Tyrannico perſtitit, & per-
 rixit obſtinatus. Nota est & Iudæo-
 rum inuicta pertinacia, quos ſuis ve-
 luti coloribus depingēs S. Stephanus,
 Actor. 7. Dura ceruice, inquit, & incircunciſi
 cordibus & auribus, vos ſemper Spi-
 ritui ſancto reſtiſtiſtis. Nec ſunt diſ-
 ſimiles hodie, qui nouis addiēti Seētis,
 ne audire quidem poſſunt Catholicē
 docenā.

Exo. 7. &
 deinceps.
 Exod. 14.
 & 34.
 Hiere. 5.

Actor. 7.
 25. q. 1. C.
 Violato.

docentem, quasi aspidum instar, oc^a Psal. 57.
 clusis contra dulcem melodiam (id
 est, sanam Ecclesie doctrinam) auribus,
 dicere videantur. Recede à nob^{is} Iob 21.
 bis, scientiam viarum tuarum nolu-
 mus. Quod nihil aliud est, quàm, vt
 Paulus loquitur, secundum duritiam Rom. 2.
 & impœnitens cor thesaurizare sibi
 iram in die iræ & reuelationis iusti
 iudicij Dei.

Quando peccatum Impœni-
 tentiæ committitur?

Cum homo peccatorum suorum quæ Aug. de si-
 salutari pœnitentia expianda sôz de ad Pe-
 rent finem modumque nullum facit, trû. Et de
 ac proponit insuper nunquam pœz uerbis Do-
 nitere. Talium certè qui verè pecca- mini in
 tores sunt ac manere volunt, mors Matth.
 pessima est, quum illi reipsa, si non Psal. 33.
 verbis dicere videantur. Percussimus Es 4. 28.
 fœdus cum morte, & cum inferno fe-
 cimus pactum.

P ij

Hæc

DE PECCATIS

Hæc dicta sint hætenus de peccatis in spiritum sanctum, grauiſſimis illis quidem, & quæ aut nūquam, aut ægrè admodum à Deo homini remittuntur. Quapropter aduersus ea sæpè nos ipsos munire; & alios confirmare debemus, vt obseruetur illud: Noliſte contriſtare, nolite extinguere spiritum Dei. Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Cor enim durum habebit malè in nouiſſimo. Nunc porrò ad peccata quæ & ipſa non parum enormia ſunt, et in cælū clamantia dici ſolèt, accedamus.

Ephē. 4.
1. Theſ. 5.
Pſalm. 93.
Hebr. 3.
Eccle. 3.

De Peccatis in Cœlum clamantibus.

Quæ dicuntur peccata in Cœlum clamantia?

Auguſt. in **E***A, quæ præ cæteris inſignem &*
Enchir. & **E***manifeſtatam improbitatem habere.*

berenoscutur, Diuinamq; iram & vl- lib. Anno-
 tionem insigniter accersunt ijs, à qui- ta. in Iob.
 bus committuntur. Eiuscemodi qua-
 tuor è Scriptura numerantur: Homici-
 cidium voluntarium, peccatum Sodo-
 miticum, Oppressio pauperū, & mer-
 ces operariorum defraudata.

Quomodo Scriptura vindicari
 docet homicidium vo-
 luntarium?

GRauiter sanè, quèadmodum hisce
 verbis Deus ostēdit, quibus Cain
 primum increpat homicidam: Quid
 fecisti? inquit, Vox sanguinis fratris **Genes. 4.**
 tui clamat ad me de terra. Nunc igi-
 tur maledictus eris super terram. Et **De poena**
 alibi vox quoque Diuina testatur: homicidij
 Quicumq; effuderit humanum sangui- **Canones**
 nem, fundetur sanguis illius. Ad ima- **uide dist.**
 ginè quippe Dei factus est homo: Con- **50.**
 cinit Psalter Regius, Viri sanguinum **Genes. 9.**
 non dimidiabunt dies suos. **Psalm. 54**

P iij

Quid

DE PECCATIS

Quid verò de Sodomitico peccato, eiusq; punitione scriptum extat?

- Genes. 13. **H**omines Sodomitæ, inquit Scriptura, pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis. Ac iterum:
- Genes. 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis. Vnde ad
- Aug. li. 3. Confessi.
- Genes. 19. Loth iustum angeli: Delebimus locum istum, inquiunt, eò quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui
- Ibidem misit nos, vt perdamus illos. Igitur
- Vide Ca- Dominus pluit super Sodomam &
- no. 32. q. 7 Gomorrhæam sulphur & ignem à Domino de cælo, & subuertit ciuitates has, & omnem circa regionem. Neg. tacet Scriptura causas, quæ ad hoc nefandum peccatum Sodomitas impulerunt, & alios itidem permouere possunt. Sic enim legimus apud
- Ezech. 16 Ezechielem: Ecce hæc fuit iniquitas

IN COELVM CLAM. 101

tas Sodomæ sororis tuæ , Superbia,
saturitas panis , & abundantia , &
otium ipsius & filiarum eius , &
manum egeno & pauperi non por-
rigebant.

Quid legimus in sacris de pau-
perum Oppressionē?

A Duenam non contristabis , dicit Exod.22.
Dominus, neq; affliges eum: adue-
næ enim & ipsi fuistis in terra Ægy-
pti. Viduæ & pupillo non nocebitis:
si læseritis eos, vociferabuntur ad me,
& ego audiam clamorē eorum, & in-
dignabitur furor meus, percutiamq;ue
vos gladio, et erunt vxores vestræ vi-
duæ, & filij vestri pupilli. Quapro-
pter Ægyptij tot plagis attriti, &
cum suo Rege , ingentiq;ue Tyranno Exo.7.8.
Pharaone submersi demum fuere, vi- 9.10.14.
delicet ob suam in Israëlitis plusquam
Barbaricā immanitatem. Vidi, inquit Exod.1.
Dominus , afflictionem populi mei in Exod.3.
P iiij Ægy:

DE PECCATIS

Esa. 10.

Ægypto, & clamorē eius audiui propter duritiem eorū, qui præsunt operibus: & sciēs dolorem eius descendi, vt liberem eum de manibus Ægyptiorum. Hinc apud Esaïam quoq; interminatur Dominus: Væ qui condūt leges iniquas: & scribentes iniustitiam scripserunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

Quid postremò Scriptura docet de mercede operarijs retenta, vel imminuta?

Iacobis.

A Pud Iacobum Apostolum legimus, quàm is grauitè diuitibus exprobrèt crudelem tenacitatem, & solitam erga operarios iniquitatem. Ecce merces, inquit, operariorum qui messuerūt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabbaoth introiuit.

iuit. Nec multò aliter Ecclesiasticus: Eccle. 34.
 Panis egētium, ait, vita pauperis est:
 qui defraudat illum, homo sanguinis
 est. Qui aufert in sudore panem, quasi
 qui occidit proximum suum. Qui fundit
 sanguinem, & qui fraudem facit
 mercenario, fratres sunt. Quinetiam
 Lex Diuina sic præcipit: Non nega- Deut. 24.
 bis mercedem indigentis, & pauperis
 fratris tui, siue aduenæ, qui tecum mor-
 ratur in terra, et intra portas tuas est:
 sed eâdem die reddes ei precium labo-
 ris sui ante solis occasum, quia pauper
 est, & ex eo sustentat animam suam:
 ne clamet contra te ad Dominum, &
 reputetur tibi in peccatum.

Quò referenda est omnis hæc de
 peccatis tractatio, & quis
 illius vsus?

Hæc tractatio ad priorem partem
 Christianæ Iustitiæ spectat, vsus
 autem totius doctrinæ ac fructus est,
 ea quæ

DE IVSTITIA

ea quæ præcipuè mala, Deo maximè contraria, nobisque perniciosissima sunt, ritè discernere, discreta prorsus cauere, & si quid horum admissum sit, sedulò expiare.

- Hinc etiam discimus, quomodo sapiens à stulto, iustus ab impio differat, sicuti Salomonis illa verba declarant: Sapiens timet, & declinat à malo: Stultus transilit & confidit. Atque
- Prou. 4.** rursus idem: Iustorum semita, inquit, quasi lux splendens procedit, & cre-
scit vsq; ad perfectam diem: via impi-
orum tenebrosa, nesciunt ubi cor-
ruant.
- Prou. 18.** Nec alienum illud est: Peccator cum in profundum venerit, contemnit. Ea verò imprimis contemnit scilicet, quæ Christiana Iustitia ad vitiorum observationem seu differentiam, deuotionem & expiationem postulat.

Quibus verò modis peccata expiantur?

Mul-

Multos certè huiusmodi modos, si- Cyril. in
cuti diuersis morbis diuersare. Leuit. &
media cōueniunt, sacra Scriptura no- Ambr. li. 2.
bis in Ecclesia proponit. de poenit.
Chry. cō.

Principem verò locum tenet Pœ- 4. de La-
nitentiæ Sacramentum, quo neglecto, zaro, &
frustra de reliquis lethalium pecca- Aug. li. 2.
torum remedijs adhibendis agimus. cont. Cre-
Hoc enim vt præsens, ita necessarium sconiū.
pharmacum Christus animarum me-
dicus instituit, & contra omnem pec-
cati lepram valiturū nobis commena-
dauit, quando dixit Sacerdotibus:
Quorum remiseritis peccata remit- Ioan. 20.
tuntur eis, & cætera.

Secundò purgantur & expiantur
eleemosyna: quia scriptū est, Eleemo- Tobia 4.
syna ab omni peccato, & à morte libe-
rat, & non patietur animam ire in te-
nebras. Tū alibi: Peccata tua eleemo- Daniel. 4.
nis redime, & iniquitates tuas mise-
ricordijs pauperum.

Tertiò remittuntur peccata, dum
lesi,

DE IVSTITIA

Matth. 6. *lesſi, fratri offeſſam condonamus, di-*
& 18. *cente Domino: Si dimiſeritis homini-*
bus peccata eorum, dimittet & vo-
bis Pater cœleſtis delicta veſtra.

Quartò idem fit, cùm peccantem
fratrem lucrificamus, ſicuti legitur:
Iacobi 5. *Qui conuerſi fecerit peccatorem ab*
errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius
à morte, & operiet multitudinem
peccatorum.

Quinto huc pertinet abundantia
ſynceræ charitatis, ob quam de Maga-
Luc. 7. *dalena dicitur: Remittuntur ei pec-*
cata multa, quoniam dilexit multum.

Prou. 10. *Charitas enim operit multitudinem*
1. Petr. 4. *peccatorum.*

Sextò ad idem valet contriti cor-
dis ſacrificium, quòd nunquam deſpi-
Pſal. 50. *cit Deus. Reſpicit enim in orationem*
Pſal. 101. *humilium, & non ſpernit preces eo-*
Ionæ 3. *rum: ſicut ſcriptum eſt de Niniuitis:*
Vidit Deus opera eorum, quia conuer-
ſi ſunt de via ſua mala, et miſertus eſt
Deus

Deus super malitiam, quam locutus Chrysost.
fuerat ut faceret eis, & non fecit. in 2. epist.

His aliisq; modis & officiis veræ Cor. ca. 4.

pietatis comparamus atq; præstamus
in Christo Iesu, quod apostolus æquis 2. Cor. 7.

simè admonet. Has habentes promissio-

siones charissimi, mundemus nos ab
omni inquinamento carnis & spiri-

tus, perficientes sanctificationem in
timore Dei. Quod etiam haud obscu-

rè explicans Augustinus, & Scriptu- Li. de poe-
ræ testimonijs cōfirmans, dixit: Non nitentiæ

sufficit mores in melius cōmutare, & medicina.
à factis malis recedere, nisi etiam de

his quæ facta sunt, satisfiat Deo per Et in En-
pœnitentiæ dolorem, per humilitatis chirid. Et

gemitum, per contriti cordis sacrifici- Cyprian.
cium, cooperantibus eleemosynis. de lapsis.

Alioquin quisquis de peccatis lethali-

bus in se aliqua dominari cognouerit, (ut idem Augustinus est author,) nisi Serm. 41.

dignè se emendauerit, & si habuerit Et Chrys.
spacium, longo tempore pœnitentiam de poenit-
egerit.

DE IVSTITIA

egerit, & largas eleemosynas erogauerit, & à peccatis ipsis abstinuerit, **1. Cor. 3.** illo transitorio igne, de quo agit Apostolus, purgari non poterit, sed æterna illum flāma sine vlllo remedio cruciabit. Non enim capitalia post hanc vitam, sed minuta peccata purgantur, expianturq̃.

Orig. in
Leuitic.

Quid verò de minutis peccatis
est sentiendum?

August. in
Psal. 129.
& Tract.
2. in Ioan. **I**D scilicet, quod eiusmodi leuiora, vti mentis euagatio, verbum otiosum, risus immoderatus, & consimilia, quæ quotidiana seu venialia peccata dicuntur, & sine quibus hæc vita non ducitur, (In multis enim offendimus omnes) & si lethalia non sunt, & in speciem minuta vidētur, tamen haudquaquam sunt contemnenda. Si quidem Deum ipsum offendunt, contristant Spiritum sanctum, obfuscant conscientiam, charitatis feruorem.

Iacobi 3.

Hierony.
ad Celan-
tiam. &

rem imminuunt, virtutumq; profectum Chrysoſt.
 Etum remorantur, et ad grauiora ſæpè in ca. 1. ad
 vitia periculaq; pertrahūt. Vnde ſcri Galatas.
 ptum eſt. Qui ſpernit modica, paulatim Eccle. 19.
 decidet. Ac ruruſum: Qui amat periculum, Eccle. 3.
 peribit in illo. Cauendæ ſunt
 igitur, quantum licet, hæ labes et ſordes animæ: quoniam vt legimus, Non Apoc. 21.
 intrabit in cœleſtem Hieruſalem alia
 quod coinquinatum. Ac niſi in hac vita Augu. ſer.
 ta illæ diluantur, etiam poſt mortem 41. de ſan
 hominem grauant, nec ſine pœnis quicquid etis. & C.
 dem acerbis purgatorij ignis expiantur. Medicina
 tur. Qui quidem ignis etſi perpetuus de poenit.
 non ſit, tamen ſi Auguſtino credimus, diſt. 1. In
 grauior eſt, quàm quicquid homo in Pſal. 37.
 hac vita poteſt perpeti. Et lib. de
 uera &

Quibus autem remedijs peccata leuiora purgantur? falſa poenitentia.

VT eiufcemodi animæ ſordes in Aug. epis.
 hac vita diluātur, Eccleſia vetus 108. Et in
 remedia iſthæc agnouit & in vſu habuit,
 Enchirid.

DE IVSTITIA

- Et in Ioā. buit,** humilē sui accusationem, **Doe**
Tract. 12. minicam precationem, pectoris tunsio-
 nem, et alias id genus pias in Deum,
 ac etiam erga proximum exercitationes,
 corporisque afflictiones spontē ac
 religiosē susceptas. Quae quidem re-
 media tantō lubentius ac studiosius
 amplectuntur sapientes, quō rectius
 norunt, et diligētius expendunt, quod
Matth. 12. metuendus ille Iudex affirmat: Dico
 vobis quoniam omne verbum otiosum
 quod locuti fuerint homines, reddent
 rationem de eo in die iudicij: *Vt hinc*
Iob 9. Iob, vir alioquin iustus & innocens,
 dixerit: Verebar omnia opera mea,
 sciens quia non parceres delinquenti.
Sapient. 1. Et alibi scriptum est: In cogitationi-
1. Cor. 11. bus impij interrogatio erit. Quod si
 nos ipsos dijudicaremus, vt **Apostolus**
 admonet, non vtique iudicare-
Prou. 28. mur. Beatus igitur homo, qui semper
 est pauidus.

An ne satis est à peccatis abstinere?

Iustia

Iustitia quidem Christiana, de qua Hiero. ad
 bucuzq; diximus, duas partes propo- Celatiam.
 nit, & velut æquè necessarias nobis
 commēdat hisce verbis: Declina à ma- Psal. 33.
 lo, & fac bonum: sicut & Paulus do-
 cet: Odientes malum, & adhaerentes Rom. 12.
 bono. Nō sufficit igitur, quod August. In senten-
 perspicuè dixit, abstinere à malo, nisi tijs Pro-
 fiat quod bonū est: & parū est nemini Peri.
 nocere, nisi studeas multis prodesse.

Quapropter absoluta utcunq; Iu-
 stitiæ priore parte, quæ mala probi-
 bet, consequens est, ut de altera porro
 quæ in bonis consecrandis est posita,
 dicere pergamus.

De Triplici gene- re bonorum operum.

Iustitia Christiana circa quæ
 bona versatur.

HÆc iustitia tam latè patet, ut
 omnia bona quæ honestè, præcla-
 re, ac

DE TRIPLICI GENERE

- re, ac piè fiunt, in se contineat, nobisq;
expetenda & consecranda proponat.
Vnde fideles Apostolus cōmonefacit:
- Colos. 1. Ambuletis dignè Deo, per omnia plascentes, in omni opere bono fructificantes, prouidentes bona non tantum
- Rom. 12. coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Hic enim nostræ vocatiōnis, & Christianæ Iustitiæ per Christum parte verus est vsus, ac fructus proprius, eodem Apostolo teste, vide licet, Vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo. In eundem sensum nobis proponitur Euangelicum illud: Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & Iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.
- Tit. 2. Nam idcirco redemit nos Christus ab omni iniquitate, vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Ipsius enim Dei sumus

mus factura, creati in Christo Iesu,
 in operibus bonis: quæ præparauit
 Deus, vt in illis ambulemus. Ita con-
 stanter Paulus scribit, omnesque ad-
 monet de obseruanda & colenda sem-
 per iustitia Christiana. Quid multis?
 Filioli, inquit Ioannes, nemo vos se- 1. Ioan. 3.
 ducat. Qui facit iustitiam, iustus est,
 sicut & ille iustus est: qui facit pec-
 catum, ex diabolo est. Et Iacobus: Ex Iacobi 2.
 operibus iustificatur homo, & non ex
 fide tantum. Sicut enim corpus sine
 spiritu mortuum est: ita & fides sine
 operibus mortua est.

Quem fructum pariunt Opera
 Iustitiæ Christianæ?

PRæclarum sanè atq; multiplicem 1. Tim. 4.
 cum in hac, tum in futura vita.

Primum quidem hæc opera ex vi-
 ua fide, seu per charitatē operāte pro-
 fecta, non modò signa sunt Christianæ
 vocationis, sed eandem nobis quoque

Lij con-

DE TRIPLICI GENERE

confirmāt, et certos de illa nos faciūt.
Quamobrem Petrus Apostolus qui
ad opera bona nusquam non cohortatur,
2. Pet. 2. hoc etiam adiecit: Fratres magis
fatagite, vt per bona opera certam vestram
vocationem & electionē faciatis. Hæc enim
facientes, non peccabitis aliquando.

Secundò, gratiam credentibus auget,
atque sanctificationē perficiunt,
2. Cor. 7. Apostolo teste: vt hinc etiam Iacobus
Iacobi 2. affirmet: quod Fides quæ operibus
operatur, ex iisdē quoq; cōsummetur.

Tertiò, fiduciam bonæ conscientie
pariunt, magisq; ad orādum & quidlibet
à Deo impetrandū animāt. Scribit
Tobia 4. ptū est enim: Fiducia magna erit coram
summo Deo eleemosyna omnibus
1. Ioan. 3. facientibus eam. Et rursus: Charissimi,
si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam
habemus ad Deum: & quicquid petierimus,
accipiemus ab eo, quoniam mādāta eius custodimus,
& ea

& ea quæ sunt placita coram eo, facimus. Exemplū extat in Ezechia Rege, qui bona conscientia fretus, ac Dei voce in hoc ipso comprobatus dixit: Obsecro domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfectō, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Esa. 38.

Demum id efficiunt, vt laborantes in vinea Christi denarium diurnum et Grego. accipiamus, hoc est, vt promissam æternæ vitæ mercedem, iustitiæq; coronam, dum in Ecclesia Dei mandata seruamus, in Christo promereamur. in Hom. 2. Tim. 4. Matth. 19.

Ait igitur Dominus, Voca operarios, Matth. 20 & redde illis mercedem. Ait David: Seruus tuus custodit ea, Diuina scilicet præcepta, in custodiendis illis retributio multa. Ait & Paulus: Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidē seruauī: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die ius-

Liij stus

DE TRIPLICI GENERE

stus Iudex: non solum autem mihi, sed
& ijs qui diligunt aduentum eius.

Matth. 16. Ait denique & ipse Christus: Si vis ad

Matth. 7. vitam ingredi, serua mandata. Qui fa-

Luc. 6. cit voluntatem Patris mei qui in cœ-
lis est, ipse intrabit in regnum cœlo-
rum. Ex quibus fit perspicuum, quan-
ti omnium nostra referat Diuinam ob-

Apoc. 21. seruare vocem in Apocalypsi: Qui ius-
tus est, iustificetur adhuc: & san-

Matth. 16. ctus, sanctificetur adhuc. Ecce venio

Galat. 6. cito, & merces mea mecum est, redde-
re unicuique secundum opera sua.
Bonum igitur facientes non deficiamus,
tempore enim suo metemur non
deficientes.

Quot sunt genera bonorum ope-
rum, in quibus Iustitia Christia-
na cernitur & exercetur?

Petrus
Chrysost. **E**iusmodi sunt triplicia, videlicet,
Oratio, Ieiunium, & Eleemosyna,
sicuti ex literis sacris accipimus. Nam
reli-

reliqua ferè benefacta, quæ ex fide vi-
 ua proficiſcuntur, & Iuſtitiam Chri-
 ſtianam commendant, augent, atque
 conſummant, ad hoſce tres fontes fa-
 cilè referuntur. Hinc illa præclara
 vox Angeli Raphaëlis, Bonæſt ora-
 tio cum Ieiunio, & Eleemoſyna ma-
 gis quàm theſauros auri recondere:
 Auguſtinus verò dilucidè dixit: Hæc
 iuſtitia hominis in hac vita, Ieiuniū,
 Eleemoſyna, Oratio. De quibus nos
 etiam Euangelium expreſſè docet, ad-
 ditque promiſſiones de parata cœleſti
 mercede his, qui in Eccleſia ſyncerè,
 citra hypocriſin, & ex fide ieiunant,
 orant, ac eleemoſynam tribuunt. Hinc
 fidelis illa ſponſio, toties repetita: Pa-
 ter tuus qui videt in abſcondito, red-
 det tibi. Et hæc ipſa ſunt, in qui-
 bus Chriſtus, vt benè beateque viuamus,
 abūdare vult noſtram iuſtitiam,
 & ita lucere coram hominibus, vt vi-
 deant opera noſtra bona, & glorificēt

Matth. 5.

Iacobi 2.

1. Petr. 4.

Tob. 12.

In Pſalm.

42.

Matth. 6.

Ibidem.

Matth. 5.

Q. iij

Patrem

DE TRIPLICI GENERE

Matth. 13. Patrē. Propter hæc è Charitate præ-
 Et 25. stita, iusti in regnū adsciscētur æter-
 Ioan. 5. num: ob eadem verò neglecta, iniusti
 2. Cor. 5. in gebennam ignis præcipitabuntur.

Quid est Ieiunium?

Non simplex huius nominis est
 In Ioannē acceptio. Magnum & generale
 Et de cō- Ieiunium Augustinus vocat, abstine-
 sec. dist. 5. re ab iniquitatibus & illicitis volu-
 ca. Ieiun- ptatibus seculi. Deinde Philosophia
 nium, & cum, vt quidam vocant, Ieiunium est
 6. Nihil. parsimonia illa cibi, ac potus, mora-
 lisq; sobrietas, qua temperatè viuuntur
 etiam ab Ethnicis secundum rectam
 rationem.

Synod. Mo Tertiò Ecclesiasticum est Ieiuniū,
 gunt. c. 35 vtpote cum iuxta certū Ecclesiæ mor-
 Et Brac- rem atque præscriptum, certis diebus
 car. 2. Ca- & carniū esum nobis subtrahimus,
 no. 9. Et & vnica duntaxat refectiōe conten-
 Can. dist. ti sumus. Cuiuscemodi Ieiunium piè
 76. Et de & Christianè suscipitur ad carnem
 edo-

edomandam, spirituiq; subiiciendam, cōse. dist. 5
ad fructus pœnitētiæ dignos præstan- Ambro. c.
dos, ad obedientiam exercendam, ac 6. dist. 35.
demum ad qualemcunq; Dei gratiam
consequendam.

Quid verò his respondendum
est, qui legem Ecclesiastici Ie-
iunij conuellant atque
contemnunt?

PRIMUM admonendi sunt isti, ne
falsò Catholicis affingant, quod A-
postolus detestatur, & Ecclesia sem-
per damnavit in Iudæis, Manichæis,
& Priscillianistis: quod videlicet aut
secundum legem Mosaicā, aut ex su-
perstitione à cibis quibusdam absti-
neant. Catholici enim, sicut Augusti-
nus Fausto Manichæo respōdet, quod
à carnibus abstinent, edomādi corpo-
ris causa id faciunt, propter animam
ab irrationalibus motibus amplius
humiliādam, non quòd carnes esse im-
muna

1. Tim. 4.

Colos. 2.

Et Conc.

Gangren.

& Tol. 1.

et Bracha

ren. 1. Cō-

tra Faust.

Manic. li.

30. Et

Theodo-

ret. in epi

tome diui

no. decre-

torum.

DE TRIPLICI GENERE

*mundas credant . Nec solum à car-
nibus, verùm à quibusdam etiã terræ
fructibus abstinent, vel semper, sicut
pauci, vel certis diebus atque tem-
poribus, sicuti per Quadragesimam
fermè omnes. Sic Augustinus, atque
ante illum idipsum etiam Epipha-
nius docet: vbi cõfutat Aërianam hæ-
resim, quæ stata Ecclesiæ Ieiunia
cuique libera esse vult, atque ad ea ne-
minem obligari.*

*Et Ambr. Quòd verò magni momenti & cer-
ti meriti sit, eiusmodi Ieiunia reue-
li. de He- renter amplecti, seduloque observa-
lia et Ie- re, tam apertè probat Hieronymus
iu. Tum contra Iovinianum, vt à nullo iure
Cypr. de possit addubitari. Nec temerè Pau-
Ieiun. & lus asseuerat: Bonum est non mandu-
tentat. care carnem, & non bibere vinum.
Hier. li. 2 Quibus addenda sunt, quæ suprà do-
Rom. 14. cuimus, de præceptis Ecclesiæ obser-
uandis, idque non solum ad scandalum
Augu. ca. euitandum, & ad disciplinam publi-
cam*

cam retinendam, propterque iram, Illa, Dist.
 sed etiam propter conscientiam, vt A= 12.
 postolus dixit. Constat autem, sicut Rom. 13.
 omnium etatum scriptores compro- Ig. Theo.
 bant, Ecclesie disciplinam, consuetu Maxim.
 dinem, traditionem, sanctionem hanc Hierony.
 & esse constantem, & inde ab initio Theod.
 fuisse, vt diebus quibusdam, praefer- Epiphan.
 tim Quadragesimae, Ieiunium hoc Ec- De conse.
 clesiasticum obseruaretur. Ita docent dist. 5.
 a Canones Apostolorum, & Sacrosan- a Can. 68
 ctæ Synodi: b Gangrensis quidem A= b Can. 19.
 nathemate eos ferit, qui communia Et Mogūt.
 totius Ecclesie Ieiunia contemnunt: cap. 35.
 Toletana verò communione eos pri- Syn. Tol.
 uari iubet, qui sine inuitabili ne- 8. cap. 9.
 cessitate, & euidenti languore, car-
 nibus in Quadragesima vescuntur. Luc. 10.
 Proinde non Ecclesie modò matri, sed Rom 13.
 etiam Christo in Ecclesia sponsa lo- Acto. 15.
 quenti atque præcipienti resistunt, Hieron. c.
 sibi que certam damnationem acqui- sibi de
 runt, qui sanctū & salutiferum, et ab cōs. dist. 5.
 Eccle=

DE TRIPLICI GENERE

Ecclesia nobis vsque cōmendatum Ieiuniorum institutum abrogant repudiāntve.

Quid de Ieiunio sacra Scriptura tradit?

- Ioel. 2.** **D**iuina vox est, quæ per Ioëlem ad peccatores clamat. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Nec multò post: Canite tuba in Syon, inquit, sanctificate ieiunium, vocate cætum, congregate populum: vel sicut alij legunt: Sanctificate ieiunium, prædicate curationem. Vt hinc discamus, Ieiunium sanctificari cæteris bonis operibus, & sanctificatum curationi proficere peccatorũ, vt Hieronymus interpretatur. Nam vt idẽ è sacris literis colligit, per Ieiunia Daniel vir desideriorum futura cognouit: & Niniuite iram placuerunt Dei: & Elias ac Moses quadraginta dierum esurire Dei famis
- Ibidem.**
- Hieron. in Ioel.**
- Ibi. & lib. 2. in Ioui.**
- Daniel. 9.**
- Ion. 3.**
- 3. Reg. 19.**
- Exod. 24.**

familiaritate saturati sunt : & ipse Deut. 9.
 Dominus totidem diebus in solitudine Mat. &
 ieiunauit , vt nobis solennes ieiunio- Luc. 4.
 rum dies relinqueret : & acriora de- Mat. 17
 monia docuit , non nisi oratione & ie-
 iunijs posse superari: Et Apostolus fre 2. Cor. 6.
 quenter se ieiunasse dicit: & in Psal- & 11.
 mis pœnitēs loquitur: Manducaui sic Psal. 101.
 cut cinerem panem meum , & potum
 meum cum fletu miscebam. Et , Cū Psalm. 34
 mihi molesti essent , induebar cilicio,
 humiliabam in ieiunio animā meam.
 Demum quid eo manifestius , quā Mat. 9.
 quod Christus affirmat fore , vt cū Luc. 5.
 ipse sponſus discipulis suis maxime Acto. 13.
 dilectus ablatuſ sit, tūc illos licet Spi-
 ritu sancto plenos , ieiunaturos esse?
 Igitur Paulus ad fideles clamat: Exe 2. Cor. 6.
 hibeamus nosmetipsos , sicut Dei mi-
 nistros, in multa patiētia , in vigilijs, Galat. 5.
 in ieiunijs, in castitate.

Qui enim sunt Christi, carnē suam
 crucifixerūt cū vitijs et cōcupiscētijs.

Quid

DE TRIPLICI GENERE

Quid est Oratio?

Ex Augus. & Dama. **E**st pius nostræ mētis in Deum affectus, quo petūtur fideliter, quæcunque sunt nobis aut alijs salutaria. Modum orandi & formulā singulārē Christus præscripsit Matthæi sexto, sicuti suprà declarauimus. Nul- lum est bonum opus, quod quidem à pluribus, & sapius & diligētius, magisq; necessario in hac vita Christiano sit exercendum. Verè dictū illud, Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Eccle. 35.

Cur in orando seduli & assidui esse debemus?

Vide Aug. epist. 121. & Chryso. de orando Deum. **Q**uoniam Oratio proprium & necessarium est exercitium fidei, habetque nō modò serium præceptum in Diuinis literis passim, sed etiam Dei promissionem frequentem, plenamque consolationis atque suauitatis. Dico vobis, inquit, ipsa veritas Christus: Omnia quæcunque orantes peti-

petitis, credite, quia accipietis, & e-
 uenient vobis. Et rursum: Ego dico Luc. 11.
 vobis, petite, & dabitur vobis: quæri- Matth. 7.
 te, & inuenietis: pulsate, & aperie-
 tur vobis. Omnis enim qui petit, acci-
 pit: & qui quærit inuenit: & pulsans
 aperietur. Atq; iterum: Si vos cum
 sitis mali, nostis bona data dare filiis
 vestris: quanto magis pater vester
 qui in cœlis est, dabit bona petentibus
 se? Talibus quidem dictis, vt rectè Lib. 1. de
 colligit Chrysostomus, ac tali spe proz orando
 uocauit nos ad orandum vniuerso Deum.
 rum Dominus. Nos verò decet obtem-
 perantes Deo, semper omnem vitam
 in laudibus Dei precibusque transige-
 re, maiore studio curam agentes Diui-
 ni cultus, quàm vitæ nostræ. Sic enim
 cōtigerit semper viuere vitam homi-
 ne dignam. Hæc ille.

Quibus exemplis vim ora-
 tionis & fructum col-
 ligemus?

Iaco:

DE TRIPLICI GENERE

- Iacobi 5.** **I**acobus Apostolus, vt orationis vir-
 tutem explicaret exemplo, ita scri-
3. Reg. 17. psit. Elias homo erat similis nobis, pas-
 sibilis, & oratione orauit, vt nō plu-
 ret super terram, & non pluit annos
 tres & menses sex. Et rursum orauit:
 & cælum dedit pluuiam, & terra de-
 dit fructum suum. Pluribus exemplis
 Augustinus rem eandem comprobat:
Exod. 17. Orante Mose & Samuele vincuntur
1. Reg. 7. à Iudæis hostes Amalechitæ atq; Phi-
Ierem. 32 listæi. Orans Ieremias confortatur in
Danie. 6. carcere. Orans Daniel inter Leones
Danie. 3. exultat. Orantes tres pueri in fornace
Luc. 23. tripudiant. Orans de cruce latro inue-
Danie. 13. nit paradisum. Susanna per orationem
 inter senes falsò accusantes defendi-
Acto. 7. tur. Stephanus orans in cælum susci-
Hieron. pitur & inter lapidantes pro Saulo
cōtra Vi- exauditur. Quibus exemplis non mo-
gilatium. dō fructus Orationis ostenditur, sed
 etiam precandi studium ac sedulitas
 nobis commendatur. Quare scriptura
 quoque

quoque Apostolica cohortatur: Sine
intermissione orate, in omnibus gra-
tias agite. Et rursus: Orate pro inui- 1. Thes. 5.
cem, vt saluemini: Multum enim va- Iacobi 5.
let deprecatio iusti assidua. Itē: Hæc 1. Ioan. 5.
est fiducia quam habemus ad Deum,
quia quodcunque petierimus secun-
dum voluntatem eius, audit nos. Præ-
terea: Qui scit fratrem suum peccare Ibidem.
peccatum nō ad mortem, petat & da-
bitur ei vita.

Quid est Eleemosyna?

Est beneficium seu munus, quo al-
terius miserie ex nostro commi-
serationis affectu subuenitur. Quo
spectat id, quod apud Tobiam Raphaël Tob. 12.
angelus testatur: Bona est Oratio cū
Ieiunio & Eleemosyna, vt intelliga-
mus, sicut Cyprianus admonet, ora- Serm. 1. de
tiones nostras ac ieiunia minus posse, elemosy.
nisi elemosynis adiuuentur. Bona mi-
sericordia, inquit Ambrosius, quæ &

R ipsa

DE TRIPLICI GENERE

- Lib. 1. Of-** & ipsa perfectos facit, quia imitatur
fictorum. perfectum Patrem. Nihil tam com-
Luc. 6. mendat Christianam animam quàm
misericordia. Sic ille: Estote ergo mi-
sericordes, sicut et Pater vester mise-
Actor. 10. ricors est, ait Seruator clemētissimus,
qui pertransijt benefaciēdo & sanan-
do omnes oppressos à Diabolo.

Quo pacto Scriptura nobis com-
mendat Eleemosynam?

- M**ultis quidem & apertis præce-
ptis, promissionibus & exemplis.
Serm. 1. de Cyprianus docet in Euangelio, nihil
eleemosy- præcipi frequentius quàm vt insistas
nis. mus eleemosynis dandis: nec terrenis
possessionibus incumbamus, sed cœle-
stes thesauros potius recondamus.
Luc. 11. Hinc illæ Christi sententiæ: Quod su-
perest, date eleemosynam: & ecce om-
nia munda sunt vobis. Vendite quæ pos-
Luc. 12. sidetis, & date eleemosynam. Facite
vobis sacculos, qui non veterascunt,
thes.

thesaurum non deficientem in cœlis.
 Atque alibi. Facite vobis amicos de Luc. 16.
 mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Breuiter, Date, & dabitur vobis. Proinde Daniel Propheta impio Daniel. 4
 Regi consulit: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Tum alibi legitur: Ignem ardentem extinguit aqua, Eccle. 3.
 & eleemosyna resistit peccatis. Neq; hominis verò, sed Angeli vox ea fuit, Tob. 12.
 Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & vitam æternam. Quin & Christus ipse pronunciat, Quicumque potum dederit vni ex Matth. 10
 minimis istis calicē aquæ frigida, tantū in nomine discipuli, amen dico vobis, nō perdet mercedē suā. Beati qui Matth. 5.
 misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Econtrario autem, vt Iacobus affirmat, Iudicium Iacobi 2.

R ij sine

DE TRIPlici GENERE
sine misericordia illi, qui non facit
misericordiam.

Quibus exemplis Eleemosynæ
virtus & fructus declaratur?

- Gene. 18. **I**N sacris quidem literis Abraham
& 19. & Loth ita cōmendātur, vt propter
Hebr. 13. hospitalitatem & Deo placuisse, &
Angelos hospitio excepisse dicantur.
Tob. 12. Tobie & Centurionis Eleemosynæ
Acto. 10. tantum valuerūt, vt in memoriam as-
cenderint in cōspectu Dei, & non so-
lū testes, sed etiā collaudatores ha-
Luc. 19. buerint sanctos Angelos. Zachæus
Christi verbis permotus, & ex Prin-
cipe Publicanorum speculum mise-
ricordiæ factus, dimidium bonorum
Acto. 9. dat pauperibus. Tabitha, quæ &
Dorcas vocatur, vt plena operibus bo-
nis & Eleemosynis, quas viduis
præsertim faciebat, à Lu-
ca celebratur.

De

De Operibus

Misericordiæ.

Quid est Misericordia?

EST, sicut Augustinus affirmat, animi condolentis affectus, cum additamento beneficij, ut compatiamur proximo, & largiamur de proprio. Quod misericordiæ nomen pro eleemosyna dici & accipi persæpè solet. Omnis misericordia, teste Diuina Scriptura, faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum. Vnde & Chrysostomus: Misericordia est salutis præsidium, in Matth. fidei ornamentum, propitiatio peccatorum: Hæc est quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat. Quin etiã, si Ambrosio credimus, Omnis summa disciplinæ Christianæ in misericordia & pietate est. Eccles. 16.
Chrysost.
in Matth.
In Epist. 1.
ad Timot.
cap. 4.

R iij

Sunt

DE OPERIBVS

Sunt ne vnus generis Misericordiae opera?

DVplicitas ea generis esse inueniuntur: cum alia sint corporalia, alia

August. li. spiritualia. Corporalia quidem dicta, 1. de mori quoniam ad corporalem miseriam proximi subleuandam exercentur. Spirituales vero, quod in his salutem proximi spirituali bene consulimus, atque operam damus. Huius multiplicis misericordiae clarum praebet exemplum Iob beatus et ibidem

Iob. 31. nignissimus, qui de seipso testatur: Ab infantia mea creuit mecum miseria, et de utero matris meae egressa est mecum. Oculi mei caeci, et pes claudens: pater eram pauperum, et causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. Conturbabam molas iniqui, et dentibus illius auferabam praedam. Item,

Iob. 29. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.

Quot sunt opera misericordiae tum corporalia, tum spiritualia?

Septem

Septem in utroque genere nume- Vide Ca-
rantur. Ac primum quidem corpo- nones Di-
ralia in hunc modum : Esurientes pas- stinct. 45.
cere, potum dare sitientibus, operire & 86.
nudos, captiuos redimere, ægrotos in-
uisere, hospitio peregrinos suscipere,
mortuos sepelire.

Deinde verò spiritualia hoc modo
digeruntur: Peccantes corripere, ig-
norantes docere : dubitantibus rectè
consulere, pro salute proximi Deum
orare, consolari mæstos, ferre patien-
ter iniurias, offensam remittere. Quæ
humane pietatis officia, præsertim
hominibus Christianis, tam aper-
ta sunt, ut longa tractatione nequa-
quam egeant.

Quomodo isthæc Scriptu-
ris ostenduntur?

Pvlchrè quidem ac passim, sicut im-
primis illa Esaie verba, aut potius
Dei præcepta commonstrāt: Frange, Esa. 58.

R. iij inquit,

DE OPERIBVS

- Esa. 58.** inquit, esurienti panē tuum, & eges
nos vagosque induc in domum tuam.
Cum videris nudum, operi eum: &
carnem tuam ne despexeris. Quorum
officiorum ingens quoque fructus ibi
dem additur: Tunc anteibit faciem
tuam iustitia tua, & gloria Domini
colliget te. Et Ioānes, qui in charitate
& misericordia fraterna nobis com-
mendāda totus est, sic inter cætera do-
1. Ioan. 3. cet: Qui habuerit substantiam huius
mundi, & viderit fratrem suum ne-
cesse habere, & clauserit viscera sua
ab eo, quomodo charitas Dei manet in
eo? Neque contentus hoc dicto, præ-
Ibidem. clarè concludit: Filioli mei, nō diliga-
mus verbo neque lingua, sed opere &
veritate. In hoc cognoscimus quoniam
Matth. 25 ex veritate sumus. Hæc sunt fideiū,
Luc. 14. vereq; iustorum opera, quæ in extre-
Dis. 42. in mo illo iudicio Christus agnoscet &
principio. approbabit: propter quæ Regnū pro-
missum decernet, iustitiæq; coronam
reddet

reddet misericordibus, quos & ipse
iustos prædicat. Ac satis hætenus de
corporalibus præcipuè operibus mi-
sericordiæ.

De spiritualibus autem Scri-
ptura quid testatur?

A Postolica sententia imprimis huc Rom. 15.
spectat: Debemus nos firmiores
imbecillitatem infirmorum sustine-
re, & non nobis placere. Vnusquisque
vestrum proximo suo placeat in bo-
num ad ædificationem: Etenim Chris-
tus non sibi placuit. Ac rursus illud: Ephe. 4.
Estote inuicem benigni, misericordes,
donantes inuicem, sicut & Deus in
Christo donauit vobis, Estote ergo Ephe. 5.
imitatores Dei sicut filij charissimi,
& ambulate in dilectione, sicut &
Christus dilexit nos. Tum postea: In- Ephe. 6.
duite vos sicut electi Dei, sancti et di- Colos. 3.
lecti Dei, viscera misericordiæ, beni-
gnitatem, humilitatem, modestiam,
patiens

DE OPERIBVS

patientiam, supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelā sicut Dominus donauit vobis: ita & vos. Ite-

2. Thes. 5. rum verò: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patiens estote ad oēs. Hæc aliaq;

1. Cor. 9. id genus permulta passim Paulus co-

2. Cor. 11. mendat, qui, vt omnes faceret saluos,

Actor. 20. sic omnibus omnia factus est, omniq; fraternæ misericordiæ officio emicuit, vt nobis insigne pietatis exemplum vbique præbeat.

Quæ summa est doctrinæ omnis
de misericordiæ operibus
præstandis?

Apostolus rem omnem hoc quasi vnicō verbo complexus est: Al-

Galat. 6. ter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi, puta legē Charitatis.

Rom. 13. De qua lege rursus idem: Si

1. Tim. 1. quod est mādatum, inquit, in hoc verbo in-

bo in

bo instauratur: Diliges proximum
 tuum sicut teipsum. Breuiter, vni^{us} Eccle. 17.
 cuique mandauit Deus de proximo Matth. 7.
 suo. Ita verò mandauit, veluti Chri^{stus} Luc. 9.
 stus interpretatur: Omnia quaecunq;
 vultis, vt faciant vobis homines, ita
 & vos facite illis. Hæc est enim Lex
 & Prophetæ..

De Virtutibus

Cardinalibus.

Quid sibi vult nomen & ratio
 Cardinalium virtutum?

Cardinales quædã virtutes id- August. de
 circo dicuntur, quod sint tanq^{ue} spiritu &
 aliarum fontes et cardines: vt anima. Et
 quæadmodũ ostiũ in cardine, sic omnis Amb lib. 1
 honestæ vitæ ratio in illis versetur, ac Officior.
 boni operis vniuersa structura ijsdem
 inniti quodãmodo videatur. Eiusmodi
 verò quatuor numerãtur: Prudentia,
 Iustia

DE OPERIBVS

Iustitia, Temperantia, & Fortitudo:

Sapient. 8. De quibus ita scriptum extat: Sobrietatem, & Sapientiam docet, & Iustitiam, & Virtutem: quibus utilius nihil est in vita hominibus. Vbi per sobrietatem temperantia, per sapientiam prudentia, per virtutem fortitudo haud obscure designatur, omnesq; illae nobis ita commendantur, vt ab aeterna sapientia, qui Deus est, eas proprie conferri, & ingenti cum fructu humanae salutis accipi atq; exerceri, certo intelligamus. Quae virtutes etiam Officiales dictae sunt, quoniam ab ijs, vt Ambrosius annotauit, nascuntur officiorum genera, cunctaq; communis vitae officia secundum suam cuiusque vocationem deriuantur.

Sapient. 8.
Augu. li. 1.
Retracta.
Prou. 9. et
Eccle. 24.
Lib. 1. Officiorum.

Quomodo Cardinales virtutes definiuntur?

Definit **P**rudencia est virtus, quae secundum honesti rationem, quid expetendum, quidve

easde Au-

quidve fugiendum sit, homini præscribit. Iustitia est virtus, qua cuique sua tribuuntur. Temperantia, est virtus, voluptatum carnis, quæ gustu atque tactu percipiuntur, moderatrix. Fortitudo est virtus, qua labores mortisq; pericula constanter & suscipiuntur, & perferuntur.

Hæc est nobilis quadriga virtutum, qua in cælum vehimur: hæc flumina quatuor paradisi, vt Augustinus vocat, cuius & hoc dictum extat memorabile: Illa est, inquit, humanarum rerum scientia, quæ nouit lumen prudentiæ, temperantiæ decus, fortitudinis robur, iustitiæ sanctitatem. Hæc enim sunt, quæ nullā fortunam metuētes, verè nostra dicere audemus.

Quo pacto prudentia nobis sacris literis commendatur?

Omnis prudentiæ fons Christus, Luc. 11. verus ille Salomon, ita docet: Matth. 10. Esto

gust. li. de libero arbitrio.

De his Ambrosio. diffinit libris 3. Officio.

Li. de Genesi cōtra Manich. Lib. 1. contra Academicos.

DE VIRTUTIBVS

& ibidem *Estote prudentes sicut serpentes, &*
Theophil. simplices sicut columbæ, vt intelliga-
mus, ad perfectam prudentiã vtrunq;
coniunctim requiri, columbinã videli-
cet simplicitatem, quæ innocentes mi-
tēsque facit: & serpentinam pruden-
tiam, quæ homines cautos ac prou-
idos reddit, vt nec fallant, neque fal-
lantur. Id fiet, si Paulinæ doctrinæ
Ephe. 5. nos accomodemus: Videte fratres,
inquit, quomodo cautè ambuletis: non
quasi insipientes, sed vt sapientes: re-
dimentes tempus, quoniam dies mali
Rom. 12. sunt. Propterea nolite fieri impru-
dentes, sed intelligentes, quæ sit vo-
luntas Dei, bona scilicet, & beneplac-
cens, & perfectæ.

De Iustitia quid porrò Scri-
ptura tradit?

Prou. 16. Melius est, inquit, parum cum ius-
Prou. 14. titia, quàm multi fructus cum
Prou. 16. iniquitate. Et rursum: Iustitia eleuat
gen-

gentem: Iustitia firmatur solium. Cuius quidem iustitiae officium nobis per Apostolum his verbis explicatur: Reddite omnibus debita: cui tribu- Rom. 13.
tum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Huc spectant iusti, & beati viri partes, his verbis in Psalmo decantatae: Qui nō egit dolum in lingua Psal. 14.
sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Qui iurat proximo suo & non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit.

Ex quo facile cōstat, Iustitiae nomē cōtractius hic accipi, quā ubi generatim de iustitia Christiana differim⁹.

Quomodo Temperantiam
scriptura docet?

HOc ipso sanè, Sobrius esto. Et, Mo 2. Tim. 4.
dico vino vtere, quae verba sunt 1. Tim. 5.
Apo=

DE VIRTUTIBVS

- Ephe. 5.** Apostolica, sicut & illud: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Sic
- Rom. 13.** idem Paulus nos procul esse iubet à commensationibus & ebrietatibus, à cubilibus & impudicijs, quæ sunt opera tenebrarum. Addit præterea:
- Ibidem.** Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Cui consonat Ecclesiasticus, ubi sic habet: Noli auidus esse in omni expulatione, & nō te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsq; ad choleram: Propter crapulam multi obierunt. Qui autem abstiniens est, adiiciet vitam.

De fortitudine quid habet Scriptura?

- 1. Cor. 15.** **C**Lamat inuictissimus ille Paulus: Fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles: abundantes in omni opere Domini semper, scientes quod labor vester nō est inanis in Domino.

Ac

Ac rursum: Fratres confortamini in Ephe. 6.
 Domino, & in potentia virtutis eius.
 Induite vos armaturam Dei: vt possi-
 tis stare aduersus insidias diaboli, &
 resistere in die malo, & in omnibus
 perfecti stare. Tum Dauid ille Rex
 fortissimus, vt veræ fortitudinis ra-
 tionem vno verbo cōplecteretur pro-
 nunciat confidenter: In Deo faciemus Psal. 107.
 virtutem, & ipse ad nihilum deducet
 tribulantes nos. Atque alibi suos
 veluti commilitones ad spiritualem
 militiam excitās, canit: Viriliter agi- Psal. 30.
 te, & confortetur cor vestrum, omnes
 qui speratis in Domino.

Ea verò demum vita homine digna
 est, qua prudenter, iustè, temperatè,
 fortiterq; viuitur: hinc aurea medio-
 critas constat, vt ne quid nimis, & ne
 quid minus. Hoc est, quod Scriptura Prou. 4.
 loquitur: Ne declines ad dexte-
 ram, neque ad sinistram.

DE DON. ET FRVCTI.

De Donis & Fru- ctibus Spiritus sancti.

Quot sunt dona Spi-
ritus sancti?

Esa. 11.

& ibidem

Hiero. ac

Origen.

Amb. li. 1.

de Spiritu

sancto.

Augustin.

Gregor.

Bernar.

Ioan. 1.

Colos. 2.

Ioan. 1.

1. Ioan. 4.

Rom. 8.

Eiusmodi septem apud Esaiam
Prophetam & Ecclesie Pa-
tres inueniuntur: Spiritus Sa-
pientie, Spiritus Intellectus, Consi-
lij, Fortitudinis, Sciētie, Pietatis: ac
demum Spiritus timoris Domini.

Quæ quidem dona, vel qui Spiritus
in Christo Iesu Domino nostro
perfectius, quàm in vlllo alio, repe-
riuntur. Is enim plenus est gratie &
veritatis: in illo habitat omnis pleni-
tudo Diuinitatis corporaliter: De ple-
nitudine eius nos omnes accepimus,
qui & de Spiritu sancto suo dedit nos-
bis. Si quis autem Spiritum Christi
non habet, hic non est eius, si Apo-
stolo credimus.

Quot

Quot sunt fructus Spiritus?

AB eodem Apostolo Paulo duodecim numerantur. Galat. 5.

Primus est Charitas, radix illa bonorum omnium: sine qua non possunt prodessse cetera bona, & quæ ipsa non potest habere sine ceteris bonis, quibus homo efficitur bonus, ut inquit Aug. 1. Cor. 13. August. in epist. Ioã. Et in Euã. Ioan. tractat. 87.

Alter fructus est Gaudium, hoc præstans, ut homo spiritualis alacriter, letetque seruiat Deo.

Tertius Pax, quæ eo spectat, ut in huius mundi procellis animi seruetur tranquillitas.

Quartus Patientia, quæ in duris ferendis est sita.

Quintus Longanimitas, quæ magnitudinem animi declarat in futuris bonis expectandis.

Sextus Bonitas, quæ nulli nocet, sed benè vult omnibus.

Septim^o Benignitas, iuitas ad familiaritatem, dulcis alloquio moribus temperata.

S ij

Octas

DE DON. ET FRVGTI.

Octauus Mansuetudo, quæ omnes
iræ motus sedat & mitigat.

Nonus Fides in proximū, vt fideles,
pactorumq; ac promissorum obseruatores simus.

Decimus Modestia, quæ omnem
fastus & arrogantiaē suspicionem
excludit.

Vndecimus Continentia, qua non
solum ab escis, sed etiam ab omni nequitia
abstinemus.

Duodecimus Castitas, quæ mentem
castam in corpore casto cōseruat.

Quomodo doctrina de donis
& fructibus Spiritus ri-
tè vttemur?

ITa videlicet, si gratis animis vnde
illa nobis proueniant, agnoscamus:
ac eorundem virtutē & vsum in nobis
sentiamus atq; conseruemus. Pro-
ueniunt certè ab omnis gratiaē fonte
Iacobi 1. Patre illo luminum, qui nobis suam
boni-

bonitatem & charitatem immensam
 in his commendat, dum per Christum Tit. 3.
 in nos tam abundè Spiritum suum effu-
 fundit. Charitas enim Dei, vt Aposto- Rom. 5.
 lus testatur, diffusa est in cordibus
 nostris per Spiritum sanctum qui da-
 tus est nobis, secundum hanc gratiam
 scilicet septiformem, Christo nobis ita
 promerente. Qui credit in me, inquit, Ioan. 7.
 sicut dicit scriptura, flumina de ven-
 tre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem
 dixit de Spiritu quem accepturi erāt
 credētes in eū, vt ipse explicat Euan-
 gelista. Alioquin absq; Christo, sicut
 Hieronymus dixit, nec sapiens quis
 esse potest, nec intelligens, nec consili-
 arius, nec fortis, nec eruditus, nec
 pius, nec plenus timoris Dei.

Virtus autem & vsus horum do- In caput
 norum spiritualiū eò spectat, vt vir- Esa. 11.
 tutes Theologicæ simul & Cardina-
 les, quas diximus, suam in nobis vim
 & operationem legitimam expediāt,

S iij

& exa

DE DON. ET FRVCTI.

- & expeditè perficiant. Efficiūt quoq;
vt homines prorsus lubentes & habi-
les ducem Spiritum sanctum vbique
sequantur, vtque eodem agitati &
Psal. 50. confirmati, in via mandatorum Dei
118. et 142 indefesse procurrant. Quicunq; enim
Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij
Rom. 8. Dei, Apostolo teste. De his donis pro-
lixum esset nūc agere sigillatim: Inde
porro suauissimi fructus Spiritus cō-
sequuntur, qui nos veluti frugiferas
arbores in Ecclesiæ agro commen-
dant atque ostendunt, secundum il-
Psal. 51. lud: Omnis arbor bona fructus bonos
Matth. 7. facit: mala autem arbor malos fru-
ctus facit. Igitur ex fructibus eorum
cognoscetis eos. Qui fructus etiam
illud commodi adferūt, vt homo Chris-
tianus aduersus carnis opera, velut
spirituali quadam armatura, sit in-
structus & confirmatus. Nunquam
enim fallet Canō Apostolicus, qui ha-
Galat. 5. bet: Spiritu ambulate, & desideria
carnis

carnis nō perficietis. Et alibi scriptum
est: Si spiritu facta carnis mortificas Rom. 8.
ueritis, uiuetis.

Quæ sunt carnis opera?

E Asunt, de quibus Apostolus ita
differit: Manifesta sunt opera Galat. 5.
carnis: quæ sunt, Fornicatio, immu-
dicia, impudicitia, luxuria, idolorum
seruitus, veneficia, inimicitia, con-
tentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dis-
sensiones, sectæ, inuidia, homicidia,
ebrietates, cōmessationes, & his simi-
lia: quæ prædico vobis, sicut prædixi,
quoniam qui talia agunt, regnum Dei
non consequentur. Et subiungit: Qui
autem Christi sunt, carnem suam cru-
cifixerunt cum vitijs & concupis-
centijs. Breuiter: Qui in carne sunt, Rom. 8.
vt secundum carnis videlicet de August. de
sideria ambulent, Deo pla- uerbis A-
cere non possunt. postoli.

De octo beatitudinibus.

Quænam sunt Euangelicæ
legis Beatitudines?

Ambro. in **I**lle sanè sunt, quas & Dominicas
Luc. lib. 5. Beatitudines, et benedictiones Am-
Matth. 5. brosius vocat quæ apud Matthæum
Euangelistam octonario numero re-
censentur in hunc modum.

- I. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.
- II. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.
- III. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.
- IIII. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.
- V. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.
- VI. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum

Deum videbunt.

Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur. VII.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum. VIII.

Quare hæc de Beatitudinibus doctrina est obseruanda?

Quoniam prima & maxima pars est legis Euāgelicæ, quam Christus Legifer noster in monte tradidit ore suo sacrosancto: ut noscent omnes quid Christiana Iustitia ultra fidem complectatur & postulet: deinde scirent quomodo iustis corona iustitiæ, ut Paulus vocat, vel merces æterna non sine labore obueniat.

Esa. 33.

Matth. 5.

2. Tim. 4.

2. Ioan.

Quid verò circa hanc de Beatitudinibus doctrinam præcipuè notandum est?

Primum quidem obseruari debet

Bern. ser. gra

1. de Feste gradus inter eas distinctos esse, vt ex
 omnium ipso tum ordine, tum numero perspi-
 sanctorū. citur. Deinde, in quolibet gradu con-
 iunctim duo proponi, quorum alterum
 ipse sit actus virtutis, seu meritum,
 & Beatitudo huius vitæ, vt nuncu-
 pant: alterum verò æternæ vitæ præ-
 mium suo merito congruens, quam be-
 atitudinem patriæ licet appellare. Si-
 cuti autem prior pars laborem & dif-
 ficultatem offert credentibus: ita po-
 sterior, quæ statim in singulis gradi-
 bus adijcitur: magnitudine propo-
 si præmij consolationem admiscet, le-
 nitque labores, sudores, & Agones in
 Christiana militia omnibus perferen-
 2. Tim. 2. dos. Non enim coronabitur nisi qui le-
 1. Cor. 3. gitimè certauerit. Vnusquisque pro-
 priam mercedem accipiet, secundum
 Galat. 6. suum laborem. Quæ seminauerit ho-
 mo, hæc & metet, vt constanter gen-
 tium Doctōr asseuerat. Quamobrem
 Dominus, priusquam tremendum se
 iudi-

iudicem orbi sistat, ad expectationem Hebr. 10.
aduētus sui nos omnes his verbis pro- Acto. 17.
uocat: Ecce venio cito, inquit, & merces Apoca. 22
mea mecum est, reddere unicuique
secundum opera sua. Qui vicerit, datur Apoc. 3.
eo ei sedere in throno meo, quæ datur Matth. 19.
munus summa, æterna & absoluta est Luc. 22.
Beatitudo.

De Consilijs Euangelicis.

Quæ dicuntur Euangelica
consilia?

Evidelicet, quæ cum ad salutem August. in
tem consequendam simpliciter Enchirid.
necessaria non sint, tamen vt Et ser. 61.
parandæ salutis ratio expeditior hæc de tēpore.
beatatur ac facilius, à Christo proponū-
tur atque consuluntur. Vnde discris 1. Cor. 7.
men, quod Scriptura inter præcepta et Matth. 19
consilia

DE CONSILIIS

consilia statuit, est sedulò retinendum,
 vt illa quidem tãquàm obseruata ne-
 cessaria præscribi: hæc verò perfectã
 præceptorum obseruationem promo-
 uentia, suaderi ac spontè suscipi intel-
 ligamus. Hinc Apostolus, quum de
 obseruando Cœlibatu docere vellet,
 1. Cor. 7. ita pronuntiat: De virginibus præce-
 Amb. li. 10 ptum Domini non habeo: Consilium
 epis. 81. & autem do tanquàm misericordiã con-
 sequent. sequutus à Deo, vt sim fidelis. Quò
 ser. 61. de spectat quod Augustinus perspicuè
 tempore. dixit: Aliud est consilium, aliud præ-
 ceptum. Consilium datur, vt virgi-
 nitas conseruetur: vt à vino & à cara-
 nibus absteineatur: vt vendantur om-
 nia, & pauperibus erogentur. Præ-
 ceptum verò datur, vt iustitia custo-
 diatur: vt omnis homo diuertat à ma-
 lo, & faciat bonum. Et rursum: Con-
 silium qui libenter audierit & fece-
 rit, maiorem habebit gloriam. Præce-
 ptum qui non impleuerit, nisi pœni-
 tentia

tentia subuenerit, euadere pœnā non poterit. Augustino consonat Ambro- Amb. li. 10
sius, cū ita scribit: Non præcipitur epist. 82.
quod supra legem est, sed magis dato
suadetur consilio, & quod tutius est,
demonstratur. Item: Consilium inui-
tat voluntarios: præceptū etiā astrin-
git inuitos. Neque aliter sensit Hie- Lib. 1. cō-
ronymus, vt hæc eius verba declarāt. tra Iouin.
Vbi consilium datur, offerentis arbi- et ad Eu-
trium est, vbi præceptum, necessitas stochiū de
est seruientis. Sed maioris est merce- custodia
dis, inqt, quod nō cogitur & offertur. uirgi.

Quot sunt Euangelica consilia?

OMnia enumerare iam non atti-
net: principalia verò tria sunt,
Paupertas, Castitas, & Obedientia:
sicut sacris ex literis patres intellexe-
runt. Paupertas ad eos pertinet, qui Matth. 19.
semel omnia relinquunt, vt Christum Actor. 4.
exemplo Petri Apostoli perfectē se- Matt. 10.
quantur.

Casti-

DE CONSILIIS

Niceph. li. Castitas eorum est, qui seipsos ca-
2. cap. 16. strauerūt propter Regnum cælorum,
& veluti Tertullianus dixit, se vo-
luntarios probant spadones.

Matth. 16. Obedientiam verò præstant, qui,

Luc. 9. vt seipsos plenè abnegent, non solum à

Nicep. li. cupiditatibus, verumetiam volunta-

11. cap. 37 tibus suis, quod Scriptura admonet,

Eccle. 18. prorsus auertuntur, dum alienæ vo-
luntati sese totos subiiciunt.

Huiusmodi consilia, Christus per-
fectionis Euangelicæ absolutum ex-
emplar, non verbo tantum docuit,
vti mox ostendemus, sed etiam exem-
plo vitæ suæ sanctissimæ nobis confir-

2. Cor. 8. mauit. Qui cum diues esset, propter

Matth. 8. nos pauper factus est, non habens vbi

Esa. 7. caput reclinaret: qui Virgo etiam ex

Hiero. cō- Virgine natus, & sanctarum Virgi-

tra Iouin. li. 1. & ad num sponsus, & amator idem castis-

Eustoch. simus vsq; perseuerat: qui tam sedulus

Luc. 2. demum in præstanda obedientia fuit,

Philip. 2. vt matri Virgini, adeoq; Eabro subdi-

tus,

tus, & ad mortem vsque crucis Patri
obediens factus, de seipso testetur:
Descendi de cælo, non vt faciam vo- Ioan. 6.
luntatem meam, sed voluntatem eius
qui misit me.

Vbi cōsiliū paupertatis Euan-
gelicæ à Christo docetur?

A Pud Matthæum eo in loco osten- Matth. 19
ditur, qui sequitur Diuinorum Basil.in
præceptorum enumerationem: de qui- regula mo
bus præceptis vnicuique citra exce- nacho. Et
ptionem dictum est: Si vis ad vi- Ser. de re-
tam ingredi, serua mandata. Ac de- nūt. vita.
inde Consiliū de volūtaria pauper- Hiero. ad
tate sectanda proponitur, addita ver- Heliodor.
borum formula singulari, quæ illud et ad Ru-
capeissentis arbitrio relinqueret, cum sicum.
inquit Dominus: Si vis perfectus esse, Bern. in 1.
vade, & vende omnia quæ habes, declama-
& da pauperibus, & habebis the- tione.
saurum in cælo: veni, sequere me. Vbi
non solum ita consulit Dominus, ve-
rum

DE CONSILIIS

rumetiam quasi calcar addat, & ut homines ad consilium hoc amplectendum lubetiores faciat, præmij proponit magnitudinē, quo nos alliciat atq; consoletur. Sic enim fore promittit, ut
Matth. 19. qui omnibus propter Christū relictis
Cassia. in pauper est, is habeat thesaurū in cælo
sine colla- accipiat centuplum, & possideat vi-
tionum. tam eternam, quæ diuitibus aditu est perdifficilis.

Huiusmodi Paupertatis cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidēter dixit Petrus ad Christum: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. His accedunt nascentis Ecclesiæ Christiani, qui,
Actor. 4. uti Lucas testatur, vendebant posses-
Niceph. siones, & pecuniam ex his redactam
li. 2. ca. 2. in communem usum conferebant, ita ut nemo suū esse diceret aliquid, quoniam indiscreta & cōmunia apud ipsos manebant omnia.

Cassia. de Quæ paupertas id demū requirit,
ut

ut volūtaria, plenaq; sit abdicatio fa- instit. re-
cultatum, quarū nulla proprietas re- nunt. Et
tineatur. Atq; hic locū habet celebris collat. 3.
illa Tertulliani sententia: Bonum est Li. de dif-
facultates cum dispōsatione pauperi- finit. Eccl.
bus erogare: melius est, pro intentio- dogmatū.
ne sequendi Dominum in simul dona-
re, & absolutum à sollicitudine cum
Christo egere.

Vbi castitatis consilium
commendatur?

HOc tum in Evangelicis, tū in Apo-
stolicis literis cōmendatur. Lau- Matth. 19.
dat ergo Christus illud genus Eunū Epiph. cō-
chorū, qui propter regnum cœlorū se- tra Valest
ipsos castrauerūt. Et ne præceptū hoc os. Et Mar
esse magis quā cōsiliū putaremus, tia. epi. 10
mox subiicit: Qui potest capere, ca- Hieron. in
piat. Quæ vox quasi hortantis est Do- 19. c. Mat.
mini, ut rectè Hieronymus interpre- Basil. &
tatur, & milites suos ad pudicitia Cypria. de
præmium cōcitantis. Perinde ac si di- uirginit.
cat: sapien. 8.

DE CONSILIIIS

- Hieron. cat: Qui potest pugnare, pugnet, superet ac triūphet. Id ille potest, cui datur in Matth. tum est: datur autem omnibus, qui, ut Hieronymus idē testatur, petierint, qui voluerint, qui ut accipiat, laborauerint. **Matth. 7.** Omni enim petenti dabitur, et **Luc. 11.** quærens inueniet, & pulsanti aperietur. Cui quidem castitati præmiū Diuina scriptura decernit, singulare autē **Apoc. 14.** tē virginū castitati. Etenim qui cum **Esa. 65.** mulieribus non sunt coinquinati, ac virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantq; nouum canticum coram Deo et Agno: ac sequuntur Agnum quocunq; ierit.
- Apostolus verò planissimè dixit:
- 1. Cor. 7.** Bonum est homini mulierem non tangere. Ac rursus: De virginibus præceptum Domini non habeo: Consilium autem do, tanquam misericordiā consequutus à Deo ut sim fidelis. Existimo enim hoc bonū esse propter instantem necessitatem: quoniam bonum est hominib;

homini sic esse. Atq; iterum de vidua Ibidem.
 scribens, Cui vult, inquit, nubat tan-
 tum in Domino. Beatior autem erit, si
 sic permanserit secundum meum con-
 silium: Puto autem, quod & ego Spi-
 ritum Dei habeam. Apostolo pulchrè
 suffragatur Ambros. ubi in hæc ver- Ambros. 11.
 ba scribit: Iure laudatur bona vxor, 10. epi. 81
 sed melius pia virgo præfertur, dicēs et in 1. epi
 te Apostolo: Qui iungit virginē suam, sto. ad Ti-
 benè facit: & qui non iungit, melius mot. ca. 3.
 facit. Hæc enim cogitat quæ Dei sunt, 1. Cor. 7.
 illa quæ mundi: illa coniugalibus vin-
 culis colligata est, hæc libera vinculo- Vide Ba-
 rum: illa sub lege, ista sub gratia. Bo- siliū li. de
 num coniugium per quod est inuenta vera uir-
 posteritas successionis humanæ: sed gini.
 melior virginitas, per quam regni cæ-
 lestis hæreditas acquisita, & cælestiū
 meritorum reperta successio. Per mu-
 lierē cura successit: per Virginē salus
 euenit. Requirit autem isthæc Cas- Casian.
 stitas, vt quis consilio deliberato atq; colla. 12.

T ij cone

DE CONSILIIIS

constāti ab omni carnis sorde, seu Venerēa voluptate, incorruptus viuere studeat, atque vitam cœlibē agat continenter, vt sit sanctus & corpore & spiritu propter Christum. Eoq̃ spe-
1. Cor. 7. Etans Apostolus dixit: Qui statuit in
Ibidem. corde suo firmus non habens necessi-
Basil. in tatem, potestatem autem habens suæ
Psal. 44. voluntatis, & hoc iudicauit, in corde suo seruare virginem suā, benè facit.

Quomodo consilium Euangelicum de Obedientia nobis proponitur?

Christus Dominus non solū exemplo vitæ sanctissimæ, sicut antea meminimus, sed & verbo suo huius obedientiæ rationem perfectam nobis proposuit atq̃ cōmēdauit. Venit enim
Ioan. 6. non suam facere voluntatem, sed Patris
Lxc. 2. tris, & eorum, quibus fuisse subditus.
Matth. 20 legitur: venit idem ministrare & non
Lxc. 22. ministrari, adeò vt humiliavit semet-
Philip. 2. ipsum.

ipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autē Crucis. Tum ad sui imitationem nos verbo excitās dixit:

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, et sequatur me. Quæ verba, vt generatim ad omnes dicta, rectè quidem posita sunt accipi, sed peculiariter tamē atq; perfectius ad eos pertinet, qui pro suo modulo se Christo ita conformant, vt nulla in re sui esse iuris velint, & alio eno potius quàm suo arbitratu viuere satagunt, dum alterius, quem Christi loco delegerunt, voluntatem & imperium vltro sequuntur.

Huiusmodi autem fideles et excellentes Christi imitatores, vt veteres ostendūt annales, Ecclesia semper habuit, & in his delectos probatosq; cœtus piorum ac Religiosorū hominum: qui supra vulgi morem ac exemplum, abdicatis semel bonis omnibus, & relictis carnis illecebris, ex professo stude-

T iij derent

Matth. 16.

Luc. 9.

Basi. de uit
ta soli.

Et in Asceticis.

Cassia. de institutis renūcian.

Et Bern.

epist. 1.

Augu. lib.

de moribus

Eccle.

Philo.

Eusebi.

Niceph.

Historia.

Tripart.

Paulus

Diaconus.

DE CONSILIIIS

derēt sanctæ obedientiæ: eò videlicet
spectantes, vt ad Christi obedientis
exēplar, & ad Euāgelicæ normæ per-
fēctionem sese totos cōponerent. ^a Cuius
rei testes perquā idoneos habea-
mus, Basiliū, Augustinum, Hierony-
mum, Benedictum, Gregoriū, Cassia-
num, Bernardum, aliōsq; innumeros
Euangelicæ perfectiōnis professores,
& monastici instituti obseruatores
integerrimos.

Hom. 58.

ad popul.

et in 1. epi.

Tim. c. 5.

Et Cassia.

Col. 24.

cap. 26.

Matth. 19.

Quid summatim de Consilijs
Euangelicis est sentiēdum?

HOc nimirū, quòd sint incitāmēta
& subsidia quēdā commoda ad
modum, quæ infirmis aduersus mundi
carnisq; illecebras arma præbeāt, quæ
bonorum conatus in cursu veræ pietas-
tis ad meliora prouehant: quæ spiritū
ad præstāda Religionis, Diuinūq; cul-
tus officia expeditiorē reddāt: & quæ
insuper, vt ostēdimus, ad æternæ vi-
te

tæ mercedem ac gloriam in cælo ple-
 niorem consequendam conferant. Ac Luc. 9.
 summa quidem Euangelicæ perfectio Ioan. 13.
 nis in eo versatur, vt quàm maximè & 15.
 possis, ad charitatem contendas Chri- 1. Pet. 2.
 stumq; imiteris. Imitaris autē, si Chri 1. Cor. 8.
 sto & pauperi, & virgini, & alijs Luc. 3.
 subdito, & ad mortem vsque Crucis Philip. 2.
 obediēti pro tua virili te studeas
 conformare: si cum Apostolo itidem Philip. 3.
 Paulo neglectis ijs quæ retro sunt, in-
 defesso labore ad anteriora contendas,
 & ad supernæ vocationis brauium te
 extendas in dies: voluntate interim
 propria in totum abdicata, ac homini
 propter Deum subiecta, vt æmuleris 1. Cor. 12.
 vsque meliora Charismata, partemq; Luc. 10.
 optimam eligas, tum bona fide
 in finem vsque con-
 serues.

T iiij DE

DE QVAT. HOMINIS
De Quatuor Ho-
minis Nouissimis.

Quæ dicuntur quatuor ho-
minis nouissima?

HÆc videlicet : Mors, Iudi-
cium, Infernus, & Regnum
cælorum : dicta quidem no-
uissima, quod inter cætera omnia quæ
homini accidere possunt, extremū pla-
nè locum sibi vendicent. Mors enim,
vt dici solet, est vltima linea rerum,
quæ in hoc mundo sensibus percipiuntur.
Hebr. 10. Mortem sequitur horrendū illud
Iudicium Dei, sicut & Paulus his
Hebr. 9. verbis ostendit. Statutū est omnibus
semel mori: post hoc autē & Iudiciū.
In quo demū Iudicio perficietur, quod
Ioan. 5. Euangelica veritas asserit: Procedēt
Matth. 25 qui bona fecerunt, in vitam æternam:
Matth. 16. qui verò mala, in suppliciū æternum.
Filius enim hominis venturus est in
gloria

gloria Patris sui cum Angelis suis: &
tūc reddet unicuique secundū opera eius.

Quomodo Scriptura sigillatim
de his nouissimis docet?

DE morte quidē, quā nihil certius,
sicuti hora mortis nihil incertius
hoc modo legimus: Rex hodie est, & Eccl. 10.
cras morietur, Itē: Cū morietur ho- Ibidem.
mo, hereditabit serpentes, & bestias,
& vermes. Tum rursus: Omnes mori- 3. Reg. 14.
mur, & quasi aquae dilabimur in ter-
ram, quae nō reuertuntur. Cū autem
plurimū referat, quomodo moriamur,
toties in Euangelio nobis repetitur il-
lud: Et vos estote parati, quia quā hora Matth. 25.
nō putatis, Filius hominis veniet. Pa- Mar. 13.
rati verò mortē excipiemus, si seriò & Luc. 12.
in omni vita pro se quisque meditetur
quod scriptū est: Ante obitū operare Eccle. 14.
iustitiā, quoniam nō est apud inferos
inuenire cibū sicut et Christus dixit:
Venit nox, quādo nemo potest operari. Ioan. 9.

De

DE QVAT. HOMINIS

- De iudicio autē diuino, quod effus
 Heb. 10. gere nullus potest, & cuius est terri-
 bilis expectatio, sic prædicat Ecclesia
 Eccle. ult. stes: Cuncta quæ fiunt adducet Deus
 in iudicium pro omni errato, siue bo-
 num, siue malum sit. Et gentium Do-
 2. Cor. 5. ctor Paulus clamat: Omnes nos mani-
 Rom. 14. festari oportet, ante tribunal Christi,
 ut recipiat vnusquisque propria cor-
 poris prout gessit, siue bonū, siue ma-
 Eccle. 18. lū. Idcirco rectissimè præcipitur. Ante
 languorem adhibe medicinam, & an-
 te Iudicium interroga te ipsum: & in
 cōspectu Dei inuenies propitiationē,
 1. Cor. 11. sicut & Apostolus dixit: Si nos met-
 ipsos dijudicaremus, non vtiq̃ iudi-
 caremur.

Iam de Gehenna constat, nihil ea
 Mat. 8. 12 terribilius, intolerabili⁹, infelici⁹q̃
 23. 24. 25 posse excogitari. Ibi fletus & stridor
 Mar. 9. dentium: ibi vermis eorum non mori-
 Iob 10. tur, & ignis non extinguitur: ibi nul-
 Apoc. 21. lus ordo, sed sempiternus horror inha-
 bitat:

bitat: ibi pars illorū in stagno ardenti
 igne & sulphure, quod est mors secū-
 da: quēadmodum Scriptura testatur.
 Propterea metuendus ille Iudex cre-
 dentes omnes tam grauitē monet: *Tis* Luc. 12.
mete eum, qui postquā occiderit, ha-
 bet potestatem mittere in gehennam,
 ita dico vobis, hunc time. Concinit
 Propheta Regius, qui & ipse à Diu- *Psal. 118.*
 nis iudicijs timuit: *Seruite*, inquit, *Do* & 2.
mino in timore, & exultate ei cū tre-
 more. Apprehendite disciplinam, ne
 quando irascatur Dominus, & perea-
 tis de via iusta, cū exarserit in bre-
 ui ira eius.

Verū sicut malorū summa infer-
 nus est, ita Regnū cœlorū summa bo-
 norū omnium existit, vt hoc ipso nihil
 aut optabilius, aut incūdius, aut fœli-
 cius homini vnquam possit desiderari.
Audi Diuinorum consciū Apostolum:
Oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec 1. Cor. 2.
in cor hominis ascenderunt, quæ præ-
parauit

DE QVAT. HOMINIS

- Rom. 8. parauit Deus his qui diligūt illum. Ac idem alibi: Non sunt condignæ passionēs huius tēporis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Iam ne cum
- Psal. 14. Propheta roges, Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? sic tibi respōdet diuinū oraculū: Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiā. Itē:
- Matth. 7. Qui facit volūtātē Patris mei q̄ in cœlis est, ipse intrabit in regnū cœlorum.

Quis est vsus & fructus doctrinæ de quatuor nouissimis?

EO confert hæc doctrina, vt perpetuò memores nouissimorum, à peccādo cobibeamur, & aduersus omnes vitiorū pestes muniti, in æqui boniq; recto studio contineamur. Scriptū est enim: In oībus operibus tuis memora

Vide Clirare nouissima tua, & in aternū non machū & peccabis. Nam eiusmodi rerum memoria, quæ sanctissimis etiā viris so-

let

let esse familiaris, à vanis cogitationibus, terrenisq; curis hominē reuocat, eum ad sui cognitionem adducit, atq; ad salutarem Dei timorem impellit, et in eo ipso promouet conseruatq;. Qui Eccles. 2. verò timet dominū, præparabūt corda sua et in cōspectu illius sanctificabūt animas suas, custodient mandata illius, & patientiam habebunt vsq; ad inspectionem illius. Atque adeò plenitudo sapiētiae, est timere Deum, sicut Scriptura testatur. Ceterum filij seculi huius, ante quorum oculos nō est timor Dei, hac voce Prophetica corripuntur. Gens absque consilio est & Psal. 13. absque prudētia, vtinā saperēt & in Deut. 32. telligerēt, atq; nouissima prouiderēt. Tenēt Tympanū & Cytharā ait Iob Iob 21. ille patientissimus, & gaudent ad sonitū organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad infernū descendunt.

Quæ est summa eorum, quæ in hoc libro continentur?

Summa

DE QUAT. HOMINIS

Symma totius operis duabus rebus
continetur, Sapientia & Iustitia
Christiana. Ad Sapientiam hæc capi-
ta, videlicet, De Fide & Symbolo Fi-
dei, de Spe & Oratione dominica, de
Charitate & Decalogo referuntur.
Nam Fides, Spes, Charitas, illæ vir-
tutes sunt, quibus veram hominis sa-
pientiam, vt Augustinus etiam anno-
tauit, Diuina Scriptura cōcludit. Ac-
cessit porro de præceptis Ecclesiæ, &
de Sacramentis tractatio. Sicut enim
prædictæ virtutes absque Sacramen-
tis & præceptis Ecclesiæ subsistere
non possunt, ita eorum accessione ef-
ficaciter nobis inseruntur, insertæ con-
firmantur, augentur & perficiuntur.
Quapropter in ijs quæ ad Sapientiam
referimus explicandis, prior libri pars
absoluta est.

Posterior, quæ circa Iustitiā vera-
satur, duas eius partes, tum ad mala
fugienda, tum ad bona confectanda
spe

ſpectantes, breuiter enucleat. Etenim rectè ſcripſit Hieronymus, non ſuffi- Ad Celan-
cere Chriſtiano, ſi partem vnā iuſti- tiam.
tiæ impleat, cui vtrunq; præcipitur:

Declina à malo, & fac bonum. Vtriq; Pſal. 33.
igitur parti capita nōnulla, quæ præ-
cipuè ad malorum bonorumq; discrimen obſeruandum pertinent, accommodata ſunt. Totius autem Iuſti-
tiæ & amplitudinē, Tobias vir aquè ſa-
piens ac iuſtus, ſuccinctè comprehendit, vbi ſuum filium, adeoq; filios Dei
omnes ſigillatim admonet in hæc ver-
ba. Noli timere fili mi, pauperē quid- Tobia 4.
dem vitam gerimus, ſed multa bona
habebimus ſi timuerimus Deum, &
receſſerimus ab omni peccato, & ſe-
cerimus benè.

Ita demū diſcimus, quantum inter
Chriſtianum Ethnicumq; hominē in-
terſit, cum vtrunq; nō modò Fides, ver-
rumetiā vita ſecūdū Sapientiā et Iu-
ſtitiā Chriſtianā inſtituta diſcernat.
Verūm

DE QVA. HOMI. NO.

Verum enimvero, ne institutæ Sū-
mæ terminos prætereamus, doctrinæ
huius ad Christianos, eosq; in primis
simpliciores instituendos pertinentis,
Eccle. ult. hic modus & finis esto. Quæ omnia
vno Ecclesiastæ verbo, tãquam totius
humanae vitæ illustri sigillo cõsigna-
Psal. 67. bimus, ita concludentes, Deum
time, & mandata eius
obserua.

Confirma hoc Deus, quod
operatus es in nobis.

CHRISTO IESV GLORIA.

L O V A N I I

Ex officina Typographica
Stephani Valerij Typog.